

SUOMEN AMMATTIYHDISTYSTEN KESKUSLIITON
(SAK) r.y.

VUOSIKIRJA

1941

Liitteenä:

SAK:n Valtuuston kokouksen pöytäkirja
25. 5. 1941.

HELSINKI 1942

I. Poliittinen tilanne.

1. Kansainvälinen tilanne.

Suurvaltain sota jatkui edelleen kertomusvuonna, jolloin se vähitellen laajentui kaikkia suurvaltoja käsittäväksi. Vuoden alussa kiinnittivät maailman huomiota englantilaisten joukkojen hyökkäys Pohjois-Afrikassa ja erittäin vilkas diplomaattinen toiminta kaikilla tahoilla. Kevään koittaessa alkoivat jälleen dramaattiset sotatoimet aivan samoin kuin v. 1940 keväällä. Sen jälkeen kun valtiokeikauksen kautta oli Jugoslavia irroitettu kolmivalta-sopimuksesta, johon se oli juuri ehtinyt liittyä, hyökkäsivät Saksan joukot Jugoslaviaan ja kukistivat sen vastarinnan parissa viikossa huhtikuun alkupuolella. Saman kuukauden lopulla oli myöskin Kreikan vastarinta murskattu sen jälkeen, kun Saksan armeija oli edennyt Kreikan alueelle. Kreikkahan oli tehnyt pitkäaikaista vastarintaa Italiaa vastaan. Jugoslavian kukistuttua julistautui Kroatia itsenäiseksi kuningaskunnaksi saaden erään italialaisen prinssin kuninkaakseen. Huhtikuun lopulla kääntyi sotaonni englantilaisille vastaiseksi Pohjois-Afrikassa ja saksalais-italialaiset joukot etenivät Egyptin rajalle Tobrukin linnoituksen jäädessä linjojen taakse edelleen englantilaisten käsiin. Toukokuussa julistautui Stalin neuvostohallituksen päämieheksi Molotovin jäädessä ulkoasiainkansankomissaariksi. Hitlerin sijainen Rudolf Hess lensi toukokuun puolivälissä Englantiin aiheuttaen teollaan suuren sensation. Merkille on myöskin pantava, että neuvostohallitus katkaisi diplomaattiset suhteet Englannin suojeluksessa oleviin Norjan, Belgian ja Jugoslavian pakolaishallituksiin toukokuun puolivälissä. Kesäkuun alussa valtasivat saksalaiset Kreetan käyttäen suuressa määrin laskuvarjojoukkoja. Englantilaiset ja »vapaat ranskalaiset» valtasivat samoihin aikoihin Syyrian.

Kesäkuun 22 p:nä julisti Hitler sodan Neuvostoliitolle ja Saksan armeija marssi rajan yli. Italia, Rumania ja Slovakia liittyivät sotaan Saksan puolella. Englanti vuorostaan julisti kaikin tavoin auttavansa Neuvostoliittoa. Turkki julistautui puolueettomaksi. Neuvostoliiton laivasto ja ilmavoimat alkoivat toimintansa myöskin Suomea vastaan. Suomen asemasta sotaan tulee lähemmin puhetta myöhemmin. Kesäkuun lopulla julisti myöskin Unkari sodan Neuvostoliitolle. Yhdysvallat puolestaan vapauttivat Neuvostoliiton saatavat siten tukien Neuvostoliittoa.

Saksan hyökkäys menestyi alkukuukausina erinomaisesti. Kesäkuun 24 p:nä vallattiin Kaunas ja Vilna. Heinäkuun 1 p:nä vallattiin Riika, elokuun 26 p:nä Tallinna, syyskuun 18 p:nä Kiew, lokakuun 17 p:nä Odessa ja 24 p:nä Harkov, marraskuun 1 p:nä Simferopol ja 2 p:nä Kursk sekä 18 p:nä Kertsh. Talven tultua erittäin ankarana varsin aikaisin pysähtyi Saksan armeijan eteneminen ja se vetäytyi eräin paikoin takaisin puolustusasemiin.

Sekä Neuvostoliitossa että Saksassa tapahtui sodan aikana muutoksia sodan ylimmässä johdossa. Stalin julistautui heinäkuun 20 p:nä ylipäälliköksi. Hitleristä tuli Saksan armeijan ylipäällikkö joulukuun 19 p:nä.

Englanti ja Neuvostoliitto solmivat sotaliiton heinäkuun 12 p:nä. Yhdysvallat omaksuivat askel askeleelta aktiivisemmän asenteen Englannin auttamisessaan. Heinäkuun 7 p:nä saapui Islantiin amerikkalaisia joukkoja. Elokuun 11 p:nä kohtasivat Churchill ja Roosevelt toisensa Atlannilla eräässä sotalaivassa ja tässä kohtauksessa sovittiin Englannin ja Yhdysvaltain sodan päämääristä n.s. Atlannin julistuksen muodossa. Syyskuun 4 p:nä joutui amerikkalainen hävittäjä taisteluun saksalaisen vedenalaisen kanssa ja saman kuun 11 p:nä antoi Roosevelt käskyn ampua akseli valtojen laivoja.

Joulukuun 7 p:nä alkoi Japani sotatoimet Yhdysvaltoja ja Englantia vastaan saavuttaen varsin suurta menestystä englantilaisten ja amerikkalaisten kärsiessä alussa varsinkin huomattavia laivasto tappioita. Toisaalta aksellivallat solmivat keskenään sotaliiton ja julistivat sodan Yhdysvalloille, toisaalta solmivat Englanti ja Yhdysvallat kiinteän yhteistoiminnan m.m. Churchillin käydessä joulukuun loppupuolella Washingtonissa. Washingtonin neuvottelujen aikana kävi Englannin ulkoministeri Eden neuvotteluja Moskovassa neuvostohallituksen kanssa.

Kertomusvuosi on siten saanut nähdä sodan laajentuneen maailmaa käsittäväksi ja mantereiden väliseksi sodaksi. Toisella puolella ovat Saksa, Italia ja Japani pienempine liittolaisineen ja toisella Yhdysvallat, brittiläinen imperiumi ja Neuvostoliitto sekä Tshunking-Kiina vähäisempine liittolaisineen. Puolueettomia maita ovat vain eräät Etelä-Amerikan valtiot, Ruotsi, Sveitsi, Espanja, Portugali, Turkki ja eräät vähämerkityksellisemmät maat. Puolueettomien valtioidenkin asenne on hyvin vaihteleva riippuen siitä, minne päin myötätunto missäkin on kallistunut.

2. Suonien ulkopoliittinen asema.

Neuvostoliiton epäystävällinen politiikka Suomea kohtaan jatkui myös kertomusvuoden aikana. Erilaisissa Moskovon pakkorauhan tekemisestä lähtien päiväjärjestyksessä olevissa kysymyksissä osoitti neuvostohallitus varsin vähäistä halua päästä asiallisiin ratkaisuihin.

Sen jälkeen kun Saksan ja Neuvostoliiton välinen sota oli kesäkuun 22 p:nä alkanut, tekivät neuvostovenäläiset meri- ja ilmavoimat hyökkäyksiä

Suomen alueelle. Vastalauseista välittämättä nämä hyökkäykset jatkuivat kunnes myös muut aselajit alkoivat Venäjän puolelta hyökkäyksen Suomea vastaan kesäkuun 25 p:nä. Tällöin oli Suomen hallituksen pakko todeta, että maa oli uudelleen joutunut sotatilaan Neuvostoliiton kanssa. Suomenkin armeija alkoi toimia.

Puolustusvoimain toiminta oli alusta alkaen varsin menestyksellinen. Sotatoimet siirrettiin suhteellisen helposti Moskovan pakkorauhan rajojen toiselle puolelle ja suomalaiset sotavoimat etenivät verrattain aikaisin idässä myös yli vanhan historiallisen rajan. Elokuun 8 p:nä valloitettiin Sortavala, 21 p:nä Käkisalmi ja 30 p:nä elokuuta Viipuri. Lokakuun 1 p:nä valloittivat suomalaiset Petroskoin. Joulukuun 3 p:nä poistuivat venäläiset Hangosta ja 6 p:nä valtasivat suomalaiset joukot Poventsan Äänisjärven pohjoisrannalla.

Itsenäisyyspäivänä joulukuun 6 p:nä saattoi tasavallan presidentti julistaa Moskovan pakkorauhan mitättömäksi ja silloin menetetyt alueet takaisin valtakuntaan liitetyiksi.

Oli selvää, että Suomen suhteet sen jouduttua sotaan Neuvostoliiton kanssa eivät voineet jäädä entiselleen kaikkiin ulkovaltoihin nähden. Niinpä Suomen ja Ison-Britannian diplomaattiset suhteet katkesivat elokuun 1 p:nä. Marraskuun 28 p:nä esitti Iso-Britannia Suomelle uhkavaatimuksen vaatien maatamme lopettamaan sodan Neuvostoliittoa vastaan joulukuun 5 p:ään mennessä. Joulukuun 4 p:nä antamassaan vastauksessa Suomen hallitus ilmoitti, että Suomen sotavoimat eivät ole kaukana strategisten päämääriensä saavuttamisesta, nimittäin Moskovan rauhassa menetettyjen Suomen valtialueen osien vapauttamisesta ja niiden alueiden vaarattomiksi tekemisestä, joilta käsin vihollinen oli valmistautunut tuhoamaan Suomen. Joulukuun 6 p:nä ilmoitti Ison-Britannian hallitus sotatilan vallitsevan sen ja Suomen välillä. Brittiläisen imperiumin jäsenvaltiot julistivat niinikään sodan Suomelle.

Vaikka Yhdysvaltainkin hallitus ryhtyi erinäisiin taloudellisiin toimenpiteisiin Suomea vastaan ja vaikka sen taholta myöskin tehtiin esityksiä vihollisuuksien lopettamiseksi Neuvostoliittoa vastaan, säilyivät diplomaattiset suhteet Suomen ja Yhdysvaltain välillä edelleen.

Kun antikomintern-sopimus tuli uusittavaksi kertomusvuoden lopulla, liittyi myöskin Suomi siihen ja sopimuksen allekirjoitti maamme ulkoministeri Berlinissä marraskuun 25 p:nä. Tämä tietenkin lähensi Suomea muihin antikomintern-sopimukseen kuuluviin maihin.

Suomen ja Ruotsin väliset suhteet ovat kertomusvuoden aikana olleet edelleenkin hyvät ja Ruotsin taholta on annettu monenmuotoista taloudellista ja sosiaalista apua sodan kourissa kamppailevalle Suomen kansalle. Ruotsin ammattiyhdistysliike on jälleen osoittanut erinomaista ymmärtämystä maamme työväenliikettä ja erityisesti ammattiyhdistysliikettä kohtaan.

3. Suomen poliittinen elämä.

Vuoden 1940 lopulla oli siihenastinen pääministeri Risto Ryti valittu tasavallan presidentiksi presidentti Kallio-vainaan jäljellejääneeksi valtuuskaudeksi. Hallitus muodostettiin tämän vuoksi uudelleen kertomusvuoden alussa. Tammikuun 4 p:nä tasavallan presidentti nimitti pääministeriksi Suomen Pankin pääjohtajan J. W. Rangellin sekä ulkoasiainministeriksi prof. R. J. Wittingin, oikeusministeriksi lakit, kandidaatti O. Lehtosen, sisäasiainministeriksi vapaaherra E. v. Bornin, puolustusministeriksi kenraali R. Waldenin, valtiovarainministeriksi ylijohtaja M. Pekkalan, toiseksi valtiovarainministeriksi kunnallisneuvos J. Koiviston, opetusministeriksi pastori A. Kukkosen, maatalousministeriksi maanviljelijä V. Kalliokosken, toiseksi maatalousministeriksi maanviljelijä P. T. Ikosen, kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriksi V. V. Salovaaran, toiseksi kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriksi tohtori V. Annalan, kauppa- ja teollisuusministeriksi johtaja K. T. Salmion, sosiaaliministeriksi toimittaja K.-A. Fagerholmin ja kansanhuoltoministeriksi vuorineuvos A. Kotilaisen.

Kertomusvuoden aikana on hallituksessa tapahtunut useitakin muutoksia. Huhtikuun 16 p:nä vapautti tasavallan presidentti vuorineuvos Kotilaisen kansanhuoltoministerin tehtävistä nimittäen kansanhuoltoministeriksi maanviljelysneuvos A. A. Arolan. Toukokuun 13 p:nä vapautettiin vapaaherra v. Born sisäministerin virasta ja hänen tilalleen nimitettiin sisäministeriksi varatuomari T. J. Horelli. Heinäkuun 3 p:nä vapautettiin johtaja T. Salmio kauppaministerin virasta ja hänen tilalleen nimitettiin toimitusjohtaja V. Tanner sekä lokakuun 29 p:nä nimitettiin toiseksi kansanhuoltoministeriksi ministeri Henrik Ramsay.

Kuten havaitaan käsitti kertomusvuoden alussa nimitetty hallitus kaikki eduskunnassa edustettuina olevat puolueet ja oli se siinä suhteessa täydellisempi kokoomushallitus kuin mitkään aikaisemmat. Sen jälkeen kun ministeri Ramsay nimitettiin hallituksen jäseneksi katsottiin yleisesti sen aukon täyttyneen, joka ruotsalaisten kohdalla oli hallituksessa syntynyt ministeri v. Bornin eron johdosta.

Kansan kamppaillessaolemassa olostaan kertomusvuoden alkupuolella moraalisiin ja poliittisiin keinoin Neuvostoliiton painostusta vastaan ja loppupuolella asevoimin eivakavampia poliittisia erimielisyyksiä tai jännityksiä kertomusvuoden aikana ilmennyt. Mainittakoon, että heinäkuussa vangittiin n.s. kuutos-ryhmä ja asetettiin syytteeseen valtiopetoksellisesta toiminnasta.

4. Sosiaalisia oloja koskeva lainsäädäntö.

Huolimatta niistä vaikeista oloista, joissa maamme eli Moskovan pakko-rauhan jälkeen, kiinnitettiin maan jälleenrakennustoiminnan yhteydessä huomiota myöskin sosiaalisiin uudistuksiin. Niinpä työntekijäin vuosiloma-

lakiin tehtiin parannuksia, jotka astuivat voimaan sodan jo puhjettua. Niinkään työväen tapaturmavakuutuslakia muutettiin enemmän ajan oloja vastaavaksi. Myöskin laajennettiin sotatapaturmalain soveltamisalaa. Samoin uudistettiin äitiysavustuslaki.

Eduskunta päätti lausua toivomuksenaan hallitukselle m.m., että hallitus varaisi riittävän suuren määrärahan maaseudun asunto-olojen parantamiseksi ja ryhtyisi toimenpiteisiin aikaisemmin myönnettyjen varojen käyttämiseksi, että itsenäisyyspäivän korotetun palkan sovellutus järjestettäisiin niin, että eri työntekijäryhmät tulisivat mahdollisimman samanlaiseen asemaan, että hallitus harkitsisi olisiko mahdollista tähänastista laajemmassa mitassa maksaa väliaikaista perhelisää valtion eri asemassa oleville työläisille, että hallitus tutkituttaisi, minkälaiset lapsiavustukset olisivat taroituksenmukaisimmat, että hallitus antaisi esityksen perus- ja lapsivähennysten määrän korottamisesta verotuksessa muuttuneita hintasuhteita vastaaviksi.

Mainittakoon lopuksi, että työasiain hallinto on kertomusvuodenkin aikana ollut keskitettynä kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöön, jossa eritoten työvoima-asiain osasto on hoitanut tämän alan asioita.

5. Poikkeuksellisen ajan lait ja asetukset.

Kertomusvuodenkin aikana on valtiovalta joutunut säätämään useita lakeja ja antamaan useita asetuksia ja päätöksiä, joiden tarkoituksena on ollut ulkomaankaupan, rahaolojen, tarvikkeiden tuotannon ja jakelun sekä työvoiman käytön säännöstely. Tässä ei ole mahdollisuutta edes luetella kaikkia näitä asioita koskevia määräyksiä. Vain eräistä tärkeimmistä voidaan lyhyesti mainita.

Jo v. 1940 oli hallitus antanut eduskunnalle esityksen laiksi talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa sekä laiksi väestön toimeentuloa vaarantavien rikosten rankaisemisesta. Tämän n.s. valtalain käsittely venyi eduskunnassa varsin pitkään ja aiheutti työväestönkin keskuudessa vilkasta mielipiteiden vaihtoa. Mainitut lait vahvistettiin toukokuun 6 p:nä. Valtalain nojalla hallitus on valtuutettu asetuksilla tai valtioneuvoston päätöksillä antamaan määräyksiä jotensakin kaikenlaisista taloudellisista kysymyksistä ja erityisesti ohjaamaan ja valvomaan tuotantoa, jakelua ja hintoja. Myöskin on hallituksella oikeus kieltää työselkaukset ja samalla määrätä erikoisautakuntaa kuultuaan millä ehdoilla töitä on jatkettava. Myöskin hallituksella on oikeus määrätä palkkoja parannettavaksi siellä, missä ne ovat osoittautuneet epäoikeudenmukaisen alhaisiksi. Voidaan sanoa, että hallituksen useimmat sen jälkeiset toimenpiteet, jotka ovat kohdistuneet tavalla tai toisella kansanhuoltoon sivuvaan kysymyksiin ovat nojautuneet tähän lakiin, joskin myöskin sotatilalain valtuuksia on erinäisissä tapauksissa edelleen käytetty. Kaikki valtalain

nojalla annetut asetukset ja päätökset on alistettava eduskunnan tarkastettaviksi, ja on sillä valta ne kumota.

Työvelvollisuuslakiin teki eduskunta hallituksen esityksen mukaisesti myöskin erinäisiä, joskaan ei periaatteellisesti kovin merkityksellisiä muutoksia.

Työoloja koskevista laeista on sotatilan johdosta sallittu samansuuntaisia poikkeamia kuin talvisodankin aikana. Niinpä on ylitöiden teettämismahdollisuuksia laajennettu ja tällä kerralla lisäksi sillä poikkeuksella, että ylitökorvaukset on yleensä alennettu puoleen normaalista määrästä. Myöskin on annettu määräyksiä hälytysajan palkasta y.m.

Säännöstelymääräyksistä mainittakoon tässä vain huoneenvuokrasäännöstely, johon ryhdyttiin kertomusvuoden syksyllä.

Poikkeuksellisten olojen muuttumisesta aiheutui m.m. se, että valtiovalan oli peruutettava tai keskeytettävä alueluovutuksesta johtuneet toimenpiteet, mikäli asia koski pika-asutusta ja vahinkojen korvaamista, koska asia oli joutunut kokonaan uuteen vaiheeseen menetettyjen alueiden takaisinvaltaamisen johdosta.

Sodan sytyttyä on järjestetty painotuotteiden ennakkosensuuri, kirjensensuuri armeijassa ja kotona olevien keskinäisen kirjeenvaihdon samoin kuin ulkomaisen kirjeenvaihdon tarkkailemiseksi. Myöskin on järjestetty puhelinvalvontaa ja tiukennettu henkilöllisyysvalvontaa. Muihinkin tämänlaatuisiin sota-aikana tavallisiin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Tässä yhteydessä mainittakoon, että ammattiyhdistysten säännönmukaiselle toiminnalle ei viranomaisten taholta ole asetettu esteitä.

II. Talouselämä.

1. Maailmantalous.

Maailmantaloudesta on kertomusvuonnakin vaikea saada täsmällistä käsitystä, koska sota pitää yhä edelleen kaikkien maiden taloudellisia tilastoja enemmän tai vähemmän pimennettyinä. Tässä ei olekaan siis mahdollisuus esittää mitään tilastollisia tietoja. Sensijaan on syytä huomauttaa eräistä yleisistä ilmiöistä eri maiden kuin myös maailman taloudessa.

Sotaakäyvien sotaponnistukset samoin kuin puolueettomina säilyneiden maiden varustautuminen pahimman varalta ovat saaneet aikaan sen, että julkinen talous on kaikissa maissa erittäin suuresti räsitetty. Toisaalta menot ja etenkin sotamenot ovat kasvaneet suunnatusti, toisaalta nämä menot on ollut mahdollista rahoittaa vain lisääntyvään lainanottoon turvautuen, mistä on ollut seurauksena lähinnä kotimaisten velkojen tavaton kasvu. Mistä suuruusluokasta tällöin on kyse, sen osoittamiseksi mainittakoon eräitä numeroita.

Yhdysvaltain sotamenot nousevat vv. 1942—43 budjetin mukaan 59 miljaardiin dollariin eli kahdeksan kertaa suuremmiksi kuin valtion menot vv. 1937—38. Kun Yhdysvaltain sotavelka kasvoi vv. 1914—1919, eli edellisen maailmansodan aikana, 1 miljaardista dollarista 26 miljaardiin dollariin, on laskettu, että sotavelat nyt kasvavat kolmen ensimmäisen sotavuoden aikana Yhdysvalloissa 43 miljaardista dollarista 110 miljaardiin dollariin. Kesäkuussa 1937 oli Yhdysvaltain valtiovelka 36.4 miljaardia dollaria, vuoden 1941 päättyessä se oli 57.9 miljaardia dollaria.

Englannin sotamenot arvioitiin vv. 1939—40 628 miljoonaksi punnaksi. Todellisuudessa ne olivat tilinpäätöksen mukaan 1,141 milj. puntaa. Seuraavana finanssivuonna, joka päättyi keväällä 1941, olivat sotamenot 3,220 milj. puntaa ja kulumassa olevaksi finanssivuodeksi on sotamenot arvioitu 3,500 milj. punnaksi. Finanssivuonna 1939—40 oli budjettivajaus 768 milj. puntaa, seuraavana finanssivuonna se oli 2,458 milj. puntaa ja finanssivuodeksi 1941—42 oli budjettivajaus arvioitu 2,321 milj. punnaksi. Englannin valtionvelka oli maaliskuussa v. 1938 7.1 miljaardia puntaa. Vuoden 1941 marraskuussa se oli 12.2 miljaardia puntaa.

Saksassa nousivat sotamenot epävarmojen arvioiden mukaan 27 miljaardista Saksan murkasta budjettivuonna 1938—39 58 miljaardiin Saksanmarkkaan budjettivuonna 1940—41. Viimemainittuna vuonna Saksan sotamenot olisivat tämän mukaan tehneet 58 % koko kansantulosta. Saksan valtiovelka, joka maaliskuussa 1938 oli ollut 17.8 miljaardia Saksanmarkkaa oli syyskuussa v. 1941 109.6 miljaardia Saksanmarkkaa ja saman vuoden lopussa 140 miljaardia Saksanmarkkaa.

Italian sotamenot olivat heinäkuusta 1940 lokakuuhun 1941 76 miljaardia liiraa. Japanin valtion menot nousivat joulukuussa 1941 tehdyn arvion mukaan 20 miljaardiin jeniin, mikä on kolme kertaa enemmän kuin vv. 1938—39 menot. Japanin valtiovelka oli maaliskuussa 1938 12 miljaardia jeniä ja elokuussa v. 1941 33.1 miljaardia jeniä.

Sellaisen puolueettoman maan kuin Ruotsin sotamenot ovat myöskin suuresti kasvaneet. Vv. 1942—43 talousarvion mukaan menot on arvioitu miltei kaksi kertaa suuremmiksi kuin vv. 1938—39, minkä lisäksi vielä tulevat eräät puolustuslaitoksen hankintaan tarvittavat varat. Ruotsin valtionvelka oli kesäkuussa v. 1938 2.4 miljaardia kruunua, mutta vuoden 1941 lopussa se oli 6.1 miljaardia kruunua.

Työmarkkinoilla on kaikissa maissa tapahtunut suuria muutoksia rauhanaikaan verraten. Yleinen ilmiö on se, että niissä maissa, missä rauhanvuosina esiintyi työttömyyttä, kuten Englannissa ja Yhdysvalloissa on työttömyys joko kokonaan tai suureksi osaksi hävinnyt, minkä lisäksi on ollut pakko mobilisoida mm. suuret määrät naistyövoimaa. Ja niissä maissa, missä ei enää ollut työttömyyttä, on nyt esiintynyt huutavaa työvoiman puutetta. Näin esim. Saksassa. Nämä muutokset ovat tietenkin johtuneet osaksi miesten sotapalvelukseen kutumisesta, osaksi tuotannollisten voi-

mien jännittämisestä sotatarvikkeiden valmistamiseksi. Varsinkin ammatti-työvoimasta on esiintynyt suurta puutetta.

Työvoiman puutetta on pyritty poistamaan erilaisin keinoin. Hyvin yleinen on ollut työpäivän pidentäminen. Italiassa oli rauhan aikana 40-tuntinen työviikko. Se pidennettiin jo syksyllä 1939 57-tuntiseksi. Ranskassa, missä niinikään oli ollut voimassa 40-tuntinen työviikko, pidennettiin työviikko eräissä tapauksissa jopa 72-tuntiseksi. Englannissa on useissa teollisuusissa 55—60-tuntinen työviikko. Saksassa on hyvin yleisesti käytännössä 65—70-tuntinen työviikko. Myös Yhdysvalloissa näyttää työviikko olevan pidentymässä. Japanissa on varustusteollisuudessa työviikko 72-tuntinen.

Varsinkin Saksa on koettanut hankkia myöskin ulkomailta työvoimaa ei vain maataloustöihin ja sekätöihin vaan myöskin ammattitaitoa vaativiin töihin teollisuudessa.

Kolmas sota-ajan ilmiö maailmantaloudessa on hintojen yleinen nousu. Tähän ovat vaikuttaneet aivan ensiksi laivarahtien ja kuljetusvakuutusten suuri nousu ja sen jälkeen tuotantovoimien keskittyminen varustusteollisuuteen ja siitä johtuva tavaranniukkuus toisaalta ja toisaalta rahanrunsaus. Hintojen nousu on eri maissa ollut varsin erilainen. Osaksi on tämä erilaisuus johtunut siitä, kuinka tehokkaasti eri maissa on kyetty pitämään hintojen nousu kurissa ja säännöstellämään tarvikkeiden jakelu.

Hintojen nousun ohella kiintyy huomio yleiseen rahanrunsauteen, joka on suoranainen seuraus valtion suurista sotamenoista. Tämä rahanrunsaus yhdessä kärjistyvän tavaranniukkuuden kanssa on pannut useissa maissa liikkeelle inflatoorisen kehityksen, mikä on ilmennyt jo mainittuna hintojen jatkuvana ja jyrkkänä nousuna. Kaikissa maissa on tätä vastaan koetettu taistella yhä jyrkemmäksi käyvän verotuksen ja yhä laajemmaksi paisuvan valtion lainojen liikkeelle laskemisen avulla. Tulokset ovat olleet jossakin määrin erilaiset eri maissa.

Yleinen sota-ajan ilmiö on myöskin se, että ihmisten elinkantaa on jouduttu kovakouraisesti alentamaan. Useissa maissa tämä ilmenee välttämättömien elintarvikkeiden ankarana säännöstelynä, jopa niiden puutteenakin. Kaikissa maissa on ollut pakko säännöstellä tärkeitä raaka- ja polttoaineita, mistä on ollut seurauksena etenkin kulutukseen tulevien tavaroiden tuotannon suuri supistuminen. Tämän yhä ankarammaksi käyvän tavaranniukkuuden aiheuttama säännöstelytalous on jatkuvasti kiristynyt ja johdantanut monimutkaisiin säännöstelymääräyksiin ja niihin liittyviin pakko-toimenpiteisiin.

Kansainvälinen kauppa on sodan vuoksi luonnollisesti suistunut kokonaan raiteiltaan. Euroopan saarron vuoksi ovat Euroopan mantereen ja merentakaisien maiden yhteydet miltei täydellisesti katkenneet kertomusvuoden aikana. Vain Ruotsi Göteborgin kautta ja Portugali ja Espanja ja jossakin määrin Ranska ovat voineet olla merenkulkuyhteydessä merentakaisiin

maihin. Tästä on aiheutunut se, että Euroopan maiden kauppa on lähinnä kohdistunut Saksaan suurimpana tekijänä, kun taas Englanti ja Amerikka ovat vilkastuttaneet keskinäistä samoinkuin muiden merentakaisien maiden kanssa tapahtuvaa kauppansa.

Näissä oloissa tapahtuu maailmantaloudessa luonnollisesti myöskin sellaisia muutoksia, joiden vaikutukset jäävät pysyväisiksi. Sellaisia on mm. se, että määrättyjä teollisuuksia syntyy merentakaisiin maihin, aivankuin edellisenkin maailmansodan aikana ja ne saattavat jäädä toimimaan rauhan palattuakin. Siten raaka-aineita tuottavat maat saattavat jälleen astua pitkän askeleen teollisoitumistaan kohden ja siten vaikuttaa vanhojen teollisuusmaiden asemaan. Tietenkin sodan lopputuloksella tulee olemaan huomattava vaikutus myöskin maailmantalouden järjestäytymiseen sodan jälkeen mutta se ja muut siihen liittyvät kysymykset eivät sisälly kertomusvuoden katsaukseen.

2. Suomen talouselämä.

Suurvaltain sota on kertomusvuodenkin aikana painanut leimansa Suomen talouselämään, johon on tietenkin syvällisesti vaikuttanut kesällä alkanut uusi puolustussotakin Neuvostoliittoa vastaan. Suomen kauppayhteydet merentakaisiin maihin katkesivat kokonaan kertomusvuoden alkupuolella ja syttynyt sota on puolestaan vaikeuttanut varsinkin vientiä. Vuosi jakaantuu taloudellisesti kahteen toisistaan selvästi eroittuvaan osaan: alkupuoleen, jolloin taloudellinen toiminta oli useilla aloilla varsin vilkasta ja jälkipuoleen, jolloin sota lamautti normaalin taloudellisen toiminnan laajoilla aloilla.

Valtion talous on kertomusvuoden aikana joutunut entistä suurempien rasitusten alaiseksi. Budjettinumerot ovat kasvamistaan kasvaneet. Niitä lienee kuitenkin tarpeetonta tässä selostaa, koska tiedot varsinaisista sotamenoista ovat luonnollisista syistä enemmän tai vähemmän pimennetyt. Sensijaan voidaan valtion talouden rasittuneisuutta seurata valtion velkojen kasvusta. V:n 1939 lopussa oli valtion kokonaisvelka vielä vain 5.6 miljaardia mk, mutta v:n 1940 lopussa jo 17.2 miljaardia mk. Kertomusvuoden loppuun mennessä oli valtion kokonaisvelka paisunut n. 28 miljaardiin markkaan. Tästä velasta oli huomattava osa lyhytaikaista luottoa. Kotimaisilta rahamarkkinoilta saatua pitkäaikaista luottoa oli tästä summasta näet n. 5 miljaardia ja lyhytaikaista n. 8 miljaardia mk. Sen lisäksi oli valtio ottanut vuoden loppuun mennessä Suomen Pankista vekseliluottoa 10.7 miljaardia mk. Tähän lisääntyneeseen lainanottoon oli aiheena ratkaisevasti kesällä syttynyt sota. Sillä kotimaista lainaa otettiin yksistään vuoden jälkipuoliskolla noin 5 miljaardia mk, josta vajaa 1 miljaardi oli pitkäaikaista obligatiolainaa.

Sodan alkaminen aiheutti mullistuksen työmarkkinoilla koska huomattava osa parhaasta työvoimasta joutui sotatoimiin. Onhan tunnettua, että liikekannallepano on Suomessa käsittänyt suhteellisesti korkeamman määrän väestöstä, kuin missään toisessa sotaikäyvässä maassa.

Epäedulliset sääsuhteet, eritoten kuivuus aiheuttivat huonon sadon, jopa eräissä kohdin suoranaisten kadon. Aikainen talvi yhdessä työvoiman puutteen kanssa vaikeutti sadon kunnollista korjaamista samoin kuin syystöitä.

Teollisuus alkoi kärsiä tuntuva raaka-aineen puutteesta, mikä haittasi sen toimintaa kertomusvuoden loppupuolella.

Nämä erilaatuiset tekijät saivat aikaan sen, että kertomusvuoden loppupuoli ei taloudellisen toiminnan kannalta ollut suinkaan valoisa. Eri alojen toiminnasta kertomusvuoden aikana, antavat kuvan alempana esitetyt numerotiedot.

Teollisuus.

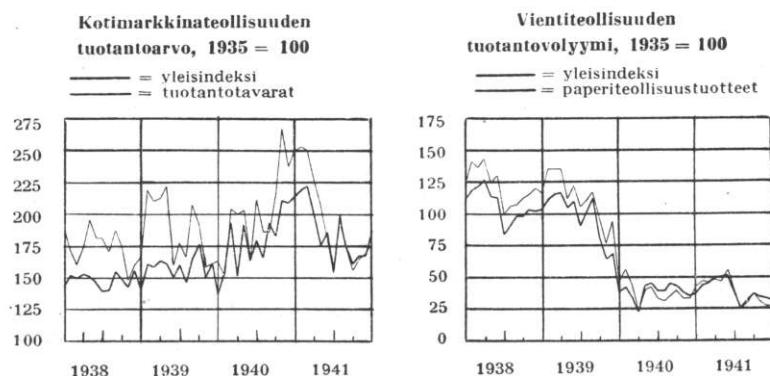
Teollisuus on toiminnassaan kohdannut esteitä raaka-aineen puutteen, vesivoiman vähyden, työvoiman puutteen ja kuljetusvaikeuksien johdosta.

Vientiteollisuuden tuotanto oli vuoden alkupuoliskolla tosin suurempi kuin v:n 1940 alussa, mutta kesäkuusta lähtien kehitys kääntyi huonompaan päin. *Vientiteollisuuden* tuotannon määrä oli kertomusvuonna tosin jonkin verran suurempi kuin v. 1940 mutta ainoastaan 40 % vuoden 1935 tasosta. Seuraavat indeksiluvut ovat yleensä Unitaksen indeksejä.

Vientiteollisuuden volyymi-indeksi (v. 1935 = 100).

Neljän-	Sahatut puutavarat				Paperiteollisuuden				Vaneri				
	1938	1939	1940	1941	1938	1939	1940	1941	1938	1939	1940	1941	
I	.	98	80	19	41	140	135	41	47	135	139	46	60
II		82	78	41	44	118	113	38	47	117	136	58	50
III	...	76	76	45	28	107	108	35	30	122	129	62	45
IV		82	31	32	28	117	72	36	35	129	76	67	43
I—IV		85	68	33	36	120	106	38	40	125	119	58	49

Sahatavaraa vietiin maasta kertomusvuoden aikana 220,000 std, kun vienti v. 1940 oli ollut vajaat 200,000 std. Vientihinnat olivat 10—15 % korkeammat kuin vuotta aikaisemmin. Vanerin vienti oli kertomusvuonna 82,000 kuutiometriä, kun se v. 1940 oli ollut 90,000 kuutiometriä. Hinnat olivat kiinteät. Selluloosan vienti oli kertomusvuonna 490,000 tonnia eli tuskin puolta normaaliajan viennistä. V. 1940 oli vienti ollut vain 260.000 t. Sanomalehtipaperin vienti oli vähän yli 50,000 t., kun se vuotta aikaisemmin

oli ollut 65,000 t. Muun paperin vienti kohosi kertomusvuonna lähes 100,000 tonniin viennin edellisenä vuonna oltua vajaat 40,000. Paperin hinnat olivat kohoavat.

Kotimarkkinateollisuudesta ei ole saatavissa muita kuin tuotannon arvoa osoittavia numeroita. Tuotantomäärästä ei ole tarkkoja tietoja. Kun otetaan huomioon tapahtunut hintojen nousu, voidaan päätellä että tuotettujen tavaroiden määrä oli kertomusvuonna pienempi kuin edellisenä vuonna.

Kotimarkkinateollisuuden arvoindeksi (1935=100).

Neljännes	1937	1938	1939	1940	1941
I	145	152	161	166	212
II	136	145	157	178	172
III	151	149	163	181	176
IV	148	146	149	210	173
I—IV	145	147	158	189	182

Kotimarkkinateollisuuden arvon indeksi aloittain (v. 1935 = 100).

Nelj.	Metallit, koneet Tekstiilitavarat						Ravinto- ja nautintoaineet			Rakennusaineet		
	1939	1940	1941	1939	1940	1941	1939	1940	1941	1939	1940	1941
I	233	226	236	144	166	184	131	159	213	202	72	278
II	189	222	181	106	178	130	160	171	189	225	113	211
III	206	207	200	123	149	104	162	194	270	197	158	114
IV	181	270	239	153	160	142	147	189	245	122	238	141
I—IV	201	232	215	130	163	138	151	180	230	187	151	174

Kuten havaitaan eivät metalli- ja koneteollisuudet huolimatta vilkkaasta toiminnastaan päässeet samoihin loppuarvoihin, kuin edellisenä vuonna. Tämä johtui lähinnä raaka-aineiden puutteesta. Samoin oli vielä suuremmassa määrässä kutomoteollisuuden laita. Sensijaan elintarviketeollisuuden tuotantoarvot olivat huomattavasti suuremmat kuin v. 1940. Samoin vaikutti vilkas toiminta rakennusaineteollisuudessa kertomusvuoden alkupuolella siihen että vuoden kokonaistulokset jäivät loppuvuoden hiljentyimestä huolimatta suhteellisen korkeiksi.

Rakennustoiminta vilkastui vuoden alkupuolella mutta sitä täytyi supistaa kovakouraisesti maan jouduttua uudelleen sotaan. Rakennusaineiden kulutukseen vaikutti paitsi varsinainen huonerakennustoiminta myöskin puolustuslaitoksen teettämät linnoitustyöt. Tämä seikka on muistettava varsinkin tarkasteltaessa sementin käyttöä valaisevia numeroita, jotka normaalissa oloissa antavat hyvän kuvan rakennustoiminnan kehityksestä maassamme.

Maan koko sementinkäyttöä osoittava indeksi (v. 1935 = 100).

Neljännes	1938	1939	1940	1941
I	154	233	64	280
II	171	237	71	154
III	172	216	109	45
IV	199	127	231	44
I—IV.....	175	207	117	104

Sementin kulutuksen koko määrä oli kertomusvuoden alkupuolella 206,600 tonnia, kun se v. 1940 oli ollut koko vuonna 317,500 t. Helsingissä valmistui kertomusvuonna kaikkiaan 70 uudis- ja lisärakennusta sekä 52 muutostorakennusta. V. 1940 oli valmistunut 170 uudis- ja lisärakennusta ja 125 muutostorakennusta. Kertomusvuonna oli valmistuneiden rakennusten kuutiotilavuus vain 561,000 kuutiometriä, kun se v. 1940 oli ollut 1,640,000 kuutiometriä. Valmistuneiden asuinhuoneiden lukumäärä oli kertomusvuonna 2,456. Vuoden päättyessä olivat työt käynnissä lähinnä sisustusvaiheessa, 80 työmaalla, kun taas 25 työmaalla työt olivat pysähdyksissä. Helsingissä valmistuneiden uusien rakennusten arvo oli 300 milj. mk, kun taas hyväksytyt piirustukset edustivat 400 milj. mk:n kokonaissummaa. Aloitettujen rakennusten loppuunviemisen laskettiin vuoden vaihteessa vaativan n. 200 milj. mk.

Maa- ja metsätalous.

Kertomusvuoden sato muodostui epäedullisten sääsuhteiden lähinnä suuren kuivuuden ja hallojen johdosta normaalia huomattavasti pienemmäksi. Ennakkolaskelmien mukaan oli tärkeimpien viljelyskasvien sato (milj. kg) seuraava:

	1938	1939	1940	1941
Ruis.....	370	310	270	270
Vehnä.....	260	230	190	170
Ohra.....	210	190	160	150
Kaura.....	830	770	610	550
Perunat.....	1,200	1,330	1,460	810
Kylvöheinä.....	4,060	3,230	1,940	1,910

Verrattuna vv. 1937—39 keskimääräiseen satoon saatiin kertomusvuonna vehnäst 33 % alle keskimäärän, rukiista 37 %, ohrasta 31 %, kaurasta 38 %, perunasta 39 % ja kylvöheinästä 45 % alle mainittujen vuosien keskimäärän. Rehuyksikköinä laskien sato oli 2,400 milj. rehuyksikköä eli 40 % pienempi mainittujen vuosien keskimäärää. Sadon pienuutta tarkasteltaessa on tietenkin muistettava, että takaisin vallatun Karjalan pelloilta ei voitu paljoakaan satoa korjata. Myöskin karjataloustuotanto oli heikkoa huonon rehunsannin vuoksi. Karjataloustuotteiden hankinta kulutuskeskuksiin kohtasi suuria vaikeuksia huolimatta säännösteltyjen annosten vähäisyydestä. Maataloustuotteiden hinnat kohosivat kertomusvuoden aikana sikäli, että sadon kokonaisarvo oli runsaasti yli 8,000 milj. mk vastaten vajaata 7,700 milj. mk kahtena edellisellä vuonna.

Metsätaloudesta mainittakoon, että hakkuut kärsivät työ- ja vetovoiman puutteesta. Talvisodan talvena tukkeja saatiin hakatuksi vain 40 milj. kuutiojalkaa, kun hakkuut normaalivuosina olivat olleet 230 milj. kuutiojalkaa. Talvella 1940—41 hakattiin noin 165 milj. kuutiojalkaa. Sensijaan syksyllä 1941 jäivät metsätyöt uuden sodan vuoksi varsin vähäisiksi. Pino-tavaran hakkuista vastaavina aikoina mainittakoon, että kun ennen sotaa hakattiin vuosittain noin 16 milj. kiintokuutiometriä, jäivät talvisodan talven hakkuut vain 10 miljoonaan, kun taas talvella vv. 1940—41 hakkuut nousivat rauhanaikaisiin määriin. Kun rauhanvuosina hakattiin etupäässä paperipuuta, on sotatalvina hakattu enemmän halkoja. Syksyn 1941 hakkuut jäivät myöskin pinotavaran kohdalta erittäin vähäisiksi. Tehtaiden raakapuuvarastot ovat siten suuresti vähentyneet.

Ulkomaankauppa.

Ulkomaankaupassa havaitaan kertomusvuonna viennin pysyneen edelleen verrattain suppeana, kun taas tuonti on paisunut edelliseen vuoteen verraten suureksi. Seuraavassa asetelmassa esitetään viennin ja tuonnin arvo muutamina viime vuosina (milj. mk)

Vuosi	Vienti	Tuonti
1938.....	8,398.0	8,607.3
1939.....	7,710.3	7,572.6
1940.....	2,980.3	5,179.6
1941.....	4,188.5	8,818.1

Kertomusvuoden numerot kuvastavat vain »siviilitavaroiden» tuontia. Itse kauppatase on tätä huonompi, sillä tämän lisäksi on sota-aikana tuotu muitakin kuin »siviilitavaroita». Kertomusvuoden tuontienemmyys oli 4,629.6 milj. mk vastaten 2,305.0 edellisenä vuonna. Rauhanvuosinahan ulkomaankauppamme oli yleensä vientivoittoinen.

Myöskin ulkomaankaupan rakenne on muuttunut sotavuosina. Puunjalostusteollisuuden tuotteita vietiin kertomusvuonna enemmän kuin v. 1940, Sensijaan eläimistä saatujen ruokatarvikkeiden vienti supistui miltei olemattomiin. Näiden tavaroiden viennin arvo oli kertomusvuonna vain 10.8 milj. mk oltuaan v. 1940 70.6 milj. mk. ja viimeisenä rauhan vuonna 1938 698.7 milj. mk.

Tuonnin jakaantuminen näkyy seuraavasta asetelmasta (mii. mk):

	1938	1939	1940	1941
Tuotantohyödykkeitä	5,494	4,818	3,413	5,080
Kulutustavaroita	3,114	2,755	1,767	3,738

Kulutustavaroiden osuus tuonnissa oli kertomusvuonna suurempi kuin aikaisempina vuosina. Se johtui elintarvikkeiden kasvaneesta tuonnista.

Kotimaankauppa.

Kotimaankauppa oli kertomusvuoden alkupuolella varsin vilkasta. Vaikka kauppa sodan sytyttyä supistui, olivat koko kertomusvuoden kauppaa osoittavat luvut kuitenkin n. 15 % suuremmat kuin v. 1940. V:n 1941 kotimaankaupan arvo oli kokonaista 70 % suurempi kuin v. 1935. Tähän on luonnollisesti vaikuttanut hintojen nousu ja kertomusvuonna käytäntöön otettu liikevaihtovero. Mainittakoon, että tukkuhinnat olivat v. 1941 noin 100 % korkeammat kuin v. 1935. Niinpä voidaan sanoa, että todellinen tavarain vaihto oli kertomusvuonna pienempi kuin edellisinä vuosina.

Hintataso«

Hintataso on kertomusvuodenkin aikana edelleen noussut. Tähän ovat vaikuttaneet niinkuin aikaisemminkin maahan tuotujen tavaroiden hinnan nousu, lisääntyvä tavaroiden niukkuus ja liikkeellä olevan rahan runsaus, joka taas on johtunut valtion sotarahoituksesta. Tuontitavaroiden hinnan nousu kertomusvuoden aikana arvioidaan 35 %:ksi. Elinkustannusindeksin osoittama hinnan nousu oli kertomusvuonna 14.5 %, kun se v. 1940 oli ollut 22.4 %.

Unitaksen arvion mukaan ovat elokuusta 1939 vuoden 1941 loppuun lasmien tuontitavaroiden hinnat (cif) nousseet noin 130 %, kotimarkkinain tukkuhinnat noin 80 %, vientitavarain hinnat (fob) n. 50 % ja elinkustannukset n. 50 %.

Maataloustuotteiden luovutushintaindeksi oli joulukuussa 1940 155 pistettä ja kertomusvuoden lopussa taas 173 pistettä, joten nousu oli 11.6 %. Kotieläintuotteiden hinnan nousu oli suurempi kuin peltoviljelystuotteiden. Hintojen nousu on yleensä ollut varsin epätasaista. Se on varsin suuressa määrässä johtunut viranomaisten noudattamasta hintapolitiikasta. Niinpä osoitti elinkustannusindeksi, että vaateustavarain hinnan nousu kertomusvuonna oli 28.7 %, ravintoindeksin nousun ollessa 15.4 %, lämpö- ja valokustannusten nousu 9.4 % ja asuntoindeksin nousu vain 4.7 %.

Seuraavat kuviot ja asetelmat kuvastavat elinkustannusindeksin kehitystä viime vuosina:

Elinkustannusindeksi.

(Elokuu 1938—heinäkuu 1939=100)

	1939		1940				1941		1942	
	Lokak.	Tammik.	Huhtik.	Heinäk.	Lokak.	Tammik.	Huhtik.	Heinäk.	Lokak.	Tammik.
Ravinto	107	114	127	124	130	138	144	149	151	157
Asunto	105	105	105	105	107	107	107	107	112	112
Lämpö ja valo	115	118	135	148	160	164	165	168	173	178
Vaatetus	103	107	116	125	136	142	158	160	169	186
Verot	101	103	103	103	103	114	114	114	114	137
Muut	102	110	113	125	130	134	138	138	147	153
Kokonaisindeksi .	105	111	119	122	128	134	139	142	146	154

Elinkustannusindeksi.

(V. 1935=100)

	1938	1939	1940	1941	1942
Tammikuu	108	109	121	145	168
Huhtikuu	107	109	130	152	—
Heinäkuu	106	109	133	155	—
Lokakuu	109	115	139	160	—
Koko vuosi	108	110	131	155	—

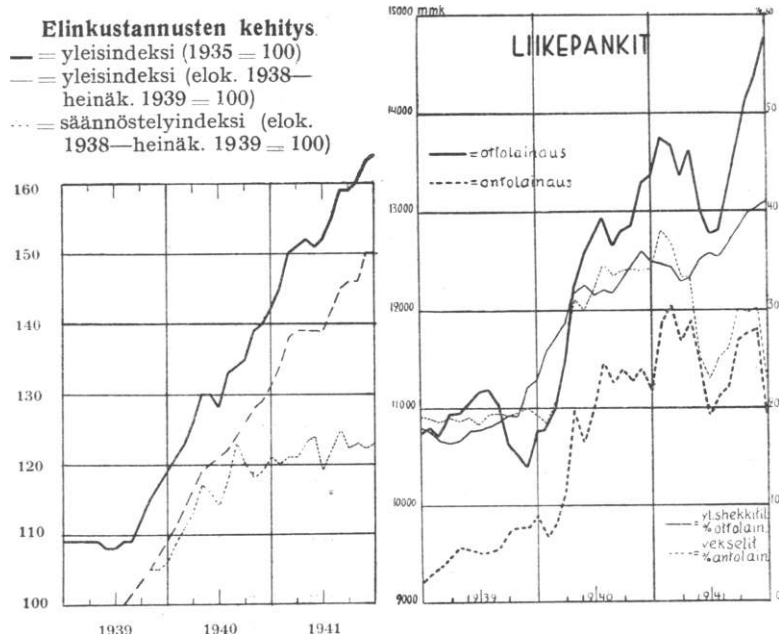
Eri ruokatarvikeryhmien muutokset kuukausittain.

II III I i I ü 1 h

1938. VIII—1939. VII	100	100	100	100	100	100	100	100
1939. Elokuu	98	101	99	102	102	107	103	101
» Syyskuu	100	108	102	102	110	95	115	104
» Lokakuu	104	110	104	102	113	98	120	107
» Marraskuu	109	113	107	101	115	99	128	110
» Joulukuu	107	114	108	101	120	101	130	111
1940. Tammikuu	107	115	109	103	129	108	145	114
» Helmikuu	111	118	110	111	136	109	146	118
» Maaliskuu	115	121	112	123	146	121	146	123
» Huhtikuu	117	126	116	125	158	142	146	127
» Toukokuu	116	129	119	128	130	147	147	127
» Kesäkuu	116	127	120	129	116	131	133	123
» Heinäkuu	118	124	119	131	124	123	134	124
> Elokuu	120	123	120	134	139	136	134	127
» Syyskuu	123	123	120	137	150	116	139	128
» Lokakuu	130	121	115	146	162	105	134	130
» Marraskuu	132	121	115	154	171	103	133	132
» Joulukuu	137	121	115	159	188	123	135	136
1941. Tammikuu	138	122	111	164	215	119	136	138
» Helmikuu	138	122	110	169	220	120	152	142
» Maaliskuu	138	122	109	174	238	121	159	144
» Huhtikuu	138	122	109	177	222	125	160	144
» Toukokuu	138	122	108	179	171	128	160	143
» Kesäkuu	138	123	107	181	151	124	165	144
» Heinäkuu	138	123	107	182	155	126	195	149
» Elokuu	138	123	106	182	168	213	194	153
» Syyskuu	138	126	108	182	170	181	196	153
» Lokakuu	140	130	110	180	148	128	197	151
» Marraskuu	157	131	110	180	153	121	197	157
» Joulukuu	157	131	110	180	152	116	197	157
1942. Tammikuu	157	132	110	182	166	124	192	157
» Helmikuu	157	132	109	186	170	131	193	158
» Maaliskuu	157	132	110	185	193	133	206	161
» Huhtikuu	157	132	110	185	228	138	210	162

Elinkustannusindeksiluvut.

	Ravinto	Asunto	Lämpö ja valo	Vaate- tus	Verot	Muut	Koko- naisin- deksi
1938. VIII — 1939. VII	100	100	100	100	100	100	100
1939. Elokuu	101	100	99	100	100	100	103
» Syyskuu	104	100	111	100	100	100	100
» Lokakuu	107	105	115	103	101	102	105
» Marraskuu	110	105	115	103	101	102	108
» Joulukuu	111	105	115	103	101	102	108
1940. Tammikuu	114	105	118	107	103	110	111
» Helmikuu	118	105	125	107	103	110	113
» Maaliskuu	123	105	128	107	103	110	116
» Huhtikuu	127	105	135	116	103	113	119
» Toukokuu	127	105	139	116	103	113	121
» Kesäkuu	123	105	143	116	103	113	118
» Heinäkuu	124	105	148	125	103	125	122
» Elokuu	127	105	152	125	103	125	123
» Syyskuu	129	105	158	125	103	125	124
» Lokakuu	130	107	160	136	103	130	128
» Marraskuu	132	107	159	136	103	130	129
» Joulukuu	136	107	160	136	103	130	131
1941. Tammikuu	138	107	164	142	114	134	134
» Helmikuu	142	107	165	156	114	137	138
» Maaliskuu	144	107	164	157	114	138	139
» Huhtikuu	144	107	165	158	114	138	139
» Toukokuu	143	107	166	159	114	138	139
» Kesäkuu	144	107	167	160	114	138	139
» Heinäkuu	149	107	168	160	114	138	142
» Elokuu	153	107	167	161	114	146	145
» Syyskuu	153	107	169	167	114	147	146
» Lokakuu	151	112	173	169	114	147	146
» Marraskuu	157	112	173	171	114	149	150
» Joulukuu	157	112	175	175	114	149	150
1942. Tammikuu	157	112	178	186	137	153	154
» Helmikuu	157	112	181	190	137	155	155
» Maaliskuu	157	112	218	192	137	155	159
» Huhtikuu	162	112	227	197	137	164	162

Raha- ja pääomamarkkinat.

Lukuunottamatta vähäistä häiriötä vuoden alkupuolella, jolloin omaisuudenluovutusveroa kannettiin ja pankkitalletuksista tätä varten pidätettiin 10 % olivat rahamarkkinat koko kertomusvuoden ajan varsin keveät. Rahanrunsautta oli havaittavissa etenkin liikepankkien shekkitileillä.

Liikepankkien koko ottolainaus kasvoi kertomusvuoden aikana 1,398 milj. mk:lla. Valtaosa tästä tuli shekkitilien kasvun osalle kaikkiaan 8,356 milj. mk. Talletustilit liikepankeissa olivat kertomusvuoden lopussa 12 milj. mk pienemmät kuin vuotta aikaisemmin. Liikepankkien antolainaus taas supistui vuoden aikana 225 milj. mk:lla. Supistus tapahtui kotimaisten vekselien määrässä eli 1,292 milj. mk:lla, kun taas lainat kasvoivat 703 milj. mk:lla, shekkitilit 247 milj. mk:lla ja luottolaitosten luotonotot liikepankeista 117 milj. mk:lla. Vekselilainojen supistus johtui taas siitä, että valtio maksoi takaisin vekseliluottoaan touko-kesäkuun vaihteessa ja joulukuussa.

Ottolainauksen enemmitys oli vuoden 1940 lopussa ollut 2.2 miljaardia mk. Kertomusvuoden päättyessä se oli 3.8 miljaardia mk, joten se oli kasvanut vuoden aikana runsaasti 1.6 miljaardilla markalla.

Säästöpankkien ja erilaisten kassojen talletuskanta lisääntyi kertomusvuonna noin 350 milj. mk:lla vastaten 775 milj. mk:n lisäystä v. 1940. Kaupunkien säästöpankeissa talletuskanta alentui, kun taas talletuksia kerääntyi tyydyttävästi maaseudun säästöpankkeihin.

Suomen Pankin luotonannosta antaa käsityksen seuraava asetelma (milj. mk):

	1940	1941
	Jouluk.	Jouluk.
Vekselit	5,274.9	12,224.9
Hypoteekkilainat	41.2	26.1
Kassakreditit	32.8	28.2
Rediskonttaukset	—	—
Lainat luottolaitoksille	47.0	—
Yhteensä	5,395.9	12,279.2

Suomen Pankin myöntämä vekseliluotto on mennyt tietenkin hyvin suureksi osaksi valtiolle. Valtion vekseleitä oli pankin hallussa vuoden 1940 päättyessä 3,900 milj. mk:n arvosta, minkä lisäksi valtion pano- ja ottotilin ylitys oli silloin ollut 1,539.6 milj. mk. Valtion silloin pankilta saama luotto oli siis 5,439.6 milj. mk. Ennen uuden sodan syttymistä valtion luotto pankilta oli edelleen noussut 356.5 milj. mk:lla. Kertomusvuoden päättyessä valtion vekseleiden määrä oli kohonnut 10,700 milj. markkaan. Sensijaan pano- ja ottotilillä valtiolla oli saamista 37.4 milj. mk. Valtion pankilta saama luotto oli siten 10,662.6 milj. mk ja oli se vuoden aikana kasvanut 96 %.

Setelistö kasvoi varsin ripeästi kertomusvuoden aikana. Kun vuoden 1940 päättyessä liikkeessä oleva setelistö oli ollut 5,551 milj. mk se oli kertomusvuoden päättyessä 7,316.9 milj. mk eli 31.8 % suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Setelinanto-oikeudesta, joka kertomusvuoden päättyessä oli 15,136.9 milj. mk oli käytetty enemmän kuin liikkeellä olevan setelistön määrä osoittaa, sillä vaadittaessa maksettavien sitoumusten määrä nousi vuoden päättyessä 4,721.4 milj. mk:aan ja myönnettyistä kassakreditiiveistä nostamatta oleva määrä oli 168.9 milj. mk. Setelinanto-oikeudesta oli siis käytetty vuoden päättyessä 12,207.2 milj. mk.

Pankin tilasta mainittakoon vielä, että kertomusvuoden kuluessa oli pankin kultakassa kullan ulkomaille viennin johdosta supistunut 603.8 milj. markasta 171.4 milj. mk:aan ja valuttavarasto 1,177.2 milj. mk:sta 932.4 milj. mk:aan.

Ulkomaisista maksusuhteista mainittakoon, että kun tuontienemmyydestä 4,630 milj. mk:sta vähennetään kullan vienti 430 mii], mk osti maamme kertomusvuoden aikana ulkomailta tavaroita 4,200 milj. mk:lla enemmän kuin mitä se vei. Tullihallituksen arvion mukaan on maahamme tuotu lah-

joina tavaroita 84 milj. mk:n arvosta. Vajanaisten tietojen perusteella arvioidaan, että kun maksutase oli vielä v. 1940 tulovoittoinen 455 milj. markan määrällä, velkaantui maamme kertomusvuoden aikana ulkomaille noin 3.5 miljardilla markalla.

Kotimaiset obligatiomarkkinat olivat kertomusvuoden aikana erittäin vilkkaat. Valtio otti kolme uutta obligatiolainaa nim. ensimmäisen ja toisen jälleenrakennuslainan nimellisarvoltaan kumpikin 1 miljardia mk sekä työn ja taistelun lainan, nimellisarvoltaan 2 miljardia mk. Viimemainittua merkittiin kuitenkin 300 milj. mk:lla vii ennen vuoden päättymistä. Lisäksi otti valtio kaksi palkinto-obligatiolainaa yhteensä 300 milj. mk. Helsinki, Turku, Pori ja Rauma laskivat liikkeelle myöskin obligatiolainoja yhteensä 222.7 milj. mk:n arvosta ja Osuuskassojen Keskuslainarahasto 40 milj. mk:n arvoisen lainan. Uusia lainoja laskettiin siten liikkeelle noin 5 miljardin mk:n arvosta. Huomattava määrä näistä obligatioista sijoitettiin liikepankkeihin, joiden obligatiosalkku kasvoi kertomusvuoden aikana 2,094.5 milj. mk:lla nousten 3,755.9 milj. markkaan.

Kertomusvuoden aikana perustettujen *osakeyhtiöiden* yhteenlaskettu osakepääoma oli 518.3 milj. mk ja pääomakorotusten yhteissumma 607.1 milj. mk. Kumpikin luku on suurempi kuin vastaavat luvut aikaisempina vuosina. Vaikka lukuisia osakeyhtiöitä purettiinkin, oli kaikkien osakeyhtiöiden osakepääoman kasvu kertomusvuoden aikana 878.9 milj. mk eli suurempi kuin moneen vuoteen.

Arvopaperipörssi oli kertomusvuoden aikana vilkas. Se johtui rahasisiointusten paosta reaaliarvoihin. Osakeindeksi oli joulukuussa 1940 145 pistettä mutta kertomusvuoden joulukuussa 207 pistettä. Pörssinvaihto kohosi 501.4 milj. mk:aan oltuaan v. 1940 330.4 milj. mk.

Korkokannan nousun estämiseksi asetettiin erikoinen toimikunta, joka ehdotti, että ensiluokkaisista kiinnityslainoista ei saisi ottaa enempää kuin 5.5% korkoa ja mikäli oli otettu, olisi korko alennettava tähän rajaan tai sen alle. Tätä ohjetta lieneekin suuressa määrässä noudatettu. Pienille säästöpankeille on annettu oikeus korottaa luotonantokorkojaan enemmän, kuin mitä yleensä on ollut tapa. Ottolainauksen keskikorko oli kertomusvuoden päättyessä 2.37 % vastaten 2.52 % v. 1940 ja 2.88 % v. 1939. Alentuminen on johtunut siitä, että kertomusvuonna on käytetty suhteellisesti enemmän alempikorkoisia shekkitilejä kuin aikaisemmin. Luotonannon keskikorko oli 5.57 %, kun se v. 1940 oli ollut 5.65 % ja v. 1939 5.88 %.

Työmarkkinat.

Työmarkkinoilla on kertomusvuoden aikana yleensä esiintynyt vilkasta työvoiman kysyntää. Suoranaista työvoiman puutettakin alkoi ilmaantua uuden sodan sytyttyä. Alkupuolella vuotta antoivat monet jälleenrakennustehtävät, laajat metsätyöt ja teollisuuden vilkas toiminta runsaasti työtä.

Tilanteeseen vaikutti lisäksi valtio laajoine linnoitustöineen. Myöskin oli vaikuttamassa luonnollisesti talvisodan aiheuttama miesten menetys kaatuneina ja invalideina. Uuden sodan puhjettua ja suurten miesmäärien jouduttua sotapalvelukseen, samalla kun maataloustyöt olisivat vaatineet runsaasti työvoimaa, alkoi esiintyä työvoimanpuutetta. Tätä ilmeni varsinkin maataloustöissä. Toisaalta kiristyi raaka-ainepula merentakaisten yhteyksien täydellisesti katkettua. Niinpä voitiin havaita, että etenkin puuvillateollisuudessa mutta myöskin jonkun verran muussakin kutomateollisuudessa ja jalkineiteollisuudessa oli pakko siirtyä lyhyempiin työviikoihin samalla kun työntekijäin kokonaislukumäärä alkoi vähentyä. Puuvillateollisuudessa oli pakko ryhtyä maksamaan työntekijöille raha-avustusta lyhennetyistä työviikkoista, jotta toimeentulo olisi tullut edes jollakin tavalla turvatuksi. Vuoden loppupuolella oli siten havaittavissa suora-naista työttömyyttä naisten keskuudessa. Oman lisänsä antoi työmarkkinain kuvaan sekin, että kaupungeista ja väestökeskuksista lopetettiin rakennustyöt jotenkin tarkkaan vielä käytettävissä olevan työvoiman joutuessa siirtymään etenkin puolustuslaitoksen töihin. Myöskin metsätöihin pyrittiin valtion toimenpitein siirtämään työvoimaa.

Vaikka työmarkkinat työntarjonnan runsauteen katsoen olivatkin työntekijäin kannalta edulliset, painoivat työntekijöitä toisaalta ne epäkohdat, jotka johtuivat työssäolosta toisella paikkakunnalla. Toisissa tapauksissa oli työpalkkojen kunnollinen määrittäminen varsin suurten hankaluuksien takana ja kaikissa tapauksissa vaikutti perheellisten toimeentuloon tietenkä se, että talous oli jaettava kahtia. Yleensä voidaan todeta, että välittömästi puolustuslaitoksen alaisissa töissä asiat järjestyivät yleensä paremmin kuin valtion muiden työvirastojen samantapaisissa töissä.

Palkkataso.

Elinkustannusten jatkuva nousu aiheutti laajoja työpalkkojen järjestelyjä myöskin kertomusvuoden aikana. Kun palkkojen järjestely osoittautui vuoden alussa tarpeelliseksi kaikilla aloilla kiteytyi käydyissä työnantajain ja työntekijäin järjestöjen keskeisissä neuvotteluissa ajatus, että valtiotavallan olisi ollut annettava yleisiä periaatteellisia ohjeita työpalkkojen järjestelyistä. Tällaiset ohjeet valtioneuvosto antoikin helmikuulla niistä käytyjen neuvottelujen jälkeen. Niistä tehdään lähemmin selkoa toisessa yhteydessä.

Työpalkkoja on kertomusvuoden aikana yleensä tarkistettu valtioneuvoston ohjeiden puitteissa. Se merkitsi siis sitä, että palkkoja koroitettiin keskimäärin $\frac{2}{3}$ elinkustannusindeksin osoittamasta hinnannoususta. Kun syksyllä asetettu hintaneuvosto, joka julisti saamiensa valtuuksien perusteella sekä hinta- että palkkasulun, selitti että työpalkkoja oli mahdollisuus koroittaa vain keskimäärin $\frac{2}{3}$ lokakuun indeksin, joka oli 146,

osoittamasta hinnannoususta, mikä määräys sittemmin muutettiin ottamalla huomioon marraskuun indeksi, joka oli 150, merkitsi se siis sitä, että keskimääräinen palkkojen korotus rauhanaikaisiin palkkoihin verraten saattoi vuoden lopussa olla 33.3 %. Tämä keskimääräinen korotus on käytännössä jaettu niin, että alempipalkkaiset ovat saaneet suuremman korotuksen kuin ylempi palkkaiset. Niinpä mainittakoon, että rakennusalan urakkahinnoitteluihin oli vuoden loppuun mennessä myönnetty 22 % korotus rauhanaikaiseen hinnoitteluun verraten. Konepajateollisuudessa oli urakka-ansiot, jotka nousivat yli 80 % tuntiansiosta, jätetty kokonaan korottamatta ja sitä alle olevia urakka-ansioita koroitettu asteittain niin, että korkeampia urakka-ansioita oli koroitettu vähemmän kuin alempia. Mitä taas tulee alempipalkkaisiin on esiintynyt tapauksia, joissa rauhanajan palkkatasoon on lisätty hintojen nousua vastaava määrä ja eräissä tapauksissa ehkä siitä vähän ylikin. Poikkeuksia ovat aiheuttaneet myöskin ne työpaikat, missä palkat ovat syystä tai toisesta olleet muiden saman alan työpaikkojen palkkoja huomattavasti alhaisemmat. Yleisesti katsoen voidaan sanoa, että työpalkkojen korotus on tapahtunut mainitun 2/3 korvauksen periaatteen puitteissa, vaikkakin aivan vuoden lopussa lienee alkanut esiintyä tapauksia, joissa tätä ohjetta on jonkin verran ylitetty näin sen vuoksi, että toimeentulo olisi muussa tapauksessa muodostunut asianomaisille työntekijöille erittäin tukalaksi.

Mainittakoon erikseen, että eduskunta tehdessään päätöksen valtion viran- ja toimenhaltijain kalliinajan lisistä vuodeksi 1942 päätti, että tämä kalliinajan lisä ei saanut missään tapauksessa nousta yli 50 % siitä palkasta, minkä asianomainen oli saanut peruspalkkaa v. 1939.

Seuraavassa esitetään eräitä hajatietoja kertomusvuonna maksetuista työpalkoista sikäli kuin niistä on virallisia tietoja ollut saatavissa.

Maataloustyöväen palkkoja kuvastavat seuraavat asetelmat:

	Rahassa Luonnossa		Yht.	1939/40	1938/39
Työnjohtajat .	10,111	9,508	19,619	17,029	15,471
Rengit	5,494	8,557	14,051	12,037	10,825
Palvelijattaret	5,334	4,595	9,929	8,808	8,037

Päiväpalkkalaisten keskipalkat ovat olleet:

Vuosi	M i e h e t				N a i s e t			
	Talvella		Kesällä		Talvella		Kesällä	
	Talon ruoka	Oma. ruoka	Talon ruoka	Oma. ruoka	Talon ruoka	Oma. ruoka	Talon ruoka	Oma. ruoka
1941	24:22	40:55	41:04	48:67	16:23	24:71	24:04	31:07
1940			30: —	37: 54			18: 37	24: 29
1939	16:41	30:62	27:76	36:01	12:54	19:51	17:23	23:23

Rakennustyöläisten tuntipalkat Helsingissä vuosina 1928—1941.

	1928	1933	1934	1936	1937	1938	1939	1940	1941
Maalarit	13 —	7 —	7 50	10 50	12 —	12 75	13 50	14 75	17 —
Kivityöntekijät, hakkurit ..	11 50	7 —	7 —	11 —	12 50	13 —	13 50	14 50	17 —
Kiviaputyöläiset	8 80	5 —	5 50	7 50	8 —	8 50	9 —	10 25	11 25
Kirvesmiehet	11 —	6 50	8 —	9 —	10 50	11 —	11 50	12 75	14 50
			9 —	10 50	11 50	12 —	13 —	14 25	16 40
Sementtityöntekijät.....	11 —	6 —	8 —	9 50	10 50	11 —	11 50	12 75	14 50
			9 —	10 50	11 50	12 —	13 —	14 25	16 40
Betonityöntekijät	8 80	5 —	5 50	7 —	8 —	8 25	8 80	10 05	11 80
			7 —	8 —	8 —	8 25	8 80	10 05	11 80
Tiilenkantajat	9 80	5 —	6 50	7 50	9 —	9 50	10 —	11 25	13 —
			8 —	9 50	10 —	10 50	11 50	12 75	15 —
Asfalttityöntek., laskijat ...	9 75	6 —	8 —	9 50	10 50	11 —	11 50	12 75	14 50
» keittäjät .	9 —	5 50	7 —	8 50	9 50	10 —	10 50	11 75	13 50
» kantajat .	8 —	5 —	6 —	7 25	8 —	8 40	9 —	10 25	12 —
Aputyöläiset, miehet	7 75	4 —	5 —	6 50	7 25	7 65	8 25	9 50	11 25
			6 —	7 —	8 —	8 50	8 75		
Naiset laastinkannossa	7 75	4 —	5 —	6 —	6 75	7 —	7 50	8 75	10 40
» tavallisissa töissä ...	6 75	3 —	4 —	5 —	5 50	6 —	6 25	7 50	8 75
			4 50	5 50	6 25	6 60	6 75	8 —	9 45
Muurarit ja rapparit	12 —	7 —	9 —	9 50	10 50	11 —	11 50	12 75	14 50
				10 50	11 50	12 —	13 —	14 25	16 40

Vuosilta 1928, 1934, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940 ja 1941 on palkkanumerot otettu voimassaoleista sopimuksista ja palkkalupauksista. Vuodelta 1933 on palkkanumerot otettu liiton keräämien tietojen mukaan keskimääräisinä eikä minimipalkkana.

Urakkahintojen vaihtelu on ollut suhteellinen tuntipalkkoihin paitsi vuoden 1939 jälkeiseltä ajalta, jolloin urakkamaksut ovat kohonneet kaikkiaan 22 prosentilla, tuntipalkkojen kohotessa enemmän.

Palkkanumerot ovat vain Helsingiä käsittävät, mutta on palkkojen kehitys muissakin kaupungeissa ja teollisuuskeskuksissa ollut suhteellisesti samanlainen, joten se antaa kuvan palkkojen vaihteluista rakennusosalalla koko maassa.

Valtion työvirastojen alaisissa töissä maksetut työpalkat virastoittain ja lääneittäin joulukuussa v. 1941.

	T u n t i t y ö			U r a k a t y ö			Y h t e e n s ä		
	seka- työn- tekijät	erik. ammatti- miehet	hevos- miehet	seka- työn- tekijät	erik. ammatti- miehet	hevos- miehet	seka- työn- tekijät	erik. ammatti- miehet	hevos- miehet
Virasto:									
Rautatiehallituksen									
Rautatierakennukset	10: 61	12: 51	19: 45	12: 15	14: 16	22: 96	11: 64	13: 19	21: 46
Työt vanhoilla radoilla	8: 99	11: 80	17: 26	10: 66	14: 85	19: 43	9: 09	12: 31	17: 55
Tie- ja vesir. hallitus	9: 66	12: 57	17: 76	12: —	14: 07	23: 70	10: 06	12: 73	20: 37
Yhteensä	9: 46	12: 27	17: 89	12: —	14: 35	22: 99	10: 15	12: 69	19: 88
Lääni:									
Uudenmaan	10: 07	12: 28	18: 10	11: 19	12: 13	18: 44	10: 12	12: 27	18: 14
Turun ja Porin	9: 01	11: 67	15: 81	11: 31	13: 48	—	9: 35	11: 98	15: 81
Hämeen	9: 07	11: 10	16: 07	11: 15	12: 32	20: 35	9: 90	11: 45	17: 99
Viipurin	9: 84	12: 91	18: 50	11: 67	14: 97	19: 35	9: 97	13: 29	18: 63
Mikkelin	8: 07	11: 21	15: 99	7: 97	11: 81	19: 15	8: 05	11: 38	17: 57
Kuopion	8: 01	10: 62	18: 26	8: 70	10: 85	18: 54	8: 09	10: 66	18: 36
Vaasan	8: 14	10: 58	13: 92	10: 13	15: 93	17: 59	8: 40	11: 85	15: 60
Oulun	8: 09	10: 85	16: 46	11: 25	—	22: 82	8: 56	10: 85	17: 96
Lapin	10: 74	13: 44	22: 47	12: 64	15: 35	27: —	11: 69	13: 94	25: 35
Koko maa	9: 46	12: 27	17: 89	12: —	14: 35	22: 99	10: 15	12: 69	19: 88

Valtion työvirastojen alaisissa töissä maksetut työpalkat joulukuulla 1941.

Virasto	Uuden- maan l.		Turun ja Porin l.		Hämeen l.		Viipurin l.		Mikkelin l.		Kuopion l.		Vaasan l.		Oulun l.		Lapin l.	
	tuntityö	urakka- työ	tuntityö	urakka- työ	tuntityö	urakka- työ	tuntityö	urakka- työ	tuntityö	urakka- työ	tuntityö	urakka- työ	tuntityö	urakka- työ	tuntityö	urakka- työ	tuntityö	
Rautatiehallitus: <i>Ratarakennukset:</i>																		
	8: 50	10: 27	—	—	8: 30	10: 30	9: 55	9: 55	7: 38	7: 62	7: 89	—	9: —	11: 33	—	10: 89	12: 56	
	11: 42	10: 64	—	—	10: 11	12: —	—	12: 70	8: 62	13: 98	9: 32	9: 16	10: 80	12: 74	—	13: 05	15: 16	
	—	—	—	—	15: 94	18: 44	—	—	15: —	15: 81	—	—	—	22: 30	—	22: 54	27: 21	
Ratajaksot:																		
	9: 39	12: 29	8: 96	12: 06	8: 46	12: 15	9: 36	11: 46	7: 95	9: 20	8: 18	10: 46	8: 20	10: 57	8: 27	8: 76	10: 20	11: 53
	11: 65	13: 02	10: 89	12: 57	10: 07	13: 93	12: 49	14: 51	10: 27	12: 90	10: 78	17: 36	10: 09	16: 28	10: 50	—	13: 26	13: 10
	15: 80	17: 90	19: 34	—	16: 27	—	17: 51	—	15: 49	21: 82	17: 25	—	14: 16	17: 12	15: —	—	22: 69	26: 19
Tie- ja vesirakennushallitus:																		
	8: 82	11: 03	9: 35	11: 31	9: 48	13: 41	10: 15	10: 78	7: 58	—	7: 91	8: 63	8: 26	9: 87	8: 50	11: 33	10: 66	13: 38
	11: 57	11: 68	11: 81	17: 17	12: 17	—	13: 11	14: 39	9: 75	9: 42	10: 06	9: 32	11: 19	15: 29	11: 27	—	13: 86	16: 94
	19: 53	17: 84	13: 58	—	15: 23	26: 26	19: 18	19: 35	15: 06	17: 22	15: 57	18: 54	13: 23	16: 02	17: 46	22: 82	22: 07	26: 87
Lääninhallituksen alaiset tie- ym. työt:																		
	7: 80	—	7: 38	8: 98	7: 54	8: 04	8: 19	—	—	—	8: 02	10: 71	7: 52	8: 65	7: 55	7: 76	—	—
	9: 99	—	7: 93	10: 21	9: 92	—	10: 67	—	—	—	9: 18	9: 74	9: 31	10: —	9: 81	10: —	—	—
	14: 28	—	12: 13	14: 71	13: 60	12: 96	16: 61	16: 48	—	—	15: 14	18: 48	14: 44	15: 31	14: 51	16: 25	—	—

Keskituntiansiot metsähalituksen alempana mainitussa töissä kuukaussittain v. 1941.

[illegible]

Metsätyöläisten keskimääräiset päiväansiot palkkausalueittain v. 1941.

Palkkausalue	Keskipäiväansio mk	T e k o m i e h e t				Normi (punnittu)
		Normi 1/3-31/3		Normi 1/4-30/11	Normi 1/12-31/12	
1. Lapin alue	95: 79	70		74	92	70: 32
2. Perä-Pohjolan alue	87: 50	62	—	66	85	62: 97
3. Iijoen alue	66: 67	58	—	62	72	58: 81
4. Kainuun alue...	70: 68	54	—	60	72	55: 44
5. Keski-Pohjanmaan alue ...	58: —	48		56	62	49: 95
6. Etelä-Pohjanmaan alue ...	54: 59	46	—	52	58	47: 13
7. Lounais-Suomen alue	56: 14	46	—	52	58	48: 13
8. Päijänteen alue	54: 60	46	—	52	58	48: 40
9. Kallaveden alue	57: 24	46	—	52	58	47: 24
10. Pielisjärven alue	57: 16	50	—	56	64	51: 19
11. Suur-Saimaan alue	56: 06	46	—	52	58	46: 98
12. Eteläinen rannikkoalue	54: 32	46	—	52	58	46: 32
K o k o m a a	67: 68 (64: 06)					56: 46 (52: 74)

III. SAK:n jäsenistö ja hallintoelimet.

1. Liitot ja jäsenistö.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliittoon kuului kertomusvuoden päättyessä 21 jäsenliittoa, joiden jäsenosastojen luku oli 930. Nämä luvut jo osoittavat, että viimeksi päättynyt toimintavuosi, sodan aiheuttamista vaikeuksista huolimatta, oli maamme ammattiyhdistysliikkeelle eteenpäin menon ja vahvistumisen aikaa.

Kertomusvuoden alkupuolella oli havaittavissa entistä suurempi mielenkiinto ammattiyhdistysliikettä kohtaan, joka ilmeni, paitsi voimakkaana jäsenlisäyksenä varsinaisten työläispiirien taholta, myöskin siinä, että valtion ja kuntien palveluksessa olevaa henkilöstöä liittyi ammattiyhdistysliikkeeseen mukaan entistä enemmän. Niinpä SAK:n jäseneksi liittyi huhtikuun 1 p:stä lukien Mielisairaanhoitajain liitto, jonka liiton jäsenet näin menetellen osoittivat tien, mitä kulkien toisetkin valtion ja kuntien palveluksessa olevat palkannauttijaryhmit voivat parhaiten ja tehokkaimmin valvoa etujaan.

Ammattiyhdistysliike on siis saanut entistä enemmän voimaa taakseen erilaisista palknauttijapiireistä. Samalla se on vallannut uutta toimialaa sikäli, että perusjärjestöjä on perustettu sellaisille paikkakunnille, joissa aikaisemmin ei ole ollut vastaavaa järjestötoimintaa laisinkaan. Kun vuoden alussa toimivia osastoja oli kaikkiaan 832, niin vuoden päättyessä oli vastaava luku 930.

Vielä on syytä mainita, että kertomusvuoden aikana on 27 osastoa perustettu maaseudulle varsinaisten maa- ja sekatyöläisten järjestötarvetta varten, joten huomio on kiinnitetty laajoihin työläispiireihin maaseudulla. Tämän käytännöllisen toiminnan rinnalla on ollut havaittavissa entistä suurempi myötämielisyyden monilla muillakin aloilla työskentelevien keskuudessa kuin mitä edellä on jo tullut lyhyesti esitettyä. Niinpä ovat valtion rautateiden palveluksessa olevat erinäiset viran- ja toimenhaltijapiirit tunteneet entistä suurempaa mielenkiintoa SAK:n toimintaa kohtaan. Sitähän osoittaa mm. Suomen Veturimiesyhdistyksen viime vuoden kesäkuussa pidetyn vuosikokouksen tekemä päätös. Sanotun päätöksen mukaan Veturimiesyhdistys toimittaa jäsenäänestyksen SAK:oon liittymisestä, jota vuosikokous suurella ääntenemmistöllä jo päätti kannattaa. Toisetkin valtion palveluksessa olevat viran- ja toimenhaltijat, lähinnä pienipalkkaiset, ovat osoittaneet pyrkimystä päästä läheisempään yhteistyöhön SAK:n kanssa, vaan alkanut sota keskeytti alustavat toimenpiteet. Myöhempi aika osoittaa, minkälaiseksi ja miten laajoja palknauttijapiirejä käsittävaksi mahdollinen yhteistoiminta vastaisuudessa muodostuu. SAK pyrkii kuitenkin antamaan kaiken tukensa niille viran- ja toimenhaltijapiireille, jotka ennakkoluulottomasti pyrkivät siltä tukea saamaan.

SAK:n jäsenliittojen jäsenmäärä kertomusvuoden päättyessä oli yhteensä 81,360, jäsenmäärän oltua vuotta aikaisemmin 66,383. Lisäys oli 14,977 jäsentä, eli 22.6 % edellisen vuoden päättyessä olevasta jäsenluvusta. Sodan aiheuttamasta poikkeustilasta huolimatta ammattiyhdistysliike on kertomusvuoden aikana mennyt eteenpäin ja olisi normaalisemmissa oloissa voinut merkitä tuloksiinsa vieläkin suurempia jäsenlukuja kuin mitä edellä on esitetty.

Niinkuin edellä on jo tullut mainituksi, muodostui kertomusvuoden alkupuoli erikoisen tulokselliseksi jäsenmäärän kehitykselle. Tilastot osoittavat, että m.m. ensimmäisen vuosineljänneksen aikana merkittiin niin huomattava jäsenmäärän kasvu kuin yli 18 tuh. jäsentä. Samanlainen iäsen virtaus jatkui vielä toisenkin vuosineljänneksen aikana. Kesäkuun alkaessa uskottiin, että tuo kunnioitettava 100,000 jäsenen luku sivuutetaan toisen vuosineljänneksen tilastoissa. Olihan viiden kuukauden aikana saatu yli 47.5 tuh. uutta jäsentä ja kesäkuun uskottiin vielä lisäävän edellämäintua lukua. Toisin kuitenkin kävi syistä, jotka eivät olleet enää ammattiyhdistysliikkeen määrättävissä. Kansamme joutui uuteen sotaan ja sen vaikutukset näkyivät heti toisen vuosineljänneksen jäsentilastossa. Osasto-

jen toimitsijat eivät voineetkaan hyvin monessa tapauksessa tehdä tilityksiä liitoille osastonsa puolesta, koska he olivat joutuneet ennen juhannusta vartiopaikoilleen maan rajoille.

Lähinnä siitä, että perusjärjestöjen toiminta näin äkkiä keskeytyi, voidaankin katsoa johtuneen laskun jäsenluvuissa, jotka ovat havaittavissa niin toisen kuin vielä kolmannenkin vuosineljänneksen päättyessä. Myöhemmin, kun olot alkoivat vakiintua sodanaikaiselle kannalle, saatiin perusjärjestöjen toimintaa liittojen ja SAK:n järjestämistyön avulla sikäli kohennettua, että monet osastot pääsivät jatkamaan keskeytynyttä toimintaansa. Rinnan tämän kehityksen kanssa alkoivat jäsenluvutkin muuttua paremmiksi ja vuoden lopputulokseen voidaan kokonaisuutena katsellen olla täysin tyytyväisiä. Vuosikirjan tilasto-osastossa olevat taulukot selvittävät lähemmin jäsenmäärän kehitystä ja jakaantumista liitoittain kertomusvuoden ajalta.

2. SAK:n Työvaliokunta.

SAK:n Työvaliokuntaan ovat kertomusvuoden aikana kuuluneet edustajakokouksen valitsemina: SAK:n puheenjohtaja *Eero A. Vuori*, varapuheenjohtaja *Väinö V. Salovaara*, muut vakinaiset jäsenet *K.-A. Fagerholm*, *A. J. Hällström*, *E. Härmä*, *J. Kivistö*, *U. Nurminen*, *Y. Rantala*, *J. Virtanen*, *N. Välläri*. Varajäsenistä on kolme ensimmäistä, *J. Hakulinen*, *J. E. Saveri*, ja *V. Viitanen*, osallistunut säännöllisesti Työvaliokunnan kokouksiin. *Y. Rantalán* sotapalveluksessa olon aikana osallistui Työvaliokunnan kokouksiin neuvottelevana lisäjäsenenä Metallityöväen liiton varapuheenjohtaja *E. Skog*. Työvaliokunnan sihteerinä on toiminut *A. Sumu*.

Työvaliokunnan kiinteä kokoontumisaika on ollut tiistaisin klo 8.30 ja tämän lisäksi on ylimääräisiä kokouksia pidetty tarpeen vaatiessa. Työvaliokunta on kertomusvuoden aikana kokoontunut yhteensä 70 kertaa ja on pöytäkirjaan merkitty 456 pykälää.

Työvaliokunnan alaisina ovat toimineet seuraavat jaostot: talousjaosto, valistusjaosto, työttömyysjaosto, naisjaosto, ruotsinkielinen jaosto ja avustustoimikunta.

SAK:n tilintarkastajina ovat toimineet *August Valta* ja *Emil Huunonen*

SAK:n henkilökunta.

SAK:n henkilökuntaan ovat kertomusvuoden aikana kuuluneet: puheenjohtaja *Eero A. Vuori*, ensimmäinen sihteeri *Jorma Tuominen*, toinen sihteeri *Aku Sumu*, taloudenhoitaja *Eero Kaukinen*, kassanhoitaja *Anna Mikkonen*, konekirjoittaja *Else Poutanen*, toimistoapulaiset *Irene Mäkinen*, *Lea Ollikainen* ja *Anna-Liisa Pesonen*.

SAK:n vakinaisena järjestäjänä on toiminut *Bruno Airola*, maaseutujärjestäjänä *Viljo Valander*, naisjärjestäjänä *Siiri Saarinen*, ruotsinkielisenä

järjestäjänä *Väinö Salvnikari*, paikallisena järjestäjänä *Mauno Pelkonen*. Lisäksi on SAK:n ja eräiden liittojen yhteisenä järjestäjänä Itä-Suomea varten toiminut *Antti Hiltunen*.

Palkkatyöläisen ilmoitusasiamiehenä on, *Eero Antikaisen* siirryttyä vuoden alussa vakinaisesti Työläisliiton sihteeriksi, toiminut *Olavi Lindblom*.

Talousjaosto.

Talousjaosto on entiseen tapaan valmistellut kaikki laajemmat talous- ja raha-asioita koskevat kysymykset Työvaliokunnalle. Talousjaostoon ovat kuuluneet *E. A. Vuori* puheenjohtajana, *V. V. Salovaara*, *E. Härmä*, *Y. Rantala* ja *E. Kaukinen*, viimeksi mainittu jaoston sihteerinä.

Yhtenäistä tilintarkastussysteemiä on edelleen kehitetty vuonna 1939 hyväksytyllä pohjalla. Tämän mukaisesti ovat seuraavat liitot valinneet SAK:n yhdeksi tilintarkastajakseen: Lasi- ja Posliinityöväen liitto, Muurarien liitto ja Rautatieläisten liitto, joiden tilit SAK:n puolesta on tarkastanut taloudenhoitaja *Eero Kaukinen*. Niinikään Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liiton tilintarkastajana on *E. Kaukinen* sanotun liiton edustajakouksen toimittaman vaalin perusteella.

Työläisliitto aloitti itsenäisen toiminnan helmikuun alussa talousjaoston aikaisemmin tekemien suunnitelmien mukaisesti. Työläisliitto siirtyi omaan huoneustoonsa ja näin SAK:n toimihenkilöt vapautuivat tämän liiton toimistotehtävien hoitamisesta. SAK on antanut tukeaan Työläisliitolle sikäli, että maatyöläisten järjestämistyöhön on myöskin järjestäjä *V. Valander* osallistunut SAK:n palkkaamana. Edelleen SAK on sitoutunut tukemaan Työläisliiton toimintaa rahallisesti, mikäli liiton asema sitä vaatii.

Valistusjaosto.

Valistusjaosto on entiseen tapaan valmistellut valistustyötä koskevia kysymyksiä ja esityksiä. Keskusliiton valistustyö kertomusvuonna käy pääkohdittain selville valistustyötä koskevasta luvusta vuosikirjassa. Valistusjaoston puheenjohtajana on toiminut *A. J. Hällström*, sihteerinä */ . Tuominen* sekä muina jäseninä *J. Hakulinen*, *J. Kivistö*, *J. E. Saveri* ja *B. Airola*.

Työttömyysjaosto.

Työttömyysjaosto on erikoisesti vuoden alkupuolella valmistellut työtilannetta ja työttömyyttä koskevia kysymyksiä sekä hoitanut eri paikkakuntien ammatillisten paikallisjärjestöjen esityksiä keskusvirastoihin. Jaosto on myöskin valmistellut keskusliiton lausunnot naistyöttömyyden asiantuntijatoimikunnan sekä raha-avustustoimikunnan mietinnöistä. Jaoston puheenjohtajana on toiminut *E. A. Vuori*, sihteerinä *A. Sumu* sekä muina jäseninä *U. Nurminen*, *J. Virtanen* ja *V. Viitanen*.

Avustustoimikunta.

Vihollisen jälleen hyökättyä maamme kimppuun pommittamalla asutuskeskuksia ja tuhoten siviiliväestöä sekä asumuksia, varasi keskusliitto 200,000 mk suuruisen määrärahan käytettäväksi lähinnä ilmapommituksissa vaurioita kärsineiden, ammatillisesti järjestyneiden henkilöiden avustamiseen. Kertomusvuoden aikana jaettiin tätä avustusta yli 300:lle jäsenelle. Avustusten jaon toimitti SAK:n toimisto.

Ruotsin Ammattijärjestön varattua SAK:lle määrärahan käytettäväksi sotatoimissa kaatuneiden ja haavoittuneiden jäsentemme omaisten avustamiseksi, valitsi SAK:n Työvaliokunta avustustoimikunnan hoitamaan lahjavarojen jakoa. Avustusta on myönnetty kertomusvuoden loppuun mennessä n. 500 tapauksessa. Avustustoimikunnan puheenjohtajana on toiminut *E. Kaukinen*, sihteerinä *A. Sumu* sekä muina jäseninä *U. Nurminen* ja *J. Kivistö*.

Naisjaosto.

SAK:n Naisjaosto jatkoi kertomusvuoden aikana toimintaansa valistustyön tehostamiseksi naistyöläisten keskuudessa. Puheenjohtajana toimi edelleen *Laura Härmä*, varapuheenjohtajana *Tyyne Leivo Larsson* ja muina jäseninä *Lempi Lehto*, *Suoma Friberg* ja *Elina Vuohio*. SAK:n Työvaliokunnan puolesta ovat Naisjaoston kokouksiin ja työskentelyyn osallistuneet sihteerit *J. Tuominen* ja loppuvuodella *B. Airola*. Pöytäkirjain laatimisen ja toimistotehtävät on sivutoimenaan hoitanut *Else Poutanen*. Jaosto piti kertomusvuoden aikana 27 kokousta, joissa pöytäkirjaan merkittiin yhteensä 174 pykälää. Ammatillisille paikallisjärjestöille ja niiden naisjaostoille lähetettiin Naisjaoston toimesta 6 kiertokirjettä.

Paitsi Naisjaoston jäsenten vapaa-aikoinaan suorittamia luento- ja puhujamatkoja on valistustyötä suoritettu erikoisen naisjärjestäjän avulla, jossa tehtävässä edelleen on toiminut *Siiri Saarinen*. Kertomusvuoden aikana oli naisjärjestäjä matkoilla yhteensä 200 matkapäivää. Jatkuvan valistus- ja neuvontatyön avulla onkin onnistuttu pitämään toiminta vireillä ja tänä aikana, jolloin järjestötyö asettaa naisille entistä suurempia vaatimuksia, auttamaan paikallisia naistoimitsijoita heidän vaikeuksissaan. Ammatillisten paikallisjärjestöjen yhteydessä toimivia naisjaostoja oli vuoden lopussa 18, mikä vilkkaammassa mikä hiljaisemmassa toiminnassa.

Kertomusvuoden keväällä tarjosi Tukholman Ammatillisen Paikallisjärjestön Naisjaosto jälleen suomalaisten ammattiyhdistysnaisten käytettäväksi lomanviettopaikkoja kesäkodissaan Annebergissa. Tarjous otettiin kiittolisina vastaan ja jo kevästä pantiin tämä toiminta tarmokkaasti viireille. Lomapaikkahakemuksia saapui kaikkiaan 198, vaikka paikkoja voitiin suunnitelmien mukaan kesän kuluessa varata vain noin sadalle lomaviettäjälle. Jo järjestetyistä 8 lomaryhmästä ehti ennen uuden sodan puh-

keamista kolme lähteä matkalle, käsittäen yhteensä 29 lomanviettäjää. Sodan aiheuttamain lomansaanti-, matka- y.m. vaikeuksien johdosta oli lomamatkatoiminta keskeytettävä eikä jo valmiiksi suunniteltuja ryhmiä voitu enempää lähettää. Suomen Huolto ja Sos.-dem. Työläisnaisliitto myönsivät tänäkin kesänä määrärahan lomanviettotoimintaan, ja annettiin näistä varoista matka-avustuksia heikoimmassa taloudellisessa asemassa oleville. Myöskin myönsivät useat ammattiliitot avustuksia jäsenilleen.

Ammattiyhdistysnaisten pohjoismaisen opintoviikon vietto Tukholmassa supistui niinkään suunniteltua paljon pienemmäksi, sillä viime hetkessä täytyi suurelle osalle niistä 60:stä, jotka olivat matkalle aikoneet, lähettää peruutus, joten opintoviikolla oli vain 25 suomalaista osanottajaa.

Naisjaoston anomuksesta myönsi Suomen Huolto määrärahan luentokurssien järjestämistä varten erikoisesti naistyöttömiä silmälläpitäen. Luentokurssien järjestelyssä kiinnitettiin erikoista huomiota niihin paikkakuntiin joilla ilmeni n.s. osatyöttömyyttä naisten keskuudessa. Kurssuja järjestettiin Helsingissä, Tampereella, Forssassa ja Porissa, ja onnistuivat ne yleensä hyvin, toisin paikoin saaden odotettua runsaammankin kannatuksen.

Ruotsalainen jaosto.

SAK:n ruotsalaisen jaoston puheenjohtajana on toiminut *K.-A. Fagerholm*, sekä jäsenenä' *A. Ståhlberg*, *G. Henriksson*, *O. Träskvik*, *V. Välläri* ja *A. Virtanen*. Jaoston sihteerinä on toiminut *V. Salmikari*.

Jaoston työskentely on ensisijassa kohdistunut ruotsinkielisten jaostojen muodostamiseen ammatillisten paikallisjärjestöjen yhteyteen, sekä kurssitoimintaan. Jaostoja on muodostettu Vaasassa, Karjaalla ja Porvoossa. Jaosto järjesti Helsingissä ammatilliset kurssit 18—21 p:nä toukok. Osanottajia oli 20—30. Luentoaineet ja luennoitsijat: Ammattiyhdistysliikkeen merkitys yhteiskunnassa, *Eero A. Vuori*; Ajankohtaisia sosiaalisia kysymyksiä, *K.-A. Fagerholm*; Yhdistystekniikka, *G. Andersson*; Sosiaalilainsäädäntö, *G. Andersson*; Sanomalehtikirjeenvaihto, *O. Fager* ja Ammattiyhdistyshistoria, *G. Andersson*. Kurssin lopettajaisissa piti *A. Wirtanen* luennon demokratian merkityksestä ammattiyhdistysliikkeelle.

HAP:n kanssa yhteistoiminnassa järjestettiin Helsingissä 20 p:nä marrask. kotirintamajuhla. Juhlassa oli läsnä n. 700 henkilöä ja juhlapuheen piti ministeri *K.-A. Fagerholm*.

Talvisodan jälkeen oli harrastus ammatilliseen toimintaan ruotsinkielisen väestön keskuudessa huomattavasti lisääntynyt. Kertomusvuoden kahden ensimmäisen kuukauden aikana oli perustettu useita uusia osastoja, varsinkin Pohjanmaalle. Matkoja on tehty Kokkolaan, Pietarsaareen, Vaasaan, Petsmoon, Kaskisiin, Paraisiin, Tammisaareen, Karjaalle, Porvoon-

seen ja Loviisaan. Osastoja perustettiin Pietarsaareen selluloosatyöntekijäin osasto, ja Petsmoon sahatyöläisten osasto. Useita nukahtaneita osastoja herätettiin jälleen toimintaan.

Yhteistoiminnassa Vaasan ruotsinkielisen jaoston kanssa järjestettiin siellä toimitsijakurssi 20—24 p:nä huhtik. Osanottajia oli 30—40.

Kotirintamajuhlia on järjestetty Kokkolassa, Pietarsaareessa ja Porvoossa.

Sodan aikaisista suurista vaikeuksista huolimatta eivät osastot ole jättäneet toimintaa lamaan tumaan, ja niitä on elähdyttänyt usko parempiin aikoihin. Myöskin ruotsinkielisen väestön työläiset on herätetty tietoisiksi, että ammattiyhdistysliike on myöskin heitä varten, että se on ainoa järjestö joka voi parantaa työläisten palkka- ja sosiaalista asemaa.

3. SAK:n Valtuusto.

Kertomusvuoden aikana ovat SAK:n Valtuustoon kuuluneet jäsenliitoista seuraavat edustajat:

Elintarvetyöläisten liitto: Björk, I. K., Helsinki, Tulonen, Toivo, Tampere; var. Kalso, Nestori, Helsinki, Rahikainen, S. J., Kemi.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto: Cajander, Eino, Helsinki; var. Ahonen, Lauri, Helsinki.

Jalometallityöntekijäin liitto: Niinistö, Jukka, Turku; var. Lindberg, Olavi, Turku.

Kirjatyöntekijäin liitto: Aaltonen, Väinö, Helsinki, Lyytikäinen, Oskari, Turku; var. Immonen, Uno H., Helsinki, Kalervo, Väinö, Helsinki.

Kuljetustyöntekijäin liitto: Pekkanen, Lauri, Tampere, Säkjärvi, Eino, Kotka; var. Uotinen, Toivo, Helsinki, Hurme, Veikko, Kotka.

Kunnantyyntekijäin liitto: Leskinen, Otto I., Helsinki, Hurme, Kalle, Tampere; var. Kari, Alfred, Helsinki, Peuranen, Einari, Helsinki.

Kutomateollisuustyöväen liitto: Kolinen, Reino, Tampere, Karila, Aapo, Tampere; var. Vuori, Albert, Turku, Helin, Vilho, Tampere.

Lasi- ja Posliinityöväen liitto: Turunen, Otto, Helsinki; var. Vesiluoma, Kustaa, Riihimäki.

Liiketyöntekijäin liitto: Saraluhia, Hannes, Tampere, Saxell, August, Helsinki; var. Lehto, Lempi, Helsinki, Hiltunen, Onni, Varkaus.

Merimies-Unioni: Kankaanpää, Hemmin, Tampere, Tuomikoski, Gustav, Helsinki; var. Kangasmaa, Arvo, Helsinki, Långström, Valdemar, Helsinki.

Metallityöväen liitto: Kataja, Väinö, Tampere, Nurmi, Heikki, Turku, Liljeström, Valdemar, Helsinki, Vilksman, Nikolai, Tainionkoski; var. Andersson, Otto, Turku, Laakso, Armas, Kotka, Hjelt, August, Karkkila.

Muurarien liitto: Lång, Toivo, Lahti, Forsström, Yrjö, Helsinki; var. Karvinen, Johan, Helsinki, Toivonen, Pekka, Tampere.

Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen liitto: Salo, Paavo, Tampere.

Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto: Lappalainen, Hjalmar, Tampere; var. Valkama, Albin, Nokia.

Puutyöväen liitto: Hiltunen, Antti, Lappeenranta, Taponen, Matti, Lahti; var. Jokinen, Yrjö, Turku.

Rakennustyöläisten liitto: Lahti, Frans, Turku, Kekäläinen, Olavi, Kemi; var. Mäkinen, Artturi, Helsinki, Sahi, Hannes, Jyväskylä.

Rautatieläisten liitto: Saarinen, Otto, Helsinki, Tulonen, Uuno, Riihimäki; var. Järvinen, H., Kuopio, Kallio, E., Helsinki.

Sanomalehtimiesliitto: Kilpi, Eino, Helsinki; var. Manninen, Kalle, Helsinki.

Työläisliitto: Saarnijärvi, K., Helsinki; var. Pietikäinen, Fiina, Helsinki.

Vaateustyöläisten liitto: Luostarinen, Antti, Helsinki; var. Heinonen, Lyyli, Helsinki.

Valtuusto on kertomusvuoden aikana kokoontunut yhden kerran sääntömääräiseen kokoukseensa 25 päivänä toukokuuta. Kokouksen pyötkirja-selostus seuraa vuosikirjan liitteenä.

4. Vainajat.

Kesäkuun lopulla alkaneissa sotatoimissa on ammattiyhdistysliike jälleen menettänyt monta jäsentään kaatuneina varsinaisella taistelurintamalla sekä myöskin ilmapommituksissa kotiseudulla. Lopulliset tiedot sotatoimien yhteydessä henkensä menettäneistä eivät kuitenkaan ole vielä tiedossa.

Keskusliittomme hallintoelinten toimintapiiristä ovat kertomusvuoden aikana kuoleman kautta poistuneet seuraavat Valtuuston jäsenet: Kirjatyöntekijäin liiton puheenjohtaja *Väinö Aaltonen*, joka kaatui Itä-Karjalassa 14/9, Elintarvetyöläisten liiton puheenjohtaja *Iivari Björk*, joka kaatui Itä-Karjalassa 11/10, Puutyöväen liiton jäsen *Paul Järvinen* Kotkasta, joka kuoli tapaturmaisesti 3/3 ja Rakennustyöläisten liiton jäsen *Frans Lahti* Turusta, joka kuoli vihollisen ilmapommituksen uhrina 25/6.

Kaikki mainitut vainajat kuuluivat ammattiyhdistysliikkeemme nuorempien rivimiesten parhaimmistoon. He olivat lupaavia tulevaisuuden miehiä, jotka parhaassa miehuudenässään joutuivat poistumaan riveistämme jättäen vaikeasti täytettävän aukon jälkeensä.

Huhtikuun 2 päivänä kuoli Tampereella Kutomateollisuustyöväen liiton entinen puheenjohtaja ja SAK:n Valtuuston entinen jäsen *Johan Tunturi*. Hän oli eräs maamme ammattiyhdistystoiminnan uranuurtaja, joka lähes viidenkymmenen vuoden ajan toimi liikkeemme riveissä suorittaen varsinaisen elämäntyönsä kutomatyöläisten ammatillisissa järjestöissä.

IV. Valistustyö.

L Yleistä.

Siirryttäessä vuoteen 1941 SAK:n Työvaliokunta esitti jäsenistölle uuden vuoden tervehdyksen, jossa mm. sanottiin: »Unsi vuosi on koittamassa. Vaellamme historian kartoittamattomilla teillä. Huomispäivästä ei kukaan voi sanoa mitään varmaa. Mutta lujalla pohjalla liikumme ja suuretkin vaikeudet voitamme, kun pidämme voimamme koossa, niitä lisäämme ja toimimme yhteishengen elähdyttäminä. Toimintamme puitteet ovat itenäisen maan suomat demokraattiset mahdollisuudet. Toimintamme tarkoitus on palkkatyöväen aseman parantaminen, sen taloudellisten ja sosiaalisten etujen ja oikeuksien valvominen. Tähän tehtävään keskittykööt työtätekevän luokan voimat entistä tarkemmin nyt alkavana vuonna.»

Nämä ajatukset olivat ikäänkuin taustana koko ammattiyhdistysliikkeen kuluneen vuoden toiminnalle ja niin myös valistustyölle, joka joutui näitä ajatuksia eri muodoissa ja yhteyksissä tähdentämään. Ne saivat myös vastakaikua palkkatyöväen laajoissa joukoissa. Vetoomusta ei esitetty turhaan. Taloudellisen ja poliittisen epävarmuuden lyödessä leimansa myös maamme yhteiskunnalliseen elämään tahtoi työväki kuitenkin ryhmittyä yhä suurempana joukkona ammatillisten järjestöjen ympärille ja valvoa niiden antaman tuen avulla taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksiaan. Ammattiyhdistysliike koki aikana, jolloin maa kamppaili suurvaltain sodan ja äsken käydyn oman raskaan sodan tuomissa suurissa vaikeuksissa, suurimman nousukautensa, vallankumousvuoden 1917 epänormaalia, ohimenevää nousua lukuunottamatta. Tämä kieltämättä yllättävä kehitys ei ole muuten selitettävissä, kuin että suurissa työntekijä- ja palkansaajain joukoissa kasvoi ja lujittui luottamus ammattiyhdistysliikettä, sen harkittua ja määrätietoista toimintaa kohtaan, joka oli osottautunut palkkatyöläisten etujen ja oikeuksien kannalta menestykselliseksi ja turvalliseksi myös kansamme suurimpien koettelemusten hetkellä. Ammattiyhdistystoiminnan merkitys ja tehtävät alkoivat lopultakin selvitä sellaisille työntekijäryhmille, jotka aikaisemmin olivat siitä pysyneet erossa. Aivan uusilta työaloilta alkoi virrata jäseniä järjestöihin. Voimakkaimpana kehitys ilmeni Metallityöväen liiton toimintapiirissä, jossa saatiin aikaisemmin heikosti järjestyneitten tai kokonaan järjestymättömien huomattavien tehdaslaitosten työntekijät mukaan ammattiyhdistystoimintaan. Näin tapahtui erityisesti eräitten puolustuslaitoksen tehtaitten osalta. Voimakasta eteenpäin menoa oli havaittavasti muillakin aloilla, kuten Kunnantyöntekijäin, Liiketyöntekijäin, Fuu-työväen ja Paperiteollisuudentyöntekijäin liittojen piirissä. Työläisliitto kasvoi myös huomattavasti, mihin mm. vaikutti se, että maatyöläisten keskuudessa alettiin vihdoinkin saada heräämistä aikaan. Ensimmäisen neljänneksen päättyessä oli liittojen jäsenmäärä kasvanut lähes 20,000:lla vuoden vaihteen jälkeen ja nyt päästiin jo 85,000:een. Mutta järjestövoima lisääntyi

kasvavan lumivyöryn tavoin. Toukokuun loppuun mennessä oli liittoihin ilmoittautunut n. 48,000 uutta jäsentä ja kesäkuussa ennen sodan puhkeamista todennäköisesti sivuutettiin SAK:n jäsenmäärässä 100,000 merkityksellinen rajapaalu.

Sota keskeytti tämän erinomaisen myönteisen kehityksen samalla kun se toi monia vaikeuksia ammatillisten järjestöjen toimintaan ja yleensä palkkatyöväen asemaan. Sittenkin ammattiyhdistysliike selvisi kuluneena vuonna sotatilanteesta suhteellisen vähin vaurioiden, mikä ilmenee selvimmin jäsenmäärän kehityksessä. Niinikään perusjärjestöjen toimintaa voitiin pitää vireillä yllättävän laajassa mitassa. Vain sellaisissa tapauksissa, jolloin koko ammattiosaston toimikunta ja suurin osa jäsenistöä oli joutunut asepalvelukseen tai työvelvollisuustöihin, toiminta sammui, mutta muuten juoksevat asiat tulivat hoidetuksi, samalla kun suurempiinkin asioihin, ennenkaikkea palkkakysymykseen järjestöissä kiinnitettiin huomiota. Huomattavin osa käytännöllisistä kysymyksistä joutui keskusjärjestöjen hoidettavaksi, mutta silti on pidetty kiinteää yhteyttä perusjärjestöihin. SAK:n ja liittojen taholta on valistus- ja järjestelytyön avulla pyritty vaikuttamaan perusjärjestöjen toiminnan jatkamiseen esiintyneistä vaikeuksista huolimatta. Verrattain nopeasti järjestötoiminta saatiinkin keskusjärjestöjen ponnistelujen avulla jälleen »pyörimään», vaikkakin tällaista kohentelutyötä oli säännöllisesti jatkettava. Sotatilanteen tuomat uudet kysymykset, sellaiset kuin työvelvollisten ja reserviläisten asiat, elintarviketilanne ja säännöstelytoimenpiteet, työntekijäin sosiaaliset oikeudet poikkeuksellisissa oloissa, ja SAK:n huomattava vaikutus niiden hoitamisessa palkkatyöntekijäin oikeuksien puolustamiseksi on ollut omiaan selvittämään ammattiyhdistysliikkeen tehtäviä ja merkitystä kaikissa olosuhteissa ja luomaan pohjaa liikkeen jatkuvalle nousulle normaaliin aikaan siirryttyä.

2. Luento- ja neuvottelutilaisuudet sekä kurssit.

Talvella ja keväällä järjestettiin suuremmissa asutuskeskuksissa, tavallisesti kaksi iltaa käsittävästi, luento- ja neuvottelutilaisuuksia, joissa etupäässä SAK:n toimitsijat luennoivat päiväjärjestyksessä olevista taloudellisista ja ammatillisista kysymyksistä. Luentopäivien onnistumiseksi suoritettiin ennakkovalmisteluja niin kirjeellisesti kuin SAK:n järjestäjäin henkilökohtaisilla käynneillä sekä tehokkaasti mainostamalla. Osanotto näihin tilaisuuksiin saatiin yleensä runsaaksi ja vastasivat ne muutenkin kaikinpuolin tarkoitustaan. Myöhemmin syksyllä jatkettiin luento- ja neuvottelupäivien järjestämistä. Tällöin niiden luentoaiheina olivat kysymykset »Ammattiyhdistysliike sodan vaurioiden keskellä» (siht. J. Tuominen) ja »Ammattiyhdistystoiminnan taloudelliset perusteet» (järjestäjä Br. Airola).

Talvikaudella järjestettiin perusjärjestöjen toimitsijain »pikakursseja» seuraavilla paikkakunnilla: Helsingissä, Kotkassa, Karhulassa, Nokialla,

Mikkelissä, Lappeenrannassa, Imatralla, Kuopiossa, Jyväskylässä, Raumalla, Porissa ja Tampereella.

Kurssit pidettiin kullakin paikkakunnalla neljänä iltana ja käsiteltiin niillä seuraavia aineita: ammattiyhdistysliikkeen toiminta- ja menettelytavat, puheenjohtajan ja sihteerin tehtävät sekä perusjärjestöjen taloudenhoito ja jäsenmaksunkantajain tehtävät. Opetus oli havainnollista ja käytännöllisiä tehtäviä selvittävää, joten niistä oli hyötyä ennenkaikkea osastojen uusille toimitsijoille, joita ennen muuta koetettiinkin näille kursseille saada osallistumaan. Osanotto olikin melkein kaikilla paikkakunnilla aivan yllättävän suuri. Se oli jälleen yhtenä osoituksena siitä luottamuksesta ja innostuksesta, jota palkkatyöväki osoitti ammattiyhdistystoimintaa kohtaan. Tämän ilahduttavan tuloksen saavuttamiseen vaikutti ilmeisesti osaltaan sekin, että esim. kurssien ennakkovalmistelukin kiinnitettiin erikoista huomiota. Niinpä laadittiin ennakolta osanottajaluettelot ja jaettiin heille osanottokortit. Luennoitsijoina ja opastajina toimivat kursseilla SAK:n puheenjohtaja, sihteerit, järjestäjät ja eräät liittojen toimitsijat.

3. Toiminta kesäkuukausina.

Ammatillisten järjestöjen tavanomainen vilkas kesätoiminta ei jännittyneen ulkopoliittisen tilanteen ja sittemmin kesäkuun lopulla puhjenneen sodan vuoksi voinut päästä kehittymään, vaikka siinä suhteessa useilla liitoilla oli jo valmiita suunnitelmia. Pääasiallisimmaksi tehtäväksi muodotui, kuten alkukappaleessa mainittiin, perusjärjestöjen toiminnan vireilläpitäminen paikkakunnalle jääneiden voimien ja keskusjärjestöjen myötävaikutuksen avulla.

SAK lähetti heinäkuun alussa ammatillisille paikallisjärjestöille kiertokirjeen, jossa tähdennettiin paikallisjärjestöjen toiminnan tärkeyttä sodan aikana ja niiden keskeistä asemaa ammattiyhdistystoiminnan vireilläpitämisessä. Kiertokirjeessä kehoitettiin näitä järjestöjä täydentämään lisäjäsenillä työvaliokuntansa poistuneitten jäsenten tilalle sekä huolehtimaan siitä, että paikkakunnan ammattiosastot mahdollisuuksien mukaan jatkavat toimintaansa pitämällä yhteyttä liittoihin ja paikallisjärjestöön sekä toimittavat jäsenverotilityksensä sääntömääräisessä järjestyksessä. Edelleen korostettiin, että järjestötoiminta vaatii sotatilanteessa henkilökohtaisempaa kosketusta paikallisjärjestöjen toimihenkilöitten ja osastojen toimitsijoiden kesken, kuin mihin normaalaisena aikana on totuttu. Paikallisjärjestöille asetettiin tehtäväksi olla kullakin paikkakunnalla alotteiden tekijänä sekä valvojana siinä suhteessa, että toiminta saatiin jatkumaan. Useat paikallisjärjestöistä tehostivatkin mahdollisuuksien mukaan tällaista käytännöllistä järjestötoimintaa ja niiden puuhakkaille toimitsijoille lankeaa osaltaan kiitos siitä, että ammattiyhdistystoiminta ei päässyt sodan ahdistuksessa sammumaan.

Heinä- ja elokuun aikana SAK:n toimitsijoita ja järjestäjiä matkusti eri puolilla maata, jolloin paikallisjärjestöjen tai ammattiosastojen toimesta järjestettiin n. 70 paikkakunnalla tilanneselostutilaisuuksia. Lisäksi SAK:n edustajat suorittivat henkilökohtaisia keskusteluja yksityisten työläispiireissä vaikuttavien henkilöitten kanssa. Näin saatiin varsin laajalla pohjalla välittömästi selvitetyn sodan luomaa poliittista ja taloudellista tilannetta sekä tietoja niistä ajatuksista ja kysymyksistä, joita liikkui työläispiireissä. Eräitä yleisöjuhliakin järjestettiin, joissa keskeisenä numerona oli vallitsevan tilanteen selvittäminen. Heinäkuussa pidettiin myös Helsingissä ammatillisten paikallisjärjestöjen edustajain kokous, johon oli kutsuttu paikallisjärjestöjen toimihenkilöitä 11 paikkakunnalta.

Kesätoiminnan keskeisimpiä tilaisuuksia *työnjuhlia* ei vallitsevien olosuhteitten vuoksi voitu järjestää, vaikka niiden valmisteluihin oli jo alkukesästä ehditty ryhtyä. SAK:n ja TUL:n kesken oli käyty alustavia neuvotteluja yhteistyösopimuksen pohjalla ja tarkoituksena oli, että Työnjuhlista muodostuisi ammattiyhdistys- ja uiheiluväen yhteisiä suurtilaisuuksia, joiden ohjelma oli suunniteltu mahdollisimman arvokkaaksi ja monipuoliseksi, niin että nämä juhlat saisivat entistä enemmän työkansaa liikkeelle ja että ne muodostuisivat kullakin paikkakunnalla vuoden suurtahtumaksi.

Myöskään ei voitu pitää suunniteltua 4-viikkoista SAK:n *kesäkoulua*. Helmikuussa aloitetulle kirjeelliselle ennakko-opiskelukurssille oli ilmoittautunut aikaisempaan verrattuna kaksinkertainen määrä opiskelijoita, nim. 160, joille liitot kustansivat kurssin. Melkein kaikki myös suorittivat po. ennakkokurssin, jonka oppiaineina olivat ammattiyhdistystieto, kansantalous ja sosiaalinen lainsäädäntö.

4. Syyskauden valistustyö.

Syyskauden alussa vahvisti Työvaliokunta vaiistusjaoston esityksestä valistustyösuunnitelman, jossa tähdennettiin ammattiyhdistystoiminnan merkitystä ja järjestöjen toimintakyisyyden säilyttämisen tarpeellisuutta sodan aikana, minkä ohessa valistustyössä eräänä tärkeänä tehtävänä pidettiin rintamalla ja työvelvollisuustoissa olevien jäsenten omaisten viihdytystilaisuuksien ja juhlien järjestämistä. Näitä ns. kotiväen juhlia järjestettiinkin varsin lukuisasti niin yleisinä juhlina kuin määrättyjen ammattialojen työläisille ja heidän omaisilleen tarkoitettuina, ja onnistuivat ne melkein kauttaaltaan hyvin. Niihin osallistui yhteensä yli 10,000 henkeä.

Kun jäsenistöstä huomattava osa oli ase- tai työpalveluksessa ei heihin voitu kohdistaa juuri muunlaista valistustyötä, kuin työväen päivälehtiä ja »Palkkatyöläistä» lähettämällä. SAK kehoittikin liittoja lähettämään mainittuja lehtiä rintamalle ja työvelvollisille sitoutumalla puolestaan myös lähettämään tietyn määrän »Palkkatyöläistä», sikäli kuin jäsenten kenttäpostiosotteita toimitetaan SAKrhon. Tätä kehoitusta liitot yleensä noudatti-

vatkin. Elokuussa toimitettiin myös rintamalle Työnjuhla-julkaisua ja joulun edellä niinikään SAK:n ja liittojen kustantamana linnoitustyöläisille työväen joululehtiä.

Marraskuun ensimmäistä viikkoa on säännöllisesti vietetty *ammattillisena valistusviikkona*. Poikkeuksellisten olosuhteitten vuoksi ei valistusviikkoa katsottu voitavan viettää siinä laajuudessa kuin normaaliaikana. Kuitenkin pyrittiin suuremmilla paikkakunnilla koko marraskuun aikana järjestämään ainakin yksi arvokas ammatillinen juhla, johon SAK:n välityksellä saatiin tilata puhuja ja ohjelma-aineistoa. Juhlan järjestämismahdollisuuksia kehoitettiin kuitenkin huolella harkitsemaan, sillä periaatteena oli pidettävä, että hyvä juhla antaa vauhtia toiminnallemme, mutta epäonnistunut tilaisuus heikentää muutenkin olemassa olevia mahdollisuuksia ammatillisen toiminnan elpymisestä paikkakunnalla. Järjestetyt juhlat, joita oli kaikkiaan 34, muodostuivat melkein kauttaaltaan tarkoitustaan vastaaviksi ja olivat omiaan herättämään työväessä luottamusta järjestötoimintaa ja valoisampaa tulevaisuutta kohtaan.

Perusjärjestöjen välityksellä levitettiin loka-marraskuun aikana SAK:n kustantamaa ajankohtaista lentolehtistä, jonka johtavana ajatuksena oli, että »suomalainen työmies on turvannut maan itsenäisyyden ja ulkonaisen vapauden, senvuoksi on hänellä myös maan taloudellisen ja yhteiskunnallisen elämän rakentamiseksi oikeutettuja vaatimuksia». Lentolehtisestä otettiin 35,000 kpl:n painos.

Eräistä muistakin kuin edellämainituista suunnitelmista oli luovuttava valistustyön alalla. Niinpä oli päätetty osallistua Helsingissä Messuhallissa syksyllä pidettävään Suomen Messujen näyttelyyn erikoisella SAK:n osastolla, jossa havainnollisesti ja nykyaikaisin mainosvälinein olisi esitelty maamme ammattiyhdistysliikkeen kehitystä, sen toimintamuotoja ja saavutuksia. Osasto suunniteltiin niin valmistettavaksi, että sitä voitaisiin kiertävänä näyttelynä esittää muiltakin paikkakunnilla esim. kurssien tai luentopäivien yhteydessä. Suomen Messujen näyttely kuitenkin raukesi toistaiseksi sodan johdosta.

5. Palkkatyöläinen.

Jäsenmäärän kasvu ja ammattiyhdistysliikkeen voimistuminen kertomusvuoden alkupuolella vaikuttivat myöskin »Palkkatyöläisen» levikkiin. Niinpä lehden tilausmäärä, joka aikaisemmin oli korkeimmillaan ollut 50,000, nousi yli 74,000. Myöhemmin tilausmäärä jälleen laski 50,000 tienoille johtuen lasku poikkeusoloista.

Joskin ilmoitustulot ovat suuresti vähentyneet, on lehteä yritetty julkaista suurinpiirtein entisessä laajuudessaan ja täten vuoden kokonaissivumääräkin nousee ennätyslukuun. Sivujen yhteismäärä on 496 ja kun lisäksi on julkaistu 60 vaihtosivua, on toimitettujen sivujen kokonaismäärä 556.

Toimitettujen sivujen määrä edellisinä vuosina on ollut seuraava: v. 1936 448 s., v. 1937 480 s., v. 1938 528 s., v. 1939 504 s., v. 1940 472 sivua.

Jäsenliitot ovat kertomusvuonna julkaisseet runsaammin kuin aikaisemmin omia sivujaan eli n.s. vaihtosivuja. Metallityöväen liitto on julkaissut lehdessä säännöllisesti kerran kuukaudessa kaksi vaihtosivua, ja samoin on Kunnantyöntekijäin liitto julkaissut kuukausittain oman vaihtosivunsa.

Palkkatyöläisen toimittajana on edelleen ollut SAK:n toinen sihteeri *Aku Sumu*.

6. Liittojen lehdet.

Entiseen tapaan ovat eräät liitot julkaisseet myös omia lehtiään.

Kirjatyöntekijäin liiton äänenkannattaja »Kirjatyö-Bokarbete» on ilmestynyt kaksi kertaa kuukaudessa paitsi kesäkuukausina yhden kerran. Lehti on suomen- ja osittain ruotsinkielinen ja sitä on jaettu ilmaiseksi liiton jäsenille. Painosmäärä on vaihdellut 4,600—4,800. Vastaavana toimittajana on ollut liiton luottamusmies *A. J. Hällström*.

Liiketyöntekijäin liiton julkaisema »Liiketyöläinen» on edelleen ilmestynyt kerran kuukaudessa sisältörikkaana ja verrattain laajana. Sitäkin on jaettu vapaasti liiton kaikille jäsenille. Lehden toimittajana on ollut toimitsija *V. Kanerva* ja vastaavana toimittajana liiton sihteeri *J. Hakulinen*. Painosmäärä numeroa kohti 10,000.

Merimies-Unionin äänenkannattaja »Merimies-Sjomannen» on ilmestynyt säännöllisesti joka kuukausi. Lehti on suomen- ja ruotsinkielinen ja jaetaan sitä vapaasti Unionin jäsenille. Vastaava toimittaja Unionin puheenjohtaja *N. Välläri*, painos keskimäärin 3,500.

Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan liitolla on niinikään oma lehtensä »Ravintolahenkilökunta-Restaurangpersonalen», jota on vapaasti jaettu mainitun liiton jäsenille. Lehti on suomen- ja ruotsinkielinen. Lehden toimittaja on ollut sihteeri *E. H. Cajander*, painosmäärä on ollut 1,500.

Mielisairaanhoitajain liitto on julkaissut äänenkannattajaansa »Mielisairaanhoitaja», joka on ilmestynyt kuukausittain. Lehti on jaettu mainitun liiton jäsenille alennettuun hintaan. Lehden päätoimittajana on ollut liiton puheenjohtaja *Toivo Kasari*.

7. Kustannustoiminta.

Järjestötoimitsijan Käsikirjasta ilmestyi kolmas tarkistettu painos. Tällä kertaa tyydyttiin tekemään käsikirjaan vain kielellisiä korjauksia ja muutamia täydennyksiä, koska edellinen painos ilmestyi jo uudistettuna ja melko täydellisenä. Kolmanteen painokseen liitettiin kuitenkin yksi uusi ja varsin tervetullut luku »järjestöjen kokoustoiminnan tehostaminen».

Sota-ajasta huolimatta ilmestyi *Työnjuhla*-julkaisu kuudennen kerran heinä-elokuun vaihteessa. Julkaisu oli entiseen tapaan arvokassisältöinen

ja runsaasti kuvitettu palkkatyöväen kesälukemisto. Eräitä ajankohtaisia kirjoituksia ehdittiin myös siihen saada, vaikka varsinainen toimitustyö suoritettiin ennens odan alkua. Painosmäärää jouduttiin muuttuneiden olosuhteitten vuoksi supistamaan mutta silti julkaisu lukuisten ilmoitusten vuoksi muodostui taloudellisesti kannattavaksi. »Työnjuhlaa» lähetettiin myös 3,000 kpl rintamasotilaille ja työvelvollisille.

Ynoden alkupuolella julkaistiin kirjanen »*Sodasta on tullut työväenkysymys*», jossa selvitetään teollisuustyöväestön merkitystä nykyaikaisessa sodassa. Kirjasta, jonka painosmäärä oli 8,000 kpl., levitettiin maksulisesti.

Maaliskuussa ilmestyi ensimmäinen numero tiedonantolehteä »*SAK*», jota kertomusvuonna julkaistiin kaikkiaan 3 numeroa. Ko. lehdessä pyritään julkaisemaan aika ajottain selvityksiä päiväjärjestyksessä olevista tärkeimmistä kysymyksistä ammattiyhdistysliikkeen, taloudellisen elämän ja sosiaalisen lainsäädännön alalta. »SAK»:n tähän mennessä ilmestyneet numerot on otettu niin keskus- kuin perusjärjestöjen toimitsijain taholla, joille sitä ilmaiseksi jaetaan, tyydytyksellä vastaan.

Muita julkaisuja ei SAK:n toimesta kustannettu, mutta sen sijaan välitettiin »Työväen Joulualbumin» tilauksia hyvällä menestyksellä sekä vaikutettiin osaltaan »TUL:n Joulun» levitykseen.

8. Opintokerhotyö.

Työväen Sivistysliiton alaisten opintokerhojen toiminta lamaantui huomattavasti talvisodan johdosta. Niin myös ammattiosastojen paikallisjärjestöjen ja keskuustoimikuntien yhteydessä toimivien kerhojen uudelleen herättäminen ja niiden työn jatkaminen tapahtui hitaanlaisesti vielä vuoden 1941 puolella. Kuitenkin alkuvuodesta saatiin perustetuksi 20 uutta opintokerhoa ja kerhojen yhteinen opiskelijamäärä kasvoi 532:sta 813:een. Loppuvuoden kerhotoiminnasta ei ole käytettävissä tarkkoja lukuja.

Ammatillisten järjestöjen opintokerhot opiskelivat 1) järjestötehtäviä, 2) ammattiyhdistystietoa, 3) kansantaloutta ja 4) kunnallistietoa.

Eräissä kerhoissa on lisäksi oppiaineina ollut kaunokirjallisuus, englanninkieli ja esitystaito.

SAK:n toimintakautena on Työväen Sivistysliiton alaisia ammatillisten järjestöjen opintokerhoja ollut toiminnassa seuraavasti:

V.	1931	toimi	19	opintokerhoa,	niissä	opiskelijoita	n	450
	1932	»	29	»	»	»	n	600
	1933	»	35	»	»	»	n	650
	1934	»	37	»	»	»	n	700
	1936	»	63	»	»	»	n	1,000
	1937	»	85	»	»	»		1,100

V. 1938 toimi	90	opintokerhoa,	niissä	opiskelijoita	n.	1,200
» 1939	» 94	»	»	»	n.	1,300
» 1940	» 44	»	»	»		532
» 1941	» 64	»	»	»		813

9. Vakinaisten toimitsijain luennot.

Ammattiyhdistysliikkeen vakinaisille toimitsijoille on jälleen vuoden varrella järjestetty yhteisiä luento- ja neuvottelutilaisuuksia SAK:n puheenjohtajan ja eräitten toistenkin luennoitsijoiden esiintyessä alustajina tärkeistä päivänkysymyksistä. Vakiintunutta tapaa noudattaen on myös pidetty kaksi kertaa vakinaisten toimitsijain luentopäivät, nim. tammikuun 2 ja 3 päivinä ja syyskuun 29 ja 30 päivinä.

Tammikuun luentopäivien ohjelma oli seuraava:

Heikki Varis: Asevelitoiminnan suhde työväenliikkeeseen.

Niilo A. Mannio: Asuntokysymys nykyhetkellä.

Eero A. Vuori: Taloudellinen tilanne Suomessa.

Väinö Leskinen: TUL:n ja SAK:n yhteistoiminta.

Urho Toivola: Ulkopoliittisia päivän kysymyksiä.

Syyskuussa pidettiin seuraavat luennot:

Eljas Kahra: Työvoimakysymys.

Eero A. Vuori: Neuvottelusuhdet palkka- ja työehdoista tällä hetkellä.

L. A. Puntila: Katsaus yleispoliittiseen tilanteeseen.

Jorma Tuominen: Keskusjärjestöjen tehtävät ammatillisen toiminnan elvyttämisessä.

Kaikkien luentojen johdosta oli keskustelua. Molemmat neuvottelupäivät, joille lähes kaikki vakinaiset toimitsijat osallistuivat, muodostuivat hyvin antoisiksi niin luentojen kuin vilkkaan keskustelun johdosta.

10. Järjestäjien työskentely.

Kaikkiaan on SAK:n palveluksessa ollut 6 järjestäjää. Järjestäjien työskentelyssä oli päähuomio kohdistettava perusjärjestöjen toimintakoneiston kunnostamiseen ja toiminnan tehostamiseen, jonka yhteydessä varsinainen herätys- ja valistustyö heidän osaltaan jäi olosuhteiden pakosta normaalioloihin katsoen heikommaksi. Koko kesä—syyskausi kului pääasiallisesti siihen, että perusjärjestöjen toimikunnat ja toimitsijapaikat saatiin tilapäisvoimilla sotatoimiin joutuneiden osalta täytetyksi ja toiminta tyydyttävään käyntiin.

Järjestäjä *Siiri Saarinen*, joka on ollut SAK:n naisjaoston käytettävänä, on kohdistanut työskentelynsä aloille, joissa käytetään paljon naistyövoimaa, ja huomionsa näiden järjestöjen työskentelyyn. Samalla on hän työskennellyt naisjaostojen toiminnan kehittämiseksi. Tässä työssä on hän suorittanut kaikkiaan 200 matkapäivää.

Järjestäjä *V. Valander* on työskennellyt pääasiallisesti maatyöläisten keskuudessa, maaseudun ammattiosastojen toiminnan kehittämiseksi ja maatyöläisten osastojen perustamiseksi. Hänen työskentelynsä tuloksena voidaan merkitä useiden maatyöläisten ammattiosastojen syntyminen, joita Työläisliiton alaisuudessa on nyt kaikkiaan 37. Työskentelyssään on hän suorittanut vuoden aikana 263 matkapäivää.

Järjestäjä *M. Pelkonen* on toimeen otettaessa tehdyn suunnitelman mukaan työskennellyt paikallisjärjestöjen toiminnan ohjaajana, joutuen siten oleskelemaan pitemmän ajan kullakin paikkakunnalla. Pitemmän ajan hän työskenteli Oulussa ja Kemissä, ollen osittain Oulun ammatillisen paikallisjärjestön palkkaamanakin. Vaasassa oli myöskin työ hyvällä alulla ja suunnitelmia oli lisäksi Etelä-Suomen eri paikkakuntiin nähden, mutta syttynyt sota keskeytti hänen työskentelynsä. Työ tuotti merkittäviä tuloksia, sillä mainituilla paikkakunnilla järjestötoiminta elpyi huomattavasti. Varsinaisen paikallisen työskentelyn lisäksi on Pelkonen suorittanut 48 matkapäivää.

SAK:n, Metallityöväen, Rakennustyöläisten, Kunnantyöntekijäin ja Puutyöväen liittojen yhteisenä järjestäjänä Karjalan piiriä varten on toiminut *A. Hiltunen*. Kesällä sodan syttyessä ja osan järjestäjistä jouduttua sotapalvelukseen ja Karjalan jouduttua sotatoimialueeksi jouduttiin Hiltusta käyttämään myöskin yleisenä matkajärjestäjänä. Piirinsä työskentelyalueella ja matkajärjestäjänä on Hiltunen suorittanut kaikkiaan 236 matkapäivää.

Maaliskuun 1 päivästä alkaen on ruotsinkielisten järjestäjänä toiminut *V. J. Salmikari*. Hän on työskennellyt pääasiallisesti SAK:n ruotsinkielisen jaoston ohjeiden mukaisesti ruotsinkielisillä seuduilla. Hänen työnsä keskeytyi myöskin sotatoimien vuoksi. Salmikari on suorittanut kaikkiaan 57 matkapäivää.

Järjestäjä *Br. Airola* on työskennellyt yleisjärjestäjänä ja on häntä käytetty pääasiallisesti puhujana ja luennoitsijana. Lisäksi on hän hoitanut valistus- ja järjestämistyötä koskevaa kirjeenvaihtoa sihteerin apuna. Tehtäväänsä suorittaessaan on hän käyttänyt kaikkiaan 94 matkapäivää.

11. Ammatilliset paikallisjärjestöt.

Ammatillisten järjestöjen tavanomainen vilkas kesätoiminta ei jännittyneen ulkopoliittisen tilanteen ja sittemmin kesäkuun lopulla puhjenneen sodan vuoksi voinut päästä kehittymään, vaikka siinä suhteessa useilla liitoilla oli jo valmiita suunnitelmia. Pääasiallisimmaksi tehtäväksi muodostui perusjärjestöjen toiminnan vireilläpitäminen paikkakunnalle jääneiden voimien ja keskusjärjestöjen myötävaikutuksen avulla.

SAK lähetti heinäkuun alussa ammatillisille paikallisjärjestöille kierto-kirjeen, jossa tähdennettiin paikallisjärjestöjen toiminnan tärkeyttä sodan aikana ja niiden keskeistä asemaa ammattiyhdistystoiminnan vireillä pitä-

misessä. Kiertokirjeessä kehoitettiin näitä järjestöjä täydentämään lisäjäsenillä työvaliokuntansa poistuneitten jäsenten tilalle sekä huolehtimaan siitä, että paikkakunnan ammattiosastot mahdollisuuksien mukaan jatkavat toimintaansa pitämällä yhteyttä liittoihin ja paikallisjärjestöön sekä toimittavat jäsenverotilityksensä sääntömääräisessä järjestyksessä. Edelleen korostettiin, että järjestötoiminta vaatii sotatilanteessa henkilökohtaisempaa kosketusta paikallisjärjestön toimihenkilöitten ja osastojen toimitsijoiden kesken, kuin mihin normaalisena aikana on totuttu. Paikallisjärjestöille asetettiin tehtäväksi olla kullakin paikkakunnalla alotteiden tekijänä sekä valvojana siinä suhteessa, että toiminta saatiin jatkamaan. Useat paikallisjärjestöistä tehostivatkin mahdollisuuksien mukaan tällaista käytännöllistä järjestötoimintaa ja niiden puuhakkaille toimitsijoille lankeaa osaltaan kiitos siitä, että ammattiyhdistystoiminta ei päässyt sodan ahdistuksessa sammumaan.

Tilasto-osastoon sisältyvä taulukko sisältää eräitä numerotietoja ammattillisten paikallisjärjestöjen toiminnasta kertomusvuonna. Tilaston osoittamat numerot eivät kaikilta paikkakunnilta kuitenkaan ole täydellisiä syystä, että asianomaiset toimitsijat ovat olleet edelleen sotatoimissa eikä kaikkia tietoja ole voitu saada.

Helsingin, Tampereen ja Turun ammatillisilla paikallisjärjestöillä on kullakin ollut joko kokonaan tai osaksi palkattu toimitsijansa. SAK:n järjestäjä Mauno Pelkonen on toiminut pääasiassa paikallisjärjestöjen työn neuvojana toimien pidemmän ajan mm. Oulussa, Kemissä ja Vaasassa.

V. Palkkaliikkeet.

Kertomusvuoteen siirryttäessä astuivat laajat palkkaliikkeet hintojen nousun jatkumisen vuoksi jälleen päiväjärjestykseen. Työvaliokunta pohti palkkaliike-tilannetta helmikuun 6 p:nä pitämässään kokouksessa, jossa suoritettua keskustelua jälkeen vedettiin seuraavat johtopäätökset:

»1. Viime vuonna toimeenpannut palkkojen koroitukset olivat luonteeltaan varsinaisia palkkojen koroituksia, kuitenkin siten, että eräillä aloilla on ne määritelty nimenomaan kalliinajan lisäyksiksi.

2- Tulevissa palkkaliikkeissä liikutaan indeksin nousun edellyttämällä pohjalla ja koetetaan saada täysi korvaus palkkoihin kuitenkin siten, että alemmpipalkkaiset huomioidaan erikseen.

3. K.-A. Fagerholmin promemoriassa esitettyyn indeksin tarkkailulautakuntaan suhtaudutaan myönteisesti ja ollaan ammattiyhdistysliikkeen taholla valmiit osallistumaan tähän tarkkailuun.

4. Perhepalkkasysteemiin suhtaudutaan myönteisesti edellyttäen, että perheavustukset toimeenpannaan yhteiskunnan toimesta ilman, että perheavustuksia kytetään yhteen varsinaisen palkkakysymyksen kanssa.

5. Työehtosopimuksia koetetaan edelleen saada aikaan.

6. Pakolliseen välitystuomioon suhtaudutaan epäilyksellä.

7. Täysin yhtenäistä pohjaa palkkakysymyksen järjestelylle ei voida esittää, syystä, että olosuhteet eri aloilla ovat siksi erilaiset.»

Tässä kokouksessa valittiin myöskin neuvottelijat käymään neuvotteluja sekä työnantajain että valtiovallan kanssa. Helmikuun 19 p:nä pitämässään kokouksessa oli Työvaliokunnalla tilaisuus tutustua valtioneuvoston hyväksymään palkkalausumaan, joka seuraavana päivänä esitettiin valtioneuvoston puolesta virallisessa työnantaja- ja työntekijäliittojen edustajain kokouksessa. Valtioneuvoston palkkalausuma kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

Sittenkuin Suomen Työnantajain Keskusliitto ja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto olivat pyytäneet hallitusta kevään palkkaliikkeiden alkaessa lausumaan käsityksensä niihin liittyvistä kysymyksistä, on valtioneuvosto, asiaa tänään esiteltäessä, päättänyt:

1) korostaa työrauhan säilymisen merkitystä ja vetoaa työmarkkinain osapuoliin, että nämä vapailla neuvotteluillaan koettaisivat saada aikaan sopimuksia, jotka olisivat omansa turvaamaan työrauhaa ja turvaisivat elinkeinoelämälle ja jälleenrakennustyölle mahdollisuuden häiriintymättömään toimintaan, mikä vallitsevissa olosuhteissa on ehto yhteiskunnalle samoin kuin kaikille väestöpiireille;

2) kehoittaa kumpaakin puolta harkitsemaan, eikä olisi aihetta ennakkoluulottomasti harkita kysymystä jostakin sellaisesta järjestelmästä, joka voisi turvata pitemmiksi ajanjaksoiksi työrauhan sekä lisäksi niin hyvin elinkeinoelämän kuin työntekijäinkin turvallisuudentunnetta; minkä kysymyksen harkinta ei kuitenkaan saisi hidastuttaa nyt päiväjäestyksessä olevien palkkakysymysten ratkaisua;

3) esittää palkkojen korotuksesta seuraavat yleiset periaatteet, joita se pitää huomionarvoisina sovittaessa palkoista työaloittain: a) palkkapoliitiikan pitää nykyisissä olosuhteissa vastata kansantaloudellisia mahdollisuuksiamme, mutta olla luonteeltaan voimakkaasti sosiaalista ja pyrkiä ennen kaikkea auttamaan heikommassa asemassa olevia selviytymään ajan vaikeuksista; b) palkankorotukset, jotka menevät pidemmälle kuin mitä elinkustannusindeksin nousu edellyttäisi, voivat tulla kysymykseen vain varsin alhaisilla palkoilla työskenteleviä työntekijäryhmiä käsittävänä ja määrättyissä muissa poikkeustapauksissa, joita mahdollisesti esiintyy; c) eri teollisuuksissa ja elinkeinonhaaroissa työskenteleville työntekijäryhmille, joiden palkkataso on alhainen, pitäisi niin laajassa mitassa kuin mahdollista antaa täysi korvaus elinkustannusten noususta; alhaisesti palkattuihin kuuluisivat ne, joiden palkat, verrattuna kaikkien samassa yrityksessä tai työpaikassa työskentelevien työntekijöiden keskipalkkaan, voidaan katsoa olevan alhaiset; d) muille työntekijöille olisi myönnettävä palkankorotuksia vähenevän asteikon mukaan niin, että kaikkien palkankorotusten keskimäärä sisältäisi noin kahdenkolmanneksen korvauksen taphuneesta elinkustannusindeksin noususta; e) laskelman pohjaksi otetaan koko viimeisen rauhanvuoden, elokuu 1938 — heinäkuu 1939, indeksi mikä

merkitään luvulla 100 sekä palkkaperustaksi ne palkat, jotka olivat voimassa v. 1939 ennen suurvaltain sodan syttymistä;

4) olla valmis asettamaan komitean valvomaan indeksilaskelmien tekoa; tähän komiteaan voidaan asettaa yksi työnantajain ja yksi työntekijäin edustaja sekä Sosiaalisen Tutkimustoimiston päällikkö puheenjohtajana;

5) pitää toivottavana, että työmarkkinain osapuolet voisivat sopia järjestöjensä välityksellä palkkakysymyksistä kuin myöskin valvoa sopimusten noudattamista; koska kuitenkin on myöskin työpaikkoja, joissa asianomaisilla järjestöillä ei ole vaikutusvaltaa, on hallitusvalta valmis tutkituttamaan kysymyksen mahdollisuudesta asettaa yhden tai useamman palkkalautakunnan, joiden tehtävänä olisi mm. tutkia sellaisista työpalkoista tulevat valitukset ja ryhtymään tarpeen vatiimiin toimenpiteisiin;

6) yhdessä järjestöjen kanssa huolehtia ohjeiden antamisesta siitä, missä järjestyksessä työntekijäin työstä vapauttaminen voi tapahtua siinä tapauksessa että teollisuuslaitoksessa tai muussa sellaisessa työpaikassa, joka säännöllisinä aikoina on pitänyt kiinteätä työväkeä, ollaan pakoitettuja työn puutteen takia työläisten määrää vähentämään; sekä

7) suhtautua myönteisesti kysymykseen lapsiavustuksen järjestämisestä vähävaraisille, monilapsisille perheille, koska on ilmeistä, että monilapsisten perheiden asema elinkustannusten kallistuessa on muiden asemaa vaikeampi; ehdotus lapsiavustuksista on valmisteltavana ja tarkoituksena on, että lapsiavustuksiin tarvittavat varat hankitaan erikoisveroilla, minkä lisäksi tarvittaneen lisävaroja valtion varoista.

Neuvottelusuhteita työnantajain ja työntekijäin kesken pyrittiin ylläpitämään ja torjumaan keskinäisellä kosketuksella sellaiset tapaukset, joissa halua neuvotteluihin ei työnantajain taholta ilmennyt. Yleisesti on sanottava, että kieltäytymisiä asiallisista neuvotteluista ei Työnantajain Keskusliittoon kuuluvien työnantajain taholta esiintynyt paria huomattavampaa poikkeusta lukuunottamatta, joissa niissäkin asianomaisten työnantajaliittojen välityksellä asiat on saatu jotenkuten järjestymään. Työnantajain Keskusliiton ja SAK:n kesken on pitkin kertomusvuotta käyty neuvotteluja yleisistä periaatteista ja tavoista, joita noudattaen työsuhteita koskevia asioita voitaisiin selvittää. Tätä varten on molemmin puolin valittu erityiset neuvottelijatkin, joiden työstä ei kuitenkaan ole ollut sanottavampia täsmällisiä tuloksia.

Mainittakoon, että kaupan alalla on Liiketyöntekijäin Liiton onnistunut laajentaa neuvottelusuhteita.

Kertomusvuoden aikana Työnantajain Keskusliiton taholta jätettiin SAK:lle mainitun keskusliiton piirissä syntynyt ehdotus yleisen palkkalautakunnan asettamisesta. Tähän ehdotukseen annettiin SAK:n Työvaliokunnan taholta seuraava vastaus:

Vastaukseksi arv. Keskusliittonne kirjelmään heinäkuun 7. päivästä kuluva vuotta esitämme, samalla kun valitamme vastauksemme viivästymistä, kunnioittaen seuraavaa:

Allekirjoittanut järjestö on periaatteellisesti sillä kannalla, että työ- ja palkkaehdot ovat onnellisemmin järjestettävissä työnantajain ja työntekijäin omien järjestöjen keskinäisillä neuvotteluilla ja sopimuksilla. Tavoitel-

tavana päämääränä olisi siis pidettävä työehtosopimuksin järjestettyjä työ- ja palkkaehtoja ottaen luonnollisesti huomioon sen sosiaalisen lainsäädännön kehityksen, joka maassa on tapahtunut ja vastedes tapahtuu.

Tämän mukaisesti on pidettävä tärkeänä, että työntekijäin järjestäytymisoikeus on sekä lainsäädännössä että käytännössä turvattu. Samoin on tärkeää, että neuvottelusuhteet ja niiden merkitys edelleenkin tunnustetaan samoja näkökohtia silmällä pitäen, joita esitettiin Teidän arv. Keskusliiton ja allekirjoittaneen järjestön yhteisessä, tammikuulla v. 1941 annetussa tiedonannossa. Tällä pohjalla olisi järjestöjen keskeisiä sopimussuhteita edelleen kehitettävä ja siten vakaannutettava oloja työmarkkinoilla.

Vapaaseen järjestötoimintaan pohjautuvat neuvottelut ja sopimukset parhaimmalla mahdollisella tavalla kasvattavat oikeata yhteiskunnallista henkeä työpaikoilla, johon henkeen kuuluu elävä tunto paitsi työnantajain ja työntekijäin oikeuksista myöskin velvollisuuksista samoin kuin niihin liittyvästä vastuusta.

Allekirjoittanut järjestö on toisaalta kuitenkin tietoinen siitä, että normaalisinakaan aikoina ei valtiovalta voi olla sekaantumatta työpalkkojen järjestelyyn sellaisilla aloilla, missä se ei voi pohjautua edellä kuvattuun vapaiden järjestöjen keskinäiseen yhteistoimintaan. Ja näin onkin allekirjoittanut järjestö suhtautunut myönteisesti mm. metsä- ja uittotyöläisten työpalkkojen tarkkailuun ja siihen liittyvään osaksi minimipalkkojen, osaksi keskipäiväansionormien määrittelyyn. On mahdollista, että samantapaiseen järjestelyyn olisi erällä toisillakin aloilla mentävä. Mikäli siis tämantapaisesta, rajoiltaan määrätyillä työaloilla — joiden nimeämiseen tässä yhteydessä tuskin lienee aihetta — järjestettävästä palkkatarkkailusta ja siihen liittyvästä paikkannormien määrittelystä on kysymys, pitää allekirjoittanut järjestö lainsäädännöllisiä toimenpiteitä suotavina.

Poikkeuksellisinakin aikoina, jolloin valtiovalta joutuu monin tavoin sekaantumaan taloudellisen elämän kulkuun ja säännöstelemään mm. tuotteiden hintoja ja työvoiman sijoitusta, saattaa syntyä tilanteita, joissa valtiovalta välittömästi sekaantuu työpalkkojenkin määrittelyyn. Tällaisissa tapauksissa olisi suotavaa, että vapaiden järjestöjen keskinäinen vuorovaikutus neuvotteluineen ja sopimuksineen edelleenkin mahdollisuuksien mukaan säilytettäisiin. Mikäli sen lisäksi valtiovalta joutuu antamaan suoranaisia ohjeita työpalkkojen määrittelyn suhteen, pitäisi sen tapahtua sellaisten elinten välityksellä, joissa sekä työnantajat että työntekijät järjestöjensä välityksellä olisivat edustettuina.

Edelläolevilla kannanmäärittelyillä allekirjoittanut järjestö arveleekin antaneensa periaatteellisen vastauksensa arv. Keskusliiton kirjelmään. Kuten edelläesitetystä ilmenee, ei allekirjoittanut järjestö pidä suotavana sellaisen yleisen minimipalkkalain säätämistä, josta luonnos liittyy arv. Keskusliiton kirjelmään, vaikka ehdotukseen ilmeisestikin sisältyy se oikea sosiaalinen palkkapoliittinen pyrkimys, että suojattomimmat ja pienipalkkaisimmat tarvitsevat erikoista suojaa nimenomaan valtiovallan taholta. Tämä sama päämäärä on allekirjoittaneen järjestön mielestä saavutettavissa myöskin niitä keinoja käyttämällä, joihin edellä on lyhyesti viitattu.

Valtioneuvosto asetti edellämainitun palkkalauseuman mukaisen kolmi-miehisen indeksin tarkkailulautakunnan, johon nimitettiin myöskin yksi SAK:n edustaja.

Perhepalkkajärjestelmää ei kertomusvuoden aikana syttynneen sodan vuoksi yleisemmin sen lähemmin alettu kehittää. Valtion ja kuntain pai-

veluksessa oleville on hyvin yleisesti maksettu perhelisiä ja myöskin eräät yksityiset teollisuudet ovat suorittaneet perheellisille työntekijöilleen pienehköjä perhelisiä.

Palkkojen tarkistuksissa on noudatettu kertomusvuoden aikana valtioneuvoston palkkalausemaan sisältyviä periaatteellisia ohjeita. Näiden ohjeiden tulkinnasta on kyllä esiintynyt useinkin erimielisyyksiä, jotka jossakin määrin kärjistyivät sen jälkeen, kun lokakuussa asetettu hintaneuvosto määräsi, että näitä ohjeita on tiukasti noudatettava, mikäli kysymyksessä on keskimääräinen kahdenkolmasosan korvaus palkkoihin tapahtuneesta hintainnoususta. Hintaneuvosto antoi marraskuun alussa seuraavan päätöksen hinnoista ja työpalkkoista:

Hintaneuvosto on sen tehtävistä 24. päivänä lokakuuta v. 1941 annetun asetuksen 2 §:n nojalla päättänyt yleisenä ohjeena noudatettavaksi, ettei minkäänlaisten tuotteiden ja tarvikkeiden sekä voiman hintoja, vuokria, kuljetus-, käyttö-, palvelus- ja muita maksuja ynnä työpalkkoja saa toistaiseksi nykyisestään korottaa.

Jos kuitenkin hinnankorotus johtuu uudesta tulli-, valmiste-, liikevaihto- tai muusta sellaisesta verosta tai julkisesta maksusta tahi sanotunlaisen veron tai maksun korotuksesta taikka perustuu asianomaisen viranomaisen tätä ennen antamaan päätökseen, on vastaava korotus sallittu.

Samoin on hinnankorotus sallittu, jos ulkomaalta siellä käypään hintaan ostettu ja käyvin kustannuksin maahan tuotu raaka-aine tai muu tavara on tullut kalliimmaksi kuin se vastaava tavara, jonka perusteella nykyinen hinta on määrätty, ja kansanhuoltoministeriö on korotuksen hyväksynyt.

Myös mikäli työpalkka ei vielä ole niin suuri kuin valtioneuvoston 20. päivänä helmikuuta 1941 tekemä sekä työnantajien ja työntekijäin asianomaisten järjestöjen tietoon saatettu periaatepäätös palkka- ym. työolojen järjestämisestä ja viime lokakuun elinkustannusindeksi edellyttävät, voidaan työpalkka korottaa niitä vastaaviin määriin.

Edellä oleva ei koske tavaraa, joka apteekissa myydään valtioneuvoston vahvistamassa taksassa määrättyihin hintoihin, eikä painotuotteiden hintoja.

Hintaneuvosto on sittemmin muuttanut päätöstään sikäli, että palkkojen tarkistuksessa on voitu ottaa huomioon lokakuun jälkeenkin tapahtunut elinkustannusindeksin nousu.

Toukokuun 6 p:nä vahvistetussa laissa talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa eli n.s. valtalaissa sanotaan m.m., että valtioneuvostolla on valta väestön toimeentulon ja maan talouselämän turvaamiseksi »antaa määräyksiä epätydyttävien palkka- ja työolojen korjaamiseksi sekä antaa määräyksiä poikkeuksista työaikaa ja muita työoloja koskevasta säännöksistä ei kuitenkaan lapsiin nähden», sekä »kieltää aiottu työnseisaus tai määrätä jo alkanut työnseisaus lopetettavaksi, niin myös antaa ne palkka- ja työoloja koskevat määräykset, jotka mainitun kiellon tai työnseisausta koskevan lopettamismääräyksen voimassa ollessa harkitaan tarpeelliseksi, sen jälkeen kun näitä asioita varten asetettu lautakunta, johon kuuluu valtioneuvoston määrämä puolueeton puheenjohtaja ja yhtä

monta työnantajia ja työntekijöitä edustavain keskusjärjestöjen valitsemaa jäsentä, on saanut tilaisuuden käsitellä asiaa».

Valtioneuvosto ei ole käyttänyt oikeuttaan puuttua epätyytyttäviin työpalkkoihin ja esteenä tälle on virallisen selityksen mukaan ollut tarkoituksenmukaisen elimen puute.

Sensijaan on mainittu työriitain selvittämistä palveleva lautakunta asetettu ja on se myöskin joutunut antamaan lausuntonsa eräissä tapauksissa valtioneuvostolle. Valtalakihan ei nimenomaan kiellä työtaistelutta, vaan on valtioneuvostolla sen mukaan oikeus, jos se niin tarpeelliseksi katsoo estää työtaistelut. Käytäntö on valtalain aikana ollut yleensä se, että kaikki työtaistelut tai uhkavaatimustapaukset ovat joutuneet sosiaaliministeriön toimesta valtalain mukaisen pohdinnan alaisiksi. Mainittuun lautakuntaan on SAK valinnut kaksi jäsentä ja Työnantajain Keskusliitto puolestaan kaksi.

Palkkaliikkeet saatiin kertomusvuoden aikana yleensä ratkaistuksi neuvottelujen kautta. Eräissä tapauksissa palkkaliike kehittyi uhkavaatimusasteelle. Huomattavin näistä oli palkkaliike Helsingin rakennustoiminnassa, jossa suoritettu palkkaliike muodostui avaimeksi palkkojen järjestelylle koko maan rakennustoiminnassa. Sen jälkeen kun valtion virallinen sovittelija ja sosiaaliministeriön asettama erityinen sovittelukomissioniikan eivät olleet päässeet tulokseen, joutui asia valtalain mukaiseen käsitelyyn. Lautakunnassa ei syntynyt yhtenäistä mielipidettä. Valtioneuvosto asian lopullisesti ratkaistessaan seurasi lautakunnan vähemmistön, jonka muodostivat SAK:n edustajat, mainitun sovittelukomissionin omaksumaan kantaan nojautuvaa mielipidettä. »

Sodan syttyessä sovittiin Työnantajain Keskusliiton esityksestä keskusliittojen kesken palkkaliikkeiden hoitamisesta siinä mielessä, että avoimet työtaistelut vältettäisiin.

Vuoden loppupuolella asetti valtioneuvosto n.s. työrauhakomitean, joka sai tehtäväkseen tutkia menettelytapoja oikeiden suhteiden aikaansaamiseksi työmarkkinoilla työrauhan säilyttämistä silmälläpitäen sekä erityisesti työpalkkojen järjestämistä tarkoittavia toimenpiteitä. Viimeksi mainittu tehtävä tulikin komitean kiireellisimmäksi työksi. Komiteassa valmistuikin yksimielinen mietintö, jossa ehdotettiin asetettavaksi erityinen palkkaneuvosto, joka saisi hoidettavakseen työpalkkojen järjestelyä koskevat asiat. Palkkaneuvosto ehdotettiin asetettavaksi valtalain perusteella ja tarkoitettiin luonteeltaan siis väliaikaiseksi. Sen tehtävänä on olevien olojen siis toiminnassa olevien järjestöjen keskinäisen kosketuksen kehittäminen, epätydyttävien palkkojen järjestely tarpeentullen sentapaisen palkanormeerauksen avulla, joka on ollut käytännössä metsä- ja uittotöissä sekä sen valvominen, että työpalkkojen järjestely tapahtuu niiden ohjeiden puitteissa, joita asiasta mahdollisesti antaa valtioneuvosto. Muissa suhteissa komitean työ on vielä kesken.

Mitä tulee palkka-asioiden hoitamiseen valtion töissä niin mainittakoon, että tammikuussa jätti SAK valtioneuvostolle kirjelmän, jossa korostettiin asiallisten neuvottelusuhteiden aikaansaamisen tarpeellisuutta valtion teettämässä töissä esiintyvien työsuhteiden järjestämiseksi. Maaliskuussa kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö uusi valtion yleisten töiden palkkalautakuntaa siten, että siihen oli nyt myöskin työntekijäpuolella mahdollisuus nimetä edustajia. SAK saikin tilaisuuden nimetä neljä jäsentä tähän palkkalautakuntaan.

Myöskin SAK:n ja asianomaisten liittojen toimesta on oltu jatkuvasti kosketuksessa linnoitustöitä johtavien puolustusviranomaisten kuin myöskin päämajan sotatalousosaston kanssa näiden alaisissa töissä noudatettavia palkkaperusteita määrittäessä.

VI. Yhteistyö kotimaisten järjestöjen kanssa.

1. Kotimaiset järjestöt.

Toimintavuoden aikana on SAK kuulunut jäsenenä tai osakkaana seuraaviin keskusjärjestöihin ja yhtymiin: Työväen Sivistysliitto, Työväen matkailuliitto, Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun kannatusyhtiö, Ammattienedistämislaitoksen säätiö, Tapaturmatorjuntayhdistys ja Suomen Messut.

SAK:n viimeksi pidetyn edustajakokouksen ja Valtuuston kokouksen päätösten mukaisesti sanottiin SAK:n ja KK:n kesken voimassa olevat sopimukset irti ja ryhdyttiin toimenpiteisiin sopimusten uusimiseksi päätösten mukaisesti. Sopimusneuvottelut ja asian lopulliset päätökset siirtyivät seuraavalle vuodelle.

Läheisemmän yhteistyön aikaansaamiseksi SAK:n ja Työväen Urheiluliiton kesken ja edistääkseen näiden molempien keskusjärjestöjen pyrkimyksiä, tehtiin neuvottelujen jälkeen tammikuulla seuraavanlainen yhteistoimintasopimus :

Antaan puolin ja toisin tunnustuksen sille työlle, jota ammattiyhdistysliikkeen avulla tehdään työväen taloudellisen, sosiaalisen ja sivistyksellisen tason kohottamiseksi ja työväen urheiluliikkeen avulla työläisnuorison fyysillisen ja henkisen kasvatuksen edistämiseksi, sopivat allekirjoittaneet keskusjärjestöt vastaisesta yhteistoiminnastaan seuraavaa:

1. Valistus- ja kasvatus työ.

Keskusjärjestöt pyrkivät kehittämään yhteistoimintaa niin, että se muodostuu molempia puolia hyödyttäväksi, toisaalta urheilua harrastavan nuorison saamiseksi entistä suuremmassa määrin mukaan ammatilliseen toimintaan ja toisaalta ammattiyhdistysväen saamiseksi ymmärtämään

työväen urheiluliikkeen merkityksen työväenliikkeelle ja antamaan sille kannatuksensa.

Tässä tarkoituksessa.

a) molempien keskusjärjestöjen lehdissä Palkkatyöläisessä ja TUL-lehdessä, varataan kummankin järjestön edustajille tilaisuus kirjoittaa alansa erikoiskysymyksistä, silmällä pitäen lähinnä yhteistoiminnan kehittämistä ja liikkeitten tarkoituksien edistämistä. Kirjoitusten suhteen on kuitenkin harkintavalta lehtien toimituksilla ja viime kädessä keskusjärjestöjen johdoilla;

b) keskusjärjestöjen ja niiden alajärjestöjen toimeenpanemilla *kursseilla* ja *neuvottelutilaisuuksissa* varataan mahdollisuuksien mukaan toisen keskusjärjestön edustajille tilaisuus selvittää oman liikeensä toimintaa ja pyrkiä myksiä, huomioonottaen jäljempänä mainitun sopimustoimikunnan antamat ohjeet;

c) keskusjärjestöt pyrkivät *vastavuoroisuuteen puhujien käytössä* järjestöjensä toimeenpanemissa juhlissa, illanvietoissa ja muissa kysymykseen tulevista tilaisuuksissa;

d) mahdollisista muista *yhteisistä valistus- ja kasvatustyömuodoista* sivotaan erikseen.

2. *Kilpailutoiminta.*

Keskusjärjestöt pyrkivät kehittämään *urheilullista yhteistoimintaa* noudattaen seuraavia näkökohtia:

a) yhteistoimintakilpailuilla tulee olla etupäässä *joukkokilpailujen* luonne;

b) yhteistoimintakilpailuissa TUL taikka sen alajärjestöt toimivat järjestäjinä;

c) yleisiä, koko maata käsittäviä yhteistoimintakilpailuja valmistelee järempänä mainittu *sopimustoimikunta*;

d) paikallisten kilpailujen järjestämisestä on sovittava asianomaisen ammatillisen paikallisjärjestön ja TUL:n piiritoimikunnan kesken;

e) edelläolevat määräykset eivät koske ammattiosastojen jäsenten keskeisiä enempää kuin ammatillisten järjestöjen maakunta- ja liittojuhlalien yhteydessä järjestettäviä kilpailuja;

f) muusta ammatillisten järjestöjen kilpailutoiminnasta päättää ja antaa ohjeita sopimustoimikunta;

g) mahdollisesta muusta yhteisestä kilpailutoiminnasta sovitaan erikseen.

3. *Sopimustoimikunta.*

Tätä sopimusta valvomaan ja yhteistoimintaa kehittämään sekä lähempien toimintaohjeitten antamista varten valitaan *sopimustoimikunta*, johon kumpikin keskusjärjestö valitsee 3 (kolme) edustajaa.

4. *Sopimuksen voimaantulo.*

Tämä sopimus tulee voimaan allekirjoittamispäivästä lukien ja jatkuu siksi, kunnes se irtisanotaan jommankumman sopimuspuolen toimesta 3 kuukautta ennen tarkoitettua sopimuksen päättymisaikaa.

Hyväksyessään sopimuksen SAK edellytti, että sopimuksen määräyksiä, mikäli kysymyksessä ovat ammatillisten järjestöjen aikaisemmin järjestä-

mät ja tavaksi tulleet kilpailut, sovellutetaan joustavasti ja niin, ettei kummallakaan puolella synny väärinkäsityksiä tai muusta sellaisesta syystä yhteistyötä vastustavaa henkeä.

SAK:n puolesta valittiin edustajiksi sopimustoimikuntaan *E. Kaukinen, U. Nurminen* ja */.* *Kivistö*.

Sopimusta ehdittiin vasta vajaan puolen vuoden aikana soveltaa käytäntöön ennen sodan syttymistä, mutta tuona aikana ehdittiin jo saada myönteisiä kokemuksia SAK:n ja TULin yhteistoiminnan kehittämisen mahdollisuuksista ja niiden tuomasta merkityksestä kummankin keskusjärjestön toiminnalle. Kilpailullista yhteistoimintaa ehdittiin järjestää vasta n.s. »Kaikki mukaan»-hiihtojen muodossa, jotka saivat ladulle lähtemään runsaanpuoleisesti hiihtäjiä niin ammattiosastoista kuin urheiluseuroista, vaikkakin kilpailujen järjestämisaika jäi liian vähäiseksi.

Lokakuussa pidettiin SAK:n jäsenliittojen ja Henkisen Työn Yhtymään sekä eräisiin muihin palkansaajajärjestöihin kuuluvien edustajain yhteinen neuvottelukokous, jossa käsiteltävänä oli elintarviketilanne kuluttajain kannalta katsottuna. Kokouksen päätösten mukaisesti lähetettiin kansanhuoltoministeriölle yhteinen kirjelmä, jossa esitettiin kokouksen kannanilmaisut.

2. Kotimainen edustus.

Keskusliittoa ovat seuraavien järjestöjen edustajakokouksissa edustaneet allamainitut henkilöt:

Sos.-dem. Sanomalehtimiesliiton vuosikokouksessa 8—9 maaliskuuta *E. Kaukinen*.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liiton edustajakokouksessa 18—19 maaliskuuta *E. Kaukinen*.

Paperiteollisuudentyöntekijäin liiton edustajakokouksessa 12—13 huhtikuuta */.* *Virtanen*.

Lasiteollisuustyöväen liiton edustajakokouksessa 12—13 huhtikuuta *U. Nurminen*.

Rautatieläisten liiton edustajakokouksessa 12—13 huhtikuuta *E. A. Vuori* ja *J. Tuominen*.

Elintarvetyöläisten liiton edustajakokouksessa 13—14 huhtikuuta *E. A. Vuori* ja *E. Härmä*.

Siviili- ja Asevelvollisuusinvalidien liiton edustajakokouksessa 20 huhtikuuta *A. Sumu*.

Työväen Urheiluliiton edustajakokouksessa 26—28 huhtikuuta *J. Tuominen*.

Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton edustajakokouksessa 1—2 kesäkuuta *A. Sumu*.

Kulutusosuuskuntien Keskusliiton edustajakokouksessa 6 kesäkuuta *E. A. Vuori*.

VeturimiesSyhdistyksen edustajakokouksessa 14—16 kesäkuuta *E. Kaukinen*.

Merimies-Unionin edustajakokouksessa 18—19 kesäkuuta *E. A. Vuori* ja *J. Tuominen*.

3. Edustus eräissä lautakunnissa, laitoksissa ja yhtymissä.

Ammattienedistämislaitossäätiön hallintoneuvostossa ovat jäseninä olleet *Y. Rantala* ja */.* *Tuominen*, var. *U. Nurminen*.

Työaikalautakunnassa ovat vakinaisina jäseninä olleet *A. J. Hällström* ja *U. Nurminen*, sekä ensinmainitun varamiehinä */.* *Virtanen*, *J. Hakulinen*, jälkimmäisen varamiehinä *J. E. Saveri*, *T. Kuukkanen*.

Työttömyysneuvostossa on työntekijäedustajana ollut *K.-A. Fagerholm*, *U. Nurminen*, var. *A. Sumu*.

Vakuutusneuvostossa ovat työläisedustajina olleet *A. Valta* ja *Hj. Uuraslahti*, heidän varamiehinään *J. Virtanen*, *U. Nurminen*, *G. Tuomikoski*, *H. Lehti*, *A. Kuusisto*, *S. Nurmi*.

Ammattikasvatusneuvostossa ovat jäseninä olleet *T.J. Nurminen*, *Y. Rantala* ja *Edv. Merikoski*.

H:gin kaupungin työnvälitys- ja työvoimalautakuntaan ovat kuuluneet *E. Härmä*, *K. R. Saarnijärvi*, var. *J. Virtanen*.

Työnvälitystoimiston nuoriso-osaston johtokuntaan ovat kuuluneet *K.-A. Fagerholm* ja *A. Sumu*, var. *R. Paasio*, *K. Kukkonen*.

Työnvälitystoimiston henkisen työn tekijäin osaston johtokuntaan ovat kuuluneet *J. Hakulinen* ja *E. Laine*, var. *Lempi Lehto*, *V. Järvinen*.

Työnvälitystoimiston maatalousosaston johtokuntaan ovat kuuluneet *H. Lehti* ja *Ragni Karlsson*, var. *J. E. Saveri*, *E. Kerman*.

SAK:n ja KK:n väliseen Sovittelulautakuntaan ovat kuuluneet puheenjohtajana *E. A. Vuori*, jäseninä *E. Härmä* ja *A. Valta*.

Työväen matkailuliiton edustajistossa ovat vakinaisina jäseninä olleet *E. A. Vuori*, *A. Sumu*, *A. J. Hällström*.

Työväen Sivistysliiton edustajistossa ovat vakinaisina edustajina *J. Tuominen*, *A. Sumu*, *E. Härmä*, *U. Nurminen*, *J. Virtanen*, *J. E. Saveri*, *A. J. Hällström*, *E. K. Louhikko*, var. *B. Airola*, *Laura Härmä*, *Else Poutanen*, *O. Turunen*, *V. Viitanen*, *K.-A. Fagerholm*, *V. V. Salovaara*, *E. A. Vuori*.

Työväen Sivistysliiton toimikuntaan on kuulunut */.* *Tuominen*.

Sosiaaliministeriön indeksin tarkkailulautakunnassa on jäsenenä ollut *J. Tuominen*.

Lautakunnassa, jonka tehtävänä on käsitellä työvelvollisuuslain soveltuksen yhteydessä syntyneitä riitakysymyksiä, on jäsenenä ollut *Y. Rantala*.

Paperipuukomiteassa ovat jäseninä olleet *A. Heinonen* ja *Hj. Lappalainen* sekä näiden varamiehinä *J. Virtanen* ja *A. Myllymäki*.

Valtion yleisten töiden palkkalautakunnassa ovat jäseninä olleet *U. Nurminen*, *J. E. Saveri*, *E. Antikainen* ja *B. Airola*.

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoima-asiain neuvottelukuntaan ovat kuuluneet *U. Nurminen* ja *A. Sumu*.

Sosiaaliministeriön alaiseen lautakuntaan, jonka tehtävänä on antaa lausuntonsa niistä palkkaliikkeistä, jotka valtalain mukaan joutuvat valtioneuvoston ratkaistaviksi, ovat jäseninä kuuluneet *E. A. Vuori* ja */ Kivistö* sekä näiden varamiehinä *J. Tuominen* ja *A. J. Hällström*.

Suomen Huollon suurkeräyksen toimikuntaan on kuulunut *J. Tuominen*.

VII. SAK:n esityksiä ja lausuntoja virastoille.

Kertomusvuoden aikana on keskusliitto joutunut tekemään lukuisia esityksiä sekä antamaan pyynnöstä lausuntoja erilaisista kysymyksistä asianomaisille viranomaisille. Monet esityksistä ovat kohdistuneet elintarvikekysymyksiin, samoin reserviläisten ja sotapalvelukseen joutuneiden palkan maksusta palveluksessa olon ajalta y.m. seikoista on SAK joutunut tekemään useita esityksiä valtiovalle. Entiseen tapaan on SAK antanut lausuntonsa eräistä ammattientarkastajain viran hakijoista. Merityökomitealle on keskusliitto antanut lausuntonsa komitean alustavasta ehdotuksesta laiksi alusten miehityksestä.

Seuraavassa esitetään kokonaisuudessaan eräitä esityksiä ja lausuntoja:

1. Lausunto vuosilomalain muutosehdotuksista.

Sosiaaliministeriön pyydettyä SAK:n lausuntoa ministeriön esityksestä muutoksiksi työntekijäin vuosilomalakiin, jätettiin SAK:n lausunto helmikuussa seuraavan sisältöisenä:

Vaikka ministeriön esitys rajoittuukin vain nykyisin voimassaolevan lain 6, 7, 8 ja 9 pykälään kohdistuviin muutoksiin, pyytää keskusliittomme saada korostaa myöskin muiden pykälien kohdalla niitä muutoksia ja selvennyksiä, jotka mielestämme olisivat tarpeellisia.

Vuosilomalain 2 § sisältää määritelmät loma-aikojen pituudesta, jotka esityksen mukaan jäisivät entiselleen. Keskusliittomme taholta on vuosilomalain käsittelyn aikaisemmissa vaiheissa korostettu sitä, että vuosiloman pituudeksi olisi jo yhden palvelusvuoden jälkeen määrättävä kaksi toista työpäivää, jolloin siis yhden kuukauden palvelusaikaa kohden voitaisiin katsoa työntekijällä olevan oikeuden yhden päivän lomaan ja puolen vuoden loma-aika olisi täten kuusi työpäivää. Mielestämme olisikin vuosilomalain uudistuksessa siirryttävä vuosiloman pituudessa tälle pohjalle. Keskusliittomme on halunnut tässä yhteydessä korostaa uudelleen vuosi-

loma-ajan pituuden muuttamista ja esittää, että kysymys tältä osalta otettaisiin tarkistettavaksi.

Ministeriön esitys vuosilomalain uudeksi 6 §:ksi sisältää eräitä selvennyksiä, jotka ovat omiaan poistamaan niitä erimielisyyksiä, joita lain soveltamisessa on tämän pykälän määräysten osalta ilmennyt. Tämän pykälän viimeiseen momenttiin sisältyvät määräykset siitä, että sotapalvelukseen joutuneiden sekä työvelvollisuus- y.m. samantapaisiin töihin määrättyjen aikaisempi työsuhte otetaan huomioon heidän palattuaan takaisin entisen työnantajan töihin viimeistään yhden kuukauden kuluttua mainitun velvollisuuden täytettyään tai esteen poistuttua. Nyt esitetty selvennys vuosilomalakiin merkitsee parannusta, ja toivottavaa vain on, että käytännössä työntekijän palaaminen sotapalveluksen ja työvelvollisuuden jälkeen entiseen työpaikkaansa järjestyisi tyydyttävästi, jolloin myöskin vuosilomalain nyt esitetyn määräyksen mukaan heidän aikaisempi työsuhteensa otetaan huomioon vuosilomaa laskettaessa.

Esityksen 7 § sisältää myöskin eräitä selvennyksiä aikaisempaan verraten. Niinpä on kaikkien niiden työntekijäin osalta, joiden ansion määrä on jollakin tavoin epävakainen, siis urakkatyötä tekevien, vain määrättyinä päivinä työtä tekevien sekä lyhennetyin työajoin työskentelevien osalta esitetty loma-ajan palkka laskettavaksi kolmen edellisen kuukauden ajalta esityksessä lähemmin määrättyllä tavalla. Koska erikoisesti niiden työntekijäin vuosilomapalkan osalta, jotka ovat tehneet työtä lyhennetyin työajoin, on esiintynyt työnantajain taholta sellaista tulkintaa, joka on vastoin lain tarkoitusta, niin on nyt esitetty selvennys tämän pykälän osalta paikallaan.

Työntekijäin taholta on usein esitetty toivomus siitä, että vuosiloman ajalta tuleva palkka olisi maksettava lomalle lähtiessä, jotta työntekijälle siten tarjoutuisi tilaisuus ja mahdollisuus järjestää lomanviettonsa parhaalla mahdollisella tavalla. Nykyinen laki ei tältä osalta sisällä mitään selvää määrystä siitä, että loma-ajan palkka on maksettava työntekijälle hänen lähtiessään lomalle, joten lakia olisi siinä suhteessa selvennettävä.

Ministeriön esitys lain uudeksi 8 §:ksi sisältää samoin eräitä selvennyksiä ja parannuksia nykyiseen lakiin verrattuna. Niinpä on mainitun pykälän 1 mom. 1 kohtaan sisällytetty määräys siitä, että kuuden kuukauden palvelusajan jälkeen on työntekijälle työsuhteen päättyessä maksettava lomakorvaus siihen katsomatta, mihin aikaan vuodesta työsuhte päättyy. Tämä selvennys on tarpeen vaatima, koska käytännössä on ilmennyt epä-tietoisuutta nimenomaan tämän kohdan tulkinnasta. Ministeriön esitys rajoittaa mainitun lisälauseen »siihen katsomatta, mihin aikaan vuodesta työsuhte päättyy», koskemaan vain puolen vuoden työsuhdetta, mutta allekirjoittaneen keskusliiton käsityksen mukaan olisi paikallaan uloittaa tämä määräys koskemaan myöskin yhden vuoden palvelussuhdetta ilman, että korvauksen maksamista työsuhteen päättyessä sellaisessa tapauksessa supistettaisiin lakiin nyt sisältyvällä tavalla riippuen siitä, onko työsuhte päättynyt ennen vai jälkeen toukokuun 1 päivän. Mainitsemamme lisälause olisi-kin täten sisällytettävä jo tämän pykälän ensimmäisen momentin alkulauseeseen ja tämän pykälän 1 momentin 2 kohdasta olisi poistettava maininta toukokuun 1 päivästä.

Lisäksi saatetaan asettaa kysymyksen alaiseksi, onko esitykseen sisältyvän 8 §:n sanamuoto nykyisessä asussaan siksi selvä, että siitä verrattuna lain 2 §:n määräykseen, ei voida esittää esim. sellaista tulkintaa, että työntekijälle, jonka työsuhte tulee jatkuneeksi kuusi kuukautta vasta syyskuun 1 päivän jälkeen ja jonka työsuhte täten päättyy tämän päivän jälkeen työnantajan puolelta tapahtuneen irtisanomisen johdosta, ei voida maksaa loma-

korvausta. Esityksen ilmeinen tarkoitus on se, että työntekijälle on tällaisessa tapauksessa maksettava lomakorvaus, mutta jotta lain kirjain ei jäisi avoimeksi tältä osalta, olisi mielestämme syytä sekä lain perusteluihin että myöskin lakitekstiin saada selvennys, josta kävisi ilmi, että korvaus on tällaisessa tapauksessa maksettava riippumatta siitä mihin aikaan vuodesta työsuhde on alkanut ja päättynyt.

8 §:n 2 momentti sisältää esitetyssä muodossaan edelleen sen epäoikeudenmukaisuuden, joka sisältyy nyt voimassaolevaan lakiin ja joka myös omakuttiin aikaisemman työsopimuslain tulkinnassa, että lomakorvausta ei makseta, mikäli työsuhde päättyy työntekijäin irtisanottua työsopimuksen. Koska mielestämme ei pitäisi tässä suhteessa olla eroa sillä, tapahtuuko irtisanominen työnantajan vai työntekijän puolelta, olisi tämän pykälän viimeiseen momenttiin jätettävä poikkeusmääräyksiksi ja sellaisiksi tapauksiksi, jolloin ei lomakorvausta työsuhteen päättyessä makseta, esitykseen nyt sisältyvät työsopimuslain 31 §:n 1 momentin 2, 3 ja 6 kohdassa mainitut syyt.

Esityksen 9 § tuo vuosilomalakiin aivan uuden lomakorvauksen tai loma-ajan palkan maksamisjärjestelmän, jollainen on kylläkin ollut jo käytännössä Skandinaavian maissa. Esityksen mukaan tulisi sellaisissa lyhytaikaisissa töissä olevien työntekijäin, joiden työsuhteet eivät yleensä jatku kuutta kuukautta, loma-ajan korvaus maksettavaksi kiinnittämällä työntekijän vuosilomakirjaan lomamerkkejä korvausta vastaava määrä. Työntekijä voisi sitten määrättyinä aikoina nostaa postitoimipaikoista lomakirjallaan sen sisältämän rahamäärän.

Keskusliittomme mielestä on ministeriön esitys n.s. kausityöläisten ja lyhytaikaisissa työsuhteissa työskentelevien työntekijäin lomakorvauksen maksamisesta esitetyssä muodossa oikeaan osunut. Nykyisen lain tulkinta on näet johtanut siihen, että huolimatta lakiesityksen perustelujen nimenomaisesta sanonnasta, ei kausityötä tekeviä rakennustyöläisiä ole katsottu voimassaolevan lain 8 §:n 2 momentin alaisiksi vaan ovat he, mikäli työsuhde on kestänyt kuutta kuukautta lyhyemmän ajan, jääneet täydelleen ilman lomakorvausta. Skandinaavian maista saadut kokemukset nyt esitetyn tapaisesta uudesta järjestelmästä m.m. rakennustyöläisten osalta ovat myönteisiä, sillä se on saattanut nämä työntekijäryhmät vuosilomaan oikeute-
tuiksi.

Ministeriön esityksen eräisiin yksityiskohtiin tämän pykälän osalta pyydämme kuitenkin saada esittää eräitä huomautuksia. 9 §:n 1 momentin sanat »lyhytaikaisissa» ja »yleensä» saattavat lain sovellutuksessa ja tulkinnassa johtaa sellaisiin tuloksiin, jotka ovat vastoin lain tarkoitusta, joten esittäisimme tämän pykälän 1 momentista poistettavaksi nämä sanat. Edelleen samassa momentissa oleva määräaika kolme viikkoa, jonka työsuhteen on jatkuttava ennenkuin työntekijän katsotaan olevan oikeutetun saamaan työsuhteen päättyessä korvauksen, on mielestämme liian pitkä, joten esitämme mainitun määräajan supistettavaksi kahdeksi viikoksi.

Lyhytaikaisen työsuhteen lomakorvauksen laskentaa varten sisältyy ministeriön esitykseen 9 §:n 1 momenttiin laskentaperusta, jonka mukaan korvausta on maksettava 3,6 sadalta työntekijäin työsuhteen jatkumisajalta ansaitsemasta rahapalkasta. Koska työntekijöillä lyhytaikaisissakin työsuhteissa saattaa olla palkka määrättyinä siten, että siihen sisältyy luontaisuuksia, on esitys tältä osalta kohtuuton. Sanonta olisi mielestämme muutettava yhdenmukaiseksi lain 7 §:n määräysten kanssa.

Ministeriön esityksen 9 §:ään on yhdistetty myöskin lastaus- ja purkaustyötä tekevien työntekijäin lomakorvausmääräykset, jotka nyt voimassa-

olevassa laissa on määritelty kokonaan erillisesti muista työntekijäryhmistä. Tämä työntekijäryhmän yhdistäminen mainitun pykälän piiriin on mielestämme onnistunut ja saattaa heidät entistä paremmin lomakorvaukseen oikeutetuiksi, sillä työnantajan vaihtaminen ei vaikuta mitenkään supistavasti heidän lomakorvausoikeuteensa, kuten aikaisemmin. Säännöllisen työajan ja ylityön laskentaa koskeva määräys ei kuitenkaan ole mielestämme onnistunut, erikoisesti ottaen huomioon tällä työalalla vallitsevan käytännön. Lastausalalla saattaa päivittäinen työaika olla hyvinkin pitkä, johtuen siitä, että laiva on saapuessaan tai lähtiessään purettava tai lastattava nopeasti valmiiksi katsomatta siihen, mihin vuorokauden aikaan tämä tapahtuu. Nykyisen lain mukaan otetaan satamatyöläisten osalta huomioon heidän kaikki työansionsa laskettaessa loma-ajan korvausta. Ottaen huomioon tämän työalan suuren epävakaisuuden ja sen epävarmuuden, joka vallitsee työsuhteeseen sekä ansioihin nähden, olisi mielestämme paikallaan, että satamatyöläisten osalta loma-ajan korvausta laskettaessa otettaisiin huomioon heidän kokonaisansionsa kunkin työsuhteen osalta.

Ministeriön esitykseen liittyy kuten lain 9 §:n 7 momentissa edellytetään, myöskin ehdotus valtioneuvoston päätökseksi, jolla annetaan lähemmät määräykset vuosilomakorvauksista lyhytaikaisissa töissä. Ministeriön esitykseen viitaten edellytämme, että allekirjoittaneella keskusliitolla on tilaisuus myöhemmin antaa lausuntonsa niistä työaloista, joita on pidettävä lain 9 §:ssä tarkoitettuina lyhytaikaisina töinä, mutta tästä huolimatta pyydämme saada jo tässä vaiheessa korostaa sitä, että mm. rakennusalan töiden osalta tulkinta ei saisi jäädä suppeaksi, vaan että esim. sellaiset rakennustyöläisryhmät, jotka tehtaiden ulkotyöläisinä suorittavat rakennus- ym. elkotöitä, katsottaisiin tämän pykälän alaisiksi, mikäli heidän työsuhteensa ei kestä kuutta kuukautta kauempaa.

Oikeus hakea vuosiloman ajalta tulevaa palkkaa vanheni aikaisemman työsuhteen mukaan 10 vuodessa, kun sensijaan vuosilomalaissa vanhenemisaika supistettiin yhdeksi vuodeksi laskettuna sen vuoden lopusta, jolloin vuosiloma olisi ollut annettava tai työsuhte on päättynyt taikka lomakorvaus oli maksettava. Vuosilomalakiin sisältyvä vanhenemisaika merkitsi liian suurta supistusta tältä osalta. Niinpä odotettaessa ratkaisua jossakin ennakkotapauksen luontoisessa riidassa, saattavat kaikki muut samana vuonna sattuneet tapaukset vanheta, kuten on myöskin käytännössä tapahtunut. Tämän vuoksi olisikin lain mainittuun kohtaan sisältyvä vanhenemisaika muutettava kahdeksi vuodeksi laskettuna lomavuoden päättymisestä. Tämä vuosiloman yleinen vanheneminen olisi myöskin yhdenmukainen sen määräyksen kanssa, joka nyt sisältyy ministeriön esitykseen lyhytaikaisten työsuhteiden lomakorvauksen vanhenemisesta.

Kun vuosilomia koskevat riitaisuudet saattavat tuomioistuimissa kestää hyvinkin pitkiä aikoja, kuten vuosilomalain tulkinnasta aiheutunut riita on osoittanut, olisi keskusliittomme mielestä näiden riitojen prosessi tehtävä nopeammaksi ja joustavammaksi. Tässä mielessä esittäisimme arvoisan ministeriön harkittavaksi, eikö vuosilomalain tulkintaa ja riitoja käsittelemään olisi syytä asettaa erikoinen tuomioistuin, jossa työntekijä- ja työnantajapuoli olisivat pariteettisesti edustettuina. Kysymys tämänlaatuisesta työtuomioistuimesta on saamamme tiedon mukaan ollut harkittavana mm. niiden valmistavien töiden yhteydessä, joita on suoritettu työaikalainsäädännön tarkistusta varten. Keskusliittomme mielestä ei ole estettä tällaisen tuomioistuimen asettamiseen, jolloin näiden kysymysten käsittelyyn voitaisiin kieltämättä saada tarpeellista joustavuutta ja myöskin työolojen asiain-
tuntemusta.

2. Neuvottelu- ja sopimussuhteet valtion työvirastojen kanssa.

Todellisten neuvottelu- ja sopimussuhteiden aikaansaamiseksi valtion eri työvirastojen ja työntekijöitä edustavien ammatillisten järjestöjen kesken jätti SAK keväällä valtioneuvostolle seuraavan esityksen:

Allekirjoittaneen järjestön jäsenliitot ovat ensisijaisesti joutuneet valvomaan sellaisten valtion töissä työskentelevien työntekijäin etuja ja oikeuksia, jotka eivät ole urakkapalkalla. Tällaisia työpaikkoja on m.m. rautatiehallituksella (konepajoissa, ratatyöläiset sekä vanhoilla että uusilla radoilla, kuormaustyöläiset j.n.e.), tie- ja vesirakennushallituksella (konepajoissa, tietyömailla j.n.e.), yleisten rakennusten ylläpidonhallituksella (erilaisissa rakennustöissä), puolustuslaitoksella (erilaisilla rakennustyömailla j.n.e.) mainitaksemme eräitä tärkeimpiä töitä teettäviä keskusvirastoja.

Hallituksen tarkoituksena lienee ollut, että näissä töissä suoritettavia palkka- ja muita työehtoja määrättäessä olisi ollut pidettävä silmällä yksityisten työnantajain vastaavanlaisia töitä. Kuitenkin on voitu havaita, että työtä teettävä keskusvirasto tai sellaisen alaiset viranomaiset ovat — joskaan ei kaikissa keskusvirastoissa eikä kaikissa tapauksissa — hyvin vastahakoisesti määritelleet ne sellaisten perusteiden mukaan, joista on sovittu työntekijäin ja työnantajain järjestöjen kesken, jopa toisinaan, kuten tapahtui v. 1940, valtioneuvoston myötävaikutuksella. Tämä on herättänyt ymmärrettävää katkeruutta asianomaisten työntekijäin ja allekirjoittaneen järjestön jäsenten keskuudessa.

Tämäntapaiset ilmiöt, joiden yksityiskohtiin ei tässä ole mahdollisuus syventyä, johtuvat käsittääksemme useimmiten siitä, että asianomaiset keskusvirastot eivät — poikkeuksia lukuunottamatta — ylipäänsä ole olleet halukkaita asiallisesti neuvottelemaan työntekijöitä edustavien järjestöjen kanssa työ- ja palkkaehdoista. Kun tällaisia neuvotteluja ei luottamuksellisessa hengessä ole käyty, vaan asiat on hoidettu — mikäli niinkään on tapahtunut — pääasiassa kirjeellisten ilmoitusten tai puhelinkeskustelujen perusteella, ovat työvirastojen työ- ja palkkaehtoja koskevat määräykset muodostuneet paitsi yksipuolisiksi, myöskin työntekijöiden mielestä epätydyttäviksi, koska ne ovat olleet huonommat, kuin mitä on vastaavissa töissä voitu sopia yksityisten työnantajien kanssa. Tällainen viranomaisten taholta ilmenevä haluttomuus asiallisiin neuvotteluihin on sitäkin ihmeellisempää, kun valtiovalta ainakin valtioneuvoston itsensä noudattaman politiikan mukaisesti on ollut myötävaikuttamassa neuvottelusuhteiden syntymiseen yksityisten työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kesken.

Allekirjoittaneelle järjestölle on esitetty myöskin valituksia siitä, että jäsenliittojemme osastojen toimihenkilöitä olisi palkkaliikkeiden yhteydessä siirretty työmaalta toiselle. Työntekijät ovat käsittäneet näiden siirtojen syyksi sen, että kyseessäolevat työntekijät ovat joutuneet esiintymään työntekijäpuolen edustajina, joten valtion viranomaiset olisivat näin yrittäneet estää tai ainakin vaikeuttaa ammatillisten järjestöjen toimintaa.

Allekirjoittaneen järjestön piirissä on odotettu, että tähän asiaintilaan vihdoinkin saataisiin aikaan korjaus. Koska näin ei ole käynyt, katsomme olevamme pakotetut kääntymään asiassa valtioneuvoston puoleen.

Työtä teettävien valtion keskusvirastojen ja työntekijöitä edustavien ammatillisten järjestöjen suhteet vakiintuvat ja kehittyvät parhaiten sillä pohjalla, että asianomaisten kesken solmitaan työehtoja määrittelevät työehtosopimukset. Tällaisia sopimuksia suosittelevalla kannallehan on myöskin eduskunta erikoisella päätöksellään asettanut.

Edelläolevaan viitaten esitämme, että valtioneuvosto ryhtyisi toimenpiteisiin sellaisten ohjeiden antamiseksi alaisilleen virastoille ja viranomaisille, että työntekijäin ammatillisten järjestöjen kanssa käydään esiintyvistä erimielisyyksistä ja esityksistä asianmukaisia neuvotteluja sekä että työsuhteet puheenalaisissa valtion töissä järjestettäisiin valtion laitosten ja työntekijäin ammatillisten järjestöjen keskeisillä työehtosopimuksilla.

3. Esitys maataloustyöläisten palkkojen määrittelystä.

Sen johdosta, että maataloustyöntekijäin työpalkkojen järjestelyssä oli ilmennyt suuria puutteellisuksia, esitti SAK keväällä Suomen Työläisliiton pyynnöstä Valtioneuvostolle seuraavaa:

Sosiaalisen Tutkimustoimiston julkaisemien tietojen mukaan olisi naispuolisten vuosipalkkolisten keskipalkka noussut vuoden vaihteessa n. 4—6 % edellisen vuoden tasosta ja miespuolisten vuosipalkkolisten 12—15 %. Tämä tieto käsittää lähinnä rahapalkkoja. Kun vuosipalkkolisten joukossa on hyvin huomattava määrä sellaisia, jotka saavat osan palkastaan luonnossa, eivät mainitut prosenttiluvut voi antaa käsitystä maatyöläisten reaali-palkan kehityksestä.

Niinpä asuntoedut arvioidaan eri seuduilla hyvin erilaisiksi johtuen tämä jo asuntojen erilaisuudesta. Lisäksi tulee se, että palkkojen korkeutta arvioitaessa käyttävät maataloustyönantajat mielellään perustana Kansaneläkelaitoksen vakuutuksen määrittelyssä käytettyjä arvioimisperusteita, vaikka vakuutuslaitoksenkin taholta on nimenomaan huomautettu, että ne eivät kelpaa muuhun kuin juuri näiden vakuutusten arvioimiseen. Näin päästään asuntojen kohdalta varsin korkeisiin arvioihin.

Elintarvikkeiden säännöstelyn aikana käytäntö on kehittynyt kirjavaksi myös muiden luontaiseturien kohdalta. Tämän suhteen viittaamme m.m. Sosiaalisen Tutkimustoimiston toteamukseen Sosiaalisen Aikakauskirjan n:o 3 v. 1941. Toimisto näet lausuu m.m.: »Tässä yhteydessä on huomautettava, että niiden muonaan sisältyvien elintarvikkeiden suhteen, jotka nykyään ovat säännöstelyn alaisia, käytäntö näyttää muodostuneen osittain erilaiseksi. Joissakin tapauksissa on näitä luontaiseturia vähennetty ja rahapalkkoja korotettu, toisinaan siinä määrin, ettei asianomaisia ole enää voitu katsoa varsinaisiksi muonapalkkollisiksi, vaan heidät on siirretty omaruokaisten vuosipalkkolisten ryhmään. Eräissä tapauksissa lieinee ilmoituksista päättäen menetelty niin, että palkkasopimuksissa muonamäärät on pysytetty entisinä, mutta työnantajat saavat suorittaa korttiannosten yli nousevan osan rahassa, hinnoitettuna käypien hintojen mukaan. Tällöin siis luontaisedut esiintyvät tilastoissa todellista suurempina, koska käytettävissä olevain tietojen mukaan ei käy selvittäminen, minkä verran luontaispalkkaa kulloinkin joudutaan muuttamaan rahaksi.»

Tosiasiallisesti ei siis ole olemassa luotettavaa kuvaa maatyöläisten palkkoista säännöstelyjärjestelmän aikana. Työntekijät lisäksi valittavat, että se rahakorvaus, joka heille suoritetaan aikaisemmista luontaiseduista on osoittautunut varsin vähäiseksi eikä missään tapauksessa vastaa sitä reaaliarvoa, jota heiltä otetut luontaisedut nykyisin vastaisivat.

Suomen Työläisliiton saamien hajatietojen mukaan on erällä paikkakunnilla maksettu täysin työkykyiselle miehelle ilman mitään luontaiseturia palkkaa, joka vastaa mk 3: 40 tunnissa. 10-tuntisesta työpäivästä maksetaan useimmilla paikkakunnilla miespuoliselle työntekijälle ilman luontais-

etuja 40 mk. Naispuolisten työntekijäin alimpana tuntipalkkana ilman luontaisuuksia on mainittu eräillä paikkakunnilla mk 2: 30.

Yhteenvedon voidaan edellisen perusteella siis todeta, että maataloustyöläisten palkoista ei ole luotettavia tietoja nykyisin saatavissa, että palkkaus on muodostunut säännöstelyjärjestelmän aikana entistäänkin kirjavammaksi, minkä ohessa luontaisetuja ja niiden korvauksia määritellään varsin mielivaltaisesti ja työntekijäin kannalta katsoen kohtuuttomia perusteita käyttäen sekä että ilman luontaisetujakin työskentelevien työntekijöiden palkat jäävät useissa tapauksissa varsin alhaisiksi.

Näissä olosuhteissa olisi tarpeen, että valtiovalta kiinnittäisi erityistä huomiota työpalkkojen kehitykseen maataloudessa. Valtiovallan tehtävät olisivat tällöin kahdenlaiset. Toisaalta olisi saatava luotettava kuva maatyöläisten työpalkkojen, sekä luontais- että rahapalkkojen, tosiasiallisesta kehityksestä säännöstelyjärjestelmän aikana. Toisaalta olisi tarpeen, että tarkoituksenmukaisella tavalla määrättäisiin riittävä toimeentulominiimi — ottaen huomioon eri paikkakuntien kalleussuhteet — minkä alle maataloustyöntekijäin työpalkkojen ei sallittaisi alentua. Vaihtoehtoisesti voitaisiin otta harkittavaksi myöskin sellaisen keskipalkkanormin määrittely, mikä on käytännössä m.m. metsätöiden palkkatarkkailun yhteydessä. Tällaisten palkkaminiimien tai keskipalkkojen käytäntöön soveltaminen tietäisi luonnollisesti lisäksi määrätyn tarkkailun järjestämistä.

Kaikkeen edelläesitettyyn viitaten esitämme, että Valtioneuvosto kiireellisesti ryhtyisi toimenpiteisiin luotettavan selvityksen saamiseksi maataloustyöntekijäin palkkojen kehityksestä säännöstelyjärjestelmän aikana samoin kuin toimenpiteisiin kohtuuttoman alhaisten työpalkkojen maksamisen estämiseksi maataloudessa.

4. Lausunto naistyöttömyyden raha-avustusjärjestelmästä.

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön pyydettävä SAK:n lausuntoa naistyöttömyyden raha-avustusjärjestelmää valmistelleen komitean mietinnöstä, annettiin SAK:n lausunto vuoden alussa seuraavan sisältöisenä:

Puuttumatta mietinnön alkuosassa esitettyihin selostuksiin työttömyys-avustusjärjestelmistä eri maissa, haluamme tuoda esiin eräitä näkökohtia komitean varsinaisten ehdotusten johdosta. Keskusliittomme toteaa, että komitea on laatinut suunnitelmat sellaiseksi avustusmuodoksi, joka soveltuu otettavaksi käytäntöön yleisenä naistyöttömyyden avustusjärjestelmänä. Nykyinen maailman tilanne poikkeuksellisine tekijöineen saattaa joka päivä tuottaa yllätyksiä myöskin työmarkkinoiden kannalta katsottuna ja sen vuoksi on paikallaan, että yhteiskunnan taholla ollaan varauduttu kaikkien mahdollisuuksien varalta.

Komitea huomauttaa mietinnössään, että naistyöttömyyden torjunnassa yleensä on ensisijainen huomio pantava n.s. työlinjan toimenpiteisiin, t.s. työtilaisuuksien järjestämiseen työttömille naisille ja vasta viimeisenä toimenpiteenä on turvauduttava avustusjärjestelmään. Joskin tämä ajatus on oikea, niin haluamme kuitenkin korostaa, että erikoisesti naistyöttömyydestä kyseenollen ja varsinkin silloin, kun tämä työttömyys aiheutuu poikkeuksellisissa olosuhteissa raaka-ainepulasta, kuten nyt on asiantilaa m.m. kutomateollisuudessamme, tuottaa työtilaisuuksien järjestäminen tai työttömyyden lieventäminen muuten kuin raha-avustusjärjestelmän kautta, voittamattomia vaikeuksia. Tästä syystä astuu kysymys

raha-avustusjärjestelmän käytäntöön ottamisesta nimenomaan nais-työttömyyden torjunnassa pakottavana esille.

Käsitellessään avunsaannin henkilökohtaisia edellytyksiä on komitea käsityksensä lausunut, että avunsaannin tulee edellyttää todettua yhteiskunnallisen avun tarvetta, käsitettynä tämä edellytys samassa mielessä ja laajuudessa kuin mitä nykyisin voimassaolevissa työttömyysohjeissa on asiasta lausuttu. Joskin tällä näkökohdalla on oikeutuksensa sikäli, että yhteiskunnan varoja ei pitäisi yleensä käyttää sellaisten henkilöitten avustamiseen ja ylläpitoon, jotka ilman sitäkin tulevat toimeen, niin erikoisesti naistyöttömyydestä kyseenollen voidaan asiassa esittää myöskin eräviä nielipiteitä. Kun teollisuuslaitoksen työttömistä eräät saavat avustusta ja toiset eivät saa sitä, ilman että heidän varallisuudessaan on mainittavampaa eroa, on tämä omiaan herättämään katkeruutta niissä työntekijöissä, joiden ei katsota olevan yhteiskunnan avun tarpeessa, heidän itsensä taasen katsoessa olevansa hyvinkin avustukseen oikeutettuja.

Komitean esityksen mukaan jäisi avuntarpeen tutkiminen kunnan huoltolautakunnan tehtäväksi, jolloin paikallisen huoltolautakunnan käsityksistä jäisi riippumaan kenet työttömistä lautakunta katsoo yhteiskunnan avun tarpeessa oleviksi ja siis avustuksen saantiin oikeutetuiksi. Kun esim. jonkin suuren kutomateollisuuslaitoksen työntekijöitä asuu useitten eri ympäristökuntien alueella, saattaa tulkinta saman teollisuuslaitoksen työläisiin nähden vaihdella. Mikäli todettu yhteiskunnan avun tarve pysytetään avustuksen saannin ehtona, on joka tapauksessa korostettava, kuten komiteakin mietinnössään tekee, sitä, että vaatimusta todetusta yhteiskunnallisen avun tarpeesta on, erityisesti nykyisen naistyöttömyyden poikkeuksellisen luonteen huomioonottaen, harkiten ja vastuuntuntoisesti sovellettava. Ei saa tulla kysymykseenkään tämän vaatimuksen vieminen niin pitkälle, että sen soveltaminen vaarantaisi asianomaisen vastaisia toimeentulomahdollisuuksia.

Komitea on aivan oikein ehdottanut, että käytäntöön otettavat raha-avustukset eivät olisi luonteeltaan köyhäinhoitoavustuksia eikä niitä siis perittäisi takaisin työntekijöiltä. Kuitenkin on komitea harkitessaan avustusten jaon ja avuntarpeen tutkimisen käytännöllistä järjestelyä päätenyt ehdottamaan, että edellämainitut seikat jäisivät kunnallisen huoltolautakunnan hoidettaviksi. Keskusliittomme pyytää saada tässä yhteydessä kiinnittää huomiota siihen vähemmän myönteiseen käsitykseen, mikä työväen piirissä yleensä on vallitsevana köyhäinhoitojärjestelmästä ja erikoisesti siltä osalta, joka ilmenee avuntarpeen tutkimisessa, n.s. kodissa käynteineen y.m. menettelytapoineen. Lisäksi on siinä, että huoltolautakunta ja sen virkamiehet joutuisivat tutkimaan ja käsittelemään nyt k.o. avustustapaukset, se vaara, että asioiden käsittely tapausten laatuun ja myöskin avustusten määrään nähden painuu köyhäinhoitoavustusten tasolle. Kuitenkin, kuten komiteakin mietinnössään huomauttaa, köyhäinhoitoavustusten alhainen taso ei saa määrätä naistyöttömyysavustusten suuruutta ja täten avustusten suuruus onkin määritelty suuremmaksi kuin huoltoavustukset yleensä. Keskusliittomme käsityksen mukaan voitaisiin edelläesittämämme mahdolliset epäkohdat ja vaarat välttää parhaiten siten, että naistyöttömyysavustusten käsittelyä varten asetettaisiin ainakin suurempiin kuntiin erillinen lautakunta tai huoltolautakunnan alainen jaosto, joka olisi asetettu yksinomaan näiden asioiden käsittelyä varten.

Avustusmäärien suuruutta harkitessaan esittää komitea, että jonkinlaisena yleisenä avustusmäärän ylärajaa määräävänä tekijänä on huomioitava n.s. työtupien palkkataso, jonka yläpuolelle avustusmäärät eivät

saisi nousta. Allekirjoitaneen keskusjärjestön mielestä ei työtupien tunnetusti alhainen palkkataso kuitenkaan saisi olla määräävänä silloin kun avustusmäärien suuruutta harkitaan. Toisena rajana ja yksilöllisenä avustusmäärän suuruutta määräävänä tekijänä esittää komitea otettavaksi huomioon asianomaisen henkilön aikaisempi ansio, jota korkeammalle ei avustusmäärä myöskään saisi nousta. Tätä periaatetta voidaan pitää oikeana. Kuitenkin komitea esityksessään esittää ylärajan määrittelyssä otettavaksi huomioon ainoastaan asianomaisen henkilön n.s. perustuntipalkan, jolloin viikkoansio on laskettava tämän perustuntipalkan ja 47 työtunnin mukaan. Kun avustuksen yläraja lasketaan tällä tavoin, ei se enää jää henkilökohtaiseksi rajaksi, vaan muuttuu suuressa määrin yleisluontoiseksi rajaksi. Nimenomaan kutomateollisuudessa ovat näet perustuntipalkat ja työntekijäin todelliset työansiot kokonaan erilaiset. Vain harvoissa tapauksissa jää työntekijän ansio perustuntipalkan varaan. Kun tämä henkilökohtainen yläraja avustuksen määrään nähden tulee kyseeseen vain huoltovelvollisten osalta ja silloinkin vain suuriperheisten ollessa kysymyksessä, niin olisi mielestämme kohtuullista, että avustuksen yläraja määriteltäisiin asianomaisen henkilön todellisen työansion mukaan laskettuna 47-tuntisena työviikkona.

Komitea on avustusmäärien suuruutta harkitessaan päätenyt niihin määriin, jotka sisältyvät mietintöön. Keskusliittomme esittää ministeriön harkittavaksi eikä avustusmäärien suuruutta eri avustusluokissa voitaisi kauttaaltaan jossakin määrin korottaa, mutta ellei tähän mennä, olisi mielestämme koroitettava ainakin kolmen alemman luokan avustusmääriä. On näet huomattava, että nykyisenä säännöstelyn ja rajahintojen aikana eivät paikkakuntien väliset kalleuserot pidä paikkaansa läheskään samassa määrin kuin aikaisemmin. Pääasiallisimmaksi paikkakuntakalleuden eroa määrääväksi tekijäksi on jäänyt asuntovuokrien suuruus, hintojen muilta osilta ollessa tasoittuneet aikaisempaan verraten. Aikaisemmin olleitten halvempien paikkakuntien elinkustannukset ovat nousseet ehkä voimakkaammin ja täten eivät niin suuret paikkakuntien väliset luokitteluerot, jotka sisältyvät komitean ehdotukseen, ole paikallaan, vaan olisi alempien luokkien avustusmääriä nostettava.

Avustusmäärien osalta haluamme korostaa myöskin sitä, että komitean ehdottamat avustusmäärät on määritelty ilmeisesti siten, että helmi-kuun alussa voimaanastuvan liikevaihtoveron vaikutusta ei ole niissä huomioitu syystä, että komitean käsittelyaikana ei ollut selvyttä siitä, miten suuresti liikevaihtovero tulee vaikuttamaan elinkustannusten nousuun. Kun elinkustannukset saattavat muutenkin jatkuvasti nousta, olisi mielestämme paikallaan, että nyt ehdotettua avustusjärjestelmää käytännössä sovellettaessa valtion asianomaisten viranomaisten taholla valppaasti seurataan elinkustannusten kallistumista ja myöskin ryhdytään toimenpiteisiin avustusmäärien nostamiseksi. Sillä on huomattava, että niille väestöryhmille, jotka elävät alhaisen palkkatason tai alhaisten avustusten varassa, tuntuu hintojen ja elinkustannusten vähäinenkin nousu erittäin kireänä.

Komitea on rajoittunut esittämään raha-avustusjärjestelmän uloitettavaksi toistaiseksi koskemaan vain puuvillateollisuutta, mutta korostaa komitea lisäksi mietintönsä tekstissä, että se kysymystä tältä osalta käsitellessään on lähtenyt siitä, mitä tällä hetkellä on ollut työmarkkinain osalta tiedossa. Komitea pitää selvänä, että työttömyystilanteen kehitystä on jatkuvasti valppaasti seurattava ja työttömyysavustusjärjestelmän soveltaminen on tarpeen mukaan ulotettava niille muillekin teollisuusaloille, joilla se tilanteen vaihdellessa ehkä osoittautuu välttämättömäksi. Keskus-

liittomme korostaa puolestaan myöskin työtilanteen jatkuvan seuraamisen välttämättömyyttä yleensä ja erikoisesti naistyöttömyyden ollessa, kysymyksessä. Kokemus on näet osoittanut, että naistyöttömyyden kohdatessa ei yhteiskunnan taholla aina ole kyllin nopeasti ryhdytty asian vaatimiin toimenpiteisiin, johtuen tämä siitä, että yleisten työtilaisuuksien järjestäminen työttömille naisille on vaikeampaa kuin miehille. Kuitenkin ottaen huomioon naispuolisten työntekijäin tunnetusti alhaisen palkkatason, josta taasen johtuu, että heillä ei ole sellaisia säästöjä tai muuta omaisuutta, joiden varassa he voisivat selviytyä omin voimin edes lyhempää aikaa, ovat yhteiskunnan toimenpiteet useimmissa tapauksissa heti työttömyyden kohdatessa välttämättömiä. Raha-avustusjärjestelmän etuna verrattuna muihin työttömyyden torjumis- ja lieventämistoimenpiteisiin onkin todettava, että se on nopeammin ja joustavammin saatavissa käyntiin kuin ehkä muut toimenpiteet.

Koska siis perustavana tekijänä työttömyystoimenpiteille yleensä ja myöskin toimenpiteille naistyöttömyydessä on se, että on olemassa mahdollisimman tarkat tiedot työmarkkinatilanteesta kullakin hetkellä sekä sen mahdollisesta kehittymisestä, esitämme, että ministeriön taholta toimitetaisiin viipymättä tutkimus työmarkkinain tämän hetken tilanteesta ja vastaisesta kehittämisestä.

Työttömyyden ilmeneminen naispuolisten työntekijäin keskuudessa ei tällä hetkellä rajoitu yksinomaan puuvillateollisuuteen, vaan ilmenee naistyöttömyyttä verrattain laajasti muillakin aloilla, joskaan työtilanne ei näillä aloilla ole ehkä hahmoittunut niin selväksi ja kiinteäksi kuin nimenomaan kutomateollisuuden alalla. Keskusliittomme haluaa kiinnittää ministeriön huomiota m.m. laatikkoteollisuutemme työmarkkinatilanteeseen. Jo useamman kuukauden ajan on ainakin eräässä tämän alan suurehkoissa teollisuuslaitoksissa vallinnut täydellinen työnpuute, jonka johdosta parisen sataa naista on joutunut työttömäksi. Vasta joitakin aikoja sitten saatiin heille järjestetyksi työttömyyden lieventämistarkoituksessa ammattikursseja, mikä osaltaan on voinut helpottaa tilannetta. Ajanmittaan eivät nämä toimenpiteet kuitenkaan ole riittäviä, vaan on yhteiskunnan taholla kiinnitettävä asiaan huomiota keksimällä heille työtilaisuuksia tai sitten uloittamalla raha-avustusjärjestelmä koskemaan myöskin ainakin tätä teollisuuslaitosta. Samoin ilmenee vaatetusteollisuuden alalla työnvähyyttä m.m. osatyöttömyyden muodossa. Tiedot tämän alan työmarkkinoista ovat kuitenkin siksi epävakaiset, että niiden perusteella ei täyttä kuvaa tilanteesta vielä voida saada, mutta mikäli työttömyys tällä alalla laajenee, on raha-avustusjärjestelmä viipymättä uloitettava myöskin vaatetusteollisuutta tai ainakin eräitä sen osia.

Edelleen ilmenee tällä hetkellä lihanjalostus- ja einesteollisuudessa työttömyyttä, joka on pukeutunut osatyöttömyyden muotoon. Täten on m.m. Helsingissä erittäin makkaratehtaitten työ järjestetty siten, että työntekijät ovat vuoroviikoin työssä. Mikäli tilanne lihan saannin osalta edelleen kiristyy, aiheuttaa se myöskin yhä laajempaa työttömyyttä tällä alalla. Virvoitusjuoma- ja vesitehtaitten toiminta on myöskin supistunut suuresti siitä, mitä se muulloin on ollut vastaavana aikana. Tämän alan tuotteille asetettu erikoisvero on vaikuttanut supistavasti alan tuotteiden käyttöön ja voimaan astunut liikevaihtovero tulee edelleen vaikuttamaan samaan suuntaan. Täten on tällä alalla odotettavissa jatkuvaa työttömyyttä, joka helpottunee vasta kesäsesongin alettua. Erittäin vaikea on työtilanne ollut sahateollisuudessa, joka on ollut käynnissä vain n. 50 % normaalista määrästä. Kun tällä alalla työskentelee vakinaisesti varsin

runsaasti myöskin naisia, esittäisimme tämänkin alan huomioitavaksi ministeriössä silloin kun päätös siitä tehdään mille aloille raha-avustusjärjestelmä tällä hetkellä uloitetaan.

Vaikka komitean varsinaisena tehtävänä onkin ollut vain naistyöttömyyden osalta raha-avustusjärjestelmän selvittäminen ja ehdotuksen laatiminen, on se mietinnössään kuitenkin viitannut myöskin miespuolisten työntekijäin tarpeeseen saada raha-avustusta silloin kun on kysymys sellaisista teollisuuslaitoksista, joissa enemmistö työntekijöistä on naisia. Kysymys miespuolisten työntekijäin osalta astuukin esille nimenomaan näiden teollisuuslaitosten osalta, joissa suuri osa työvoimasta on naisia, ja jotka joutuvat supistamaan tai keskeyttämään toimintansa ja saattamaan työntekijänsä joko kokonais- tai osatyöttömyyteen. Komitea on lausunut käsityksensä, että osatyöttömyyden ollessa kysymyksessä on myöskin miehille maksettava avustusta. Komitean esitys on keskusliittomme mielestä oikea, sillä teollisuuslaitoksen käynnissäpitämiseksi vaikkapa vain muutamia päiviä viikossa, on näiden ammattimiesten läsnäolo tarpeellinen. Ja koska ei voida odottaa, että he kykenisivät tulemaan toimeen muuttaman päivän viikkoansioilla, olisi osatyöttömyysavustusta maksettava heillekin. Tehtaan työvoiman koossa pitämisen kannalta ja jotta vältettäisiin pätevien ammattimiesten hakeutuminen mahdollisesti muualle töihin, on avustuksen maksaminen paikallaan. Edellä esittämällämme perusteella esittäisimme lisäksi arvoisan ministeriön harkittavaksi, eikä näiden teollisuuslaitosten miespuolisille työntekijöille olisi maksettava avustusta myöskin kokonaistyöttömyyden ollessa kysymyksessä.

Puuttumatta lähemmin komitean mietinnössä esitettyihin ehdotuksiin, joiden johdosta olisi kiireellisesti ryhdyttävä toimenpiteisiin, keskusliittomme pyytää saada vielä lopuksi korostaa sitä, että valtiovallan taholla ryhdyttäisiin tutkimaan mahdollisuuksia työttömyysvakuutusjärjestelmään käytäntöönottamiselle Suomessa niinpian kuin olosuhteet maailmantilanteen jälleen vakaannuttua tekevät mahdolliseksi tällaisen sosiaalisen uudistuksen.

5. Palkkataso eräissä valtion tilauksia suorittavissa tehtaissa.

Palkkatason eräissä valtion tilauksia suorittavissa vaatetusalan tehtaissa pysyessä jatkuvasti alhaisena, jätettiin valtioneuvostolle seuraava esitys:

»Allekirjoittaneeseen järjestöön kuuluvan S. Vaatetustyöläisten Liiton taholta on meille kerrottu tapauksia, joissa etenkin eräät liinavaatetahtaajat, jotka suorittavat puolustuslaitoksen hankintoja, maksavat urakatöissään palkkoja, jotka eivät varsinkaan nykyisinä aikoina riitä edes alkeelliseen toimeentuloon, ja että näin tapahtuu siitä huolimatta, että mikäli asianomaisen liiton tiedossa on, puolustuslaitos maksaa sanotuista töistä kappalehintana määriä, jotka ilmeisesti sallisivat parempienkin työpalkkojen suorituksen. Koska valtio esiintyy hyvin huomattavana yksityiselle teollisuudelle menevien tilausten antajana ja kun käsityksemme mukaan valtiovallan kannalta ei ole yhdentekevää, minkälaisissa olosuhteissa näitä valtion tilauksia suoritetaan, esitämme, että Valtioneuvosto ryhtyisi toimenpiteisiin erikoisten, kohtuullista palkkaa koskevien ehtojen asettamiseksi valtion tilauksia annettaessa, toimenpide, joka ei ole käytännössä tuntematon muissakaan maissa. Tämä olisi tarpeellinen erityisesti sellaisissa teollisuusyksiköissä, joissa maamme teollisuudenharjoittajain sosiaalinen vastuuntunto on puutteellinen ja joissa työntekijät puolestaan ovat kyvyttömiä valvomaan palkkaetujaan omin neuvoin.»

6. Esitys työvelvollisten asioista.

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriölle jätettiin syyskesällä työveivollismiden sovellutuksessa ilmenneitten epäkohtien johdosta seuraava SAK:n kirjelmä:

Allekirjoittanut keskusjärjestö pyytää täten saada arvoisan ministeriön huomiota kiinnittämään nykyisessä työvoimakysymysten järjestelyssä seuraaviin seikkoihin niiden huomioiden mukaan, joita asianomaiset työvelvolliset ovat tietoomme saattaneet.

Monet työvelvolliset ovat valittaneet sitä, että heidät viedään suoraan työpaikoista, jolloinka heillä ei ole mahdollisuus hankkia tarvittavia varusteita ulkotyötä varten. Tavallisesti »varustautumiseen» annetaan aikaa vain muutamia tunteja. Näin joutuvat n.s. sisätyöläiset lähtemään työhön täysin sopimattomilla varusteilla.

Työvelvollisten valintaan ei kiinnitetä kovinkaan paljon huomiota. Niinpä kerrotaan m.m. täysin sokeita miehiä joutuneen Kuusamon perille maantietyöhön. Samoin eräs henkilö, jonka jalat ovat sellaiset, että niissä ei ole ollenkaan jalkateriä, on joutunut myös maantietekijäksi.

Eräs henkilö, joka muutamia vuosia sitten oli kolmatta vuotta Helsingin Tuberkuloosisairaalaissa hoidettavana perheen saadessa kunnanapua, on nyt joutunut maantietoihin. Kun mainittu henkilö on räätäli ammatiltaan, on hyvin uskottavaa, että hän teltassa syksyllä asuessaan ennenpikkää tulee sairastumaan ja joutuu taasen yhteiskunnan hoitoon. Syytä on mainita, että hänet on keuhkotaudin vuoksi laskettu sotapalveluksesta, mutta nyt hän joutuu työskentelemään suunnilleen samanlaisissa olosuhteissa työvelvollisena. Lautakunnille olisi annettava kiinteät ohjeet siitä, että rampoja, sokeita tai muuten työhön kykenemättömiä ei lähetetä työveivollisuustoihin.

Arvostellessa työvelvollisuuslautakunnan kanslian henkilökunnan työskentelyä on muistettava, että kaikki sen asiakkaista eivät ole »maailman parhaita», mutta kuitenkin valtavain osa niistä on ilmeisesti kuitenkin kunnan työläisiä. Kohtelussa on ilmeisesti kuitenkin lähdetty siitä lähtökohdasta, että *kaikki* ovat n.s. »pinnareita», ihmishylkiöitä, joita saadaan kohdella millä tavoin tahansa. Esim. pyrkiessä lääkärin tarkastukseen henkilö melkein poikkeuksetta joutuu ankaran haukkumisen kohteeksi. Sellaista henkeä ei ole havaittavissa, että työvelvollisten työlle annettaisiin arvoa, joka herättäisi työläisissä itsekunnioitusta. Lyhyesti sanottuna työvelvollisiin yritetään saada sellainen käsitys, että he ovat lainsuojattomia — pakko työläisiä — joita voidaan kohdella kuinka tahansa.

Tästä johtuu, että työteho työmailla varsinkin sellaisten mestarien työjoukoissa, jotka käsittävät työvelvolliset samalla tavoin kuin Työvoimalautakunnassakin, on varsin alhainen. Edellämainitut miehet kertoivat sen sijaan, että sellaiset mestarit, jotka kohtelevat miehiä ihmisarvoisesti pyrkien siihen, että työvelvollistenkin työllä on jotain merkitystä maamme taistelussa, saavat myös työn tulokset huomattavasti paremmiksi. Rangaistus, palkan alentaminen, jota käytetään n.s. niskuroitsijoihin on osoittautunut perin huonoksi työhön kiihoittajaksi, siitä on vain katkeruus kasvanut.

Työntekijäin viihtyisyys, joka ei suinkaan vähemmän vaikuta työtehoon, on täysin laiminlyöty. Sanomalehtiä tulee perin harvoin, paitsi »Kansallissosialisti», jota levitetään harvinaisen runsaasti. Radiota ei myöskään ole, joten työntekijät elävät kokonaan tietämättöminä maailman muusta me-

nosta. Tavallisimmin uutisia saadaan vasta sen jälkeen, kun joku tulee työmaille. N.s. sotilaiden viihdytysjoukkueet tuskin koskaan ovat erehtyneet työvelvollisten joukkoon. Puhumattakaan tupakasta, josta puute on ollut vaikea muuallakin, siellä se on suorastaan huutava.

Miehet ovat poikkeuksetta asuneet teltoissa. Kesällä tämä onkin käynyt hyvin päinsä, mutta syyssateiden alkaessa tulee tilanne vanhemmille miehille ja sairaille varsin vaikeaksi ja terveydelle vaaralliseksi. Ruoka on hyvin vaihtelevaa aina sen mukaan miten huolto kulloinkin kykenee toimimaan, yleisesti siinä ei ole ollut toivomisen varaa, paitsi sellaisille, joille lääkäri on nimenomaan määrännyt jonkun määrätyn ruuan, jonka saantiin tietenkään ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia.

Määrättäessä työvoimaa työmaille eivät asianomaiset lautakunnat tai niiden virkailijat useinkaan menettele siten kuin niiden tulisi menetellä. On m.m. sattunut tapauksia, että työvoimalautakunta ilmoittaa miehille heitä lähetettäessä, että perillä maksetaan sama palkka kuin minkä asianomaiset ammattimiehet ovat saaneet kotonaan, tai ellei tätä palkkaa voida maksaa, niin kotikunta korvaa maksettavan palkan ja kotipaikan välisen eron. Perillä työmaalla voivat työntekijät todeta, että tällainen ilmoitus ei pidäkään paikkaansa, ja tämä seikka on omiaan herättämään katkeruutta ja tyytymättömyyttä. Mikäli asianomaisille työntekijöille olisi heti lähetettäessä annettu oikeat tiedot palkkaehdoista, ei tyytymättömyys olisi lainkaan ollut samanlainen. Paikallisten lautakuntien asiantuntemus näyttää muutenkin olevan puutteellinen näissä asioissa ja senvuoksi olisi lautakunnille ja niiden virkailijoille saatava asianomaiselta ylemmältä taholta mahdollisimman tarkat ohjeet ja opastukset asioissa.

Eräiltä paikkakunnilta, on meille ilmoitettu, että miehet joutuvat matkustamaan verrattain pitkiä matkoja matkalla työmaille, matkojen kestäessä 2—3 päivää. Näiltä matkapäiviltä ei työntekijöille ole maksettu minkäänlaista palkkaa tai päivärahaa, joten työntekijät tyytymättöminä tähän ovat esittäneet, että näin olisi tehtävä.

Samoin on kiinnitetty huomiota siihen, että perillä työmaille saattavat työntekijät joutua joko tarveaineitten puuttumisen tai muun syyn takia odottamaan työtä useitakin päiviä ilman, että heille on korvattu tätä odotusajan palkkaa. Koska työntekijäin toimeentulon kannalta tällaisten odotuspäivien palkka on ehdottomasti tarpeen vaatima ja sitä puoltaa lain määräyskin, olisi asianomaisille työmaan päälliköille annettava ohjeet siitä, että työsopimuslain määräyksiä tältä osalta noudatetaan.

Edellä esittämämme seikat perustuvat työvelvollisilta saamiimme tietoihin ja niiden mukaisesti olemme edellä esittäneet puuttumatta yksityiskohtaisesti eri tapauksiin. Koska näitä epäkohtia todennäköisesti ilmenee laajemmin, ei kunkin tapauksen yksilöiminen lienekään ollut tarpeellinen. Korjaukset asioihin olisikin saatava siten, että ministeriön taholta annetaan näissä kysymyksissä tarpeelliseksi katsotut yleisemmät ohjeet, jotka tulevat kaikkien asianomaisten, niin työvoimaa lähettävien kuin työtä teettävienkin viranomaisten tietoon.

7. Huonerakennustoiminnan elvyttäminen.

Muurarien liiton esityksen mukaisesti jätti SAK keväällä valtioneuvostolle seuraavan, huonerakennustoiminnan elvyttämistä koskettelevan kirjelmän:

Allekirjoittanut järjestö esittää kunnioittaen Valtioneuvostolle, että valtiovalta ryhtyisi toimenpiteisiin rakennustoiminnan elvyttämiseksi Tampereella. Huonerakennustoiminnan elvyttäminen siellä palvelisi kahta tärkeää asiaa. Toisaalta on huomattava joukko Tampereen ja lähiseudun rakennustyöläisistä joutunut työttömäksi ainakin sikäli, että työtä heidän omassa ammatissaan ei näytä olevan riittävästi saatavissa. Mainittakoon, että Tampereen muurareista oli viime joulukuussa työttöminä n. 75 %. Ammattitaitoisten muurarien työnsaannin perusteella voidaan suurin piirtein päätellä muidenkin rakennustyöläisryhmien työnsaannin mahdollisuudet paikkakunnalla. Toisaalta vallitsee Tampereella ja sen lähimmässä ympäristössä ankara asuntojen puute. Osaksi tuhoutui pommituksessa asuntoja. Paikallisten tietojen mukaan yli 4,000 henkilöä menetti siitä syystä asuntonsa. Osaksi on paikkakunnalle muuttanut paljon siirtoväkeä. Kaupunkiin muuttaneen siirtoväen lukumäärä ilmoitetaan nousevan yli 7,800 hengen.

Kun hallituksella on valtuudet edistää sosiaalista asuntorakennustoimintaa, olisi suotavaa, että tällaista rakennustoimintaa pantaisiin kiireellisesti käyntiin juuri sellaisissa tapauksissa kuin mitä Tampere edustaa. Myöskin työttömyyden torjumistoina olisi suotavaa järjestää huonerakennustöitä Tampereelle.

Samalla kun allekirjoittanut järjestö esittää toimenpiteisiin ryhtytäväksi Tampereen kohdalla, pyytää se saada kiinnittää Valtioneuvoston huomiota yleensä tilanteeseen rakennustoiminnassa. Huolimatta monista julkisuudessa näkyneistä suunnitelmista ja aikomuksista rakennustöiden käyntiinpanemisesta nimenomaan valtionkin toimesta, ei tällaisia töitä kuitenkaan kovinkaan laajassa mitassa ole käynnissä. Vaikka työttömyystilanne nähtävästi ei vielä ole kaupungeissa ja väestökeskuksissa niin vaikea kuin se lamakausien vuosina oli, huononee tilanne huonerakennustöiden alalla kuitenkin viikko viikolta. Ja kun työntekijät palaavat muilta paikkakunnilta kotikaupunkeihinsa, huonontuu tilanne ilmeisesti hyvinkin jyrkästi. Näyttää myöskin siltä, että kunnat pyrkivät vähentämään omia työntekijöitään, mikä sekin on omansa luomaan uutta työttömyyden tarvetta väestökeskuksissa. Koska rakennustoiminta ei pääse kovin voimakkaasti laajentumaan osaksi rahapääomien, osaksi tarvikkeiden puutteen vuoksi, olisi erityistä huomiota kiinnitettävä siihen, että rakennustoimintaa mahdollisuuksien mukaan joka tapauksessa saataisiin käyntiin ja nimenomaan myös siihen, että se jakaantuisi eri paikkakuntien kesken myös työtilaisuuksien tarpeen eikä vain rakennustarpeen mukaan. Jos tämä työntekijäin kannalta varsin tärkeä näkökohta otetaan varteen, tarvitaan senkin vuoksi sitä suunnitelmallista johtoa rakennustoiminnassa, mistä m.m. pääomien tarkoituksenmukaisen käytön perusteella on julkisuudessa viime aikoina puhuttu.

Rohkenemme siis esittää, että Valtioneuvosto edistäisi toimenpiteitä rakennustoiminnan käynnissäpitämiseksi myöskin työttömyystilannetta silmälläpitäen ja tarpeellisen suunnitelmallisuuden aikaansaamiseksi rakennustoiminnassa.

8. Lausunto paperipuuvaltuuskunnalle.

Paperipuuvaltuuskunnalle jätettiin SAK:lta pyydetty lausunto helmikuussa seuraavan sisältöisenä:

Pyydettyinä lausuntona niistä näkökohdista, joita työväestön kannalta olisi otettava huomioon paperipuulle kohtuullista hintaa laskettaessa, esitämme kunnioittaen seuraavaa.

Olematta tilaisuudessa käsitystemme tueksi viittaamaan yksityiskohtaisiin tilastotietoihin on meidän pakko tyytyä esittämään vain eräitä yleisiä näkökohtia.

Paperipuun hintaanhan vaikuttaa kolme huomattavaa tekijää, nim. kantohinnat, kuljetuskustannukset hakkuupaikalta tuotantolaitokselle tai merisatamaan ja työpalkat. Mitä kantohintoihin tulee, niin ne ovat tietävästi nousseet. Nousu aiheutuu yleisestä hintojen inflatoorisesta kehityksestä, valtion metsähallinnon tulojen lisäämispyrkimyksistä sekä käsityksemme mukaan myöskin siitä kilpailusta, jonka aiheuttaa halkojen hintojen kehitys. Halkojen hintojen nousuahan on pyritty kansanhuoltoviranomaisten toimesta jarruttamaan, mutta näyttää siltä, että toimenpiteet eivät ole täysin onnistuneet. Kun halkojen hakkuu nykyoloissa näyttelee huomattavaa osaa metsäkäytössä, ei halkojen hintojen kehitys voi olla vaikuttamatta muidenkaan raakapuulajien hintoihin. On ilmeistä, että jotta kantohinnoissa päästäisiin johonkin vakavuuteen, olisi ensiksikin valtion metsähallinnon ryhdyttävä määrätietoisesti toimimaan hintojen nousun hillitsemiseksi. Samoin olisi halkokaupan alalla saatava aikaan tehokas hintojen säännöstely.

Mitä kuljetuskustannuksiin tulee, niin tärkeiden vesikuljetusreittien menetyksien alueuovutusten yhteydessä luonnollisesti sellaisenaan kohottaa kuljetuskustannuksia. Lisäksi moottoriajoneuvojen vähentyminen lisää kuljetuskustannuksia. Elleivät valtion rautatiet tällaisissa olosuhteissa noudata tarkoituksenmukaista kuljetustariffipolitiikkaa, nousevat kuljetuskustannukset voimakkaasti. Kuljetuskustannusten vähentämiseksi olisi siis vesikuljetusreittejä mikäli mahdollista nopeasti parannettava ja valtion rautateiden tariffit järjestettävä nykyajan vaatimuksia vastaaviksi.

Olemme halunneet huomauttaa näistä kantohintoihin ja kuljetuskustannuksiin vaikuttavista tekijöistä senvuoksi, että käsityksemme mukaan lähinnä näissä kahdessa kustannuserässä voidaan ilmeisesti saada aikaan säästöjä, jotka jossakin määrin korvaavat sitä kustannusten nousua, mikä on tapahtunut työpalkkojen muodossa. Ratkaiseva asema näiden kysymysten tarkoituksenmukaisessa hoitamisessa näyttää olevan valtiolla. Tuntuu välttämättömältä, että valtion metsätuloista tingittäisiin sen verran, että yleistä kantohintojen jatkuvaa nousua ei enää tapahtuisi ja että rautateiden tuloista myöskin tingittäisiin sen verran, että tariffit voitaisiin järjestää tilanteen vaatimiksi. Yksityisten metsänomistajien on käsityksemme mukaan mahdollista myöskin luopua kantohintojen jatkuvasta noususta, sillä maatalouden rahatulothan ovat muutenkin tärkeiden elintarvikkeiden hintojen nousun ansiosta huomattavasti nousseet.

Mitä sitten tulee työpalkkoihin, niin voidaan todeta, että nekin ovat huomattavasti nousseet. Työpalkkojen tähänastiseen nousuun ovat vaikuttaneet toisaalta se, että työvoiman tarjonta on ollut pienempi kuin sen kysyntä. Toisaalta ovat työpalkkoihin vaikuttaneet kohonneet elinkustannukset. Työvoiman tarjontaa on pienentänyt osaltaan se miesvoiman menetyks, joka kärsittiin sodassa kaatuneina ja invaliideina, samoin kuin normaalia suuremman miesmäärän pitäminen puolustuslaitoksen palveluksessa. Lisäksi halkojen runsaat hakkuut ovat lisänneet työvoiman kysyntää suuresti, osaksi niin, että viime vuonna oli suhteellisen lyhyessä ajassa koetettava saada hakatuksi sekin halkomäärä, joka talvella 1939—40 jäi hakkaa-

matta samalla kun heti sen jälkeen oli ryhdyttävä talven 1940—41 hakuihin. Halonhakkuutyömaat ovat lisäksi hajallaan miltei joka pitäjässä, joten metsätyövoiman tarjonta suuremmille hakkuille ei ole yhtä suurta kuin normaalisina vuosina. Maatalouden työvoiman tarve on nähtävästi myöskin lisääntynyt ja sekin vaikuttaa metsätyövoiman tarjontaan.

Elinkustannusten nousu on niinikään vaikuttanut työpalkkojen kehitykseen. Mutta ei vain elintarvikkeiden hintain nousu ole tällöin vaikuttanut. Huomioon on myös otettava se erittäin huomattava nousu, mikä on tapahtunut vaatetustavarain, siis työvaatteiden ja jalkineiden samoin kuin työvälineiden hinnoissa. Elintarpeiden saannin vaikeutuminen jarruttaa myöskin työvoiman siirtymistä kotipaikalta etäisemmille hakkuupaikoille. Eväsruoan saannin vaikeus näyttelee omaa osaansa jo kotiseudullakin sijaitseville työpaikoille pyrkimisessä.

Työkustannuksia voi lisätä myöskin tärkeiden elintarvikkeiden saannin niukkuus, mikä on omiansa vähentämään sekä tekomiesten että hevosten työtehoa.

Ainoa tehokas keino työpalkkojen vakaannuttamiseen metsätöissäkin on tärkeiden tarvikkeiden hintojen nousun pysähdyttäminen. Ellei siinä onnistuta, on edellytettävä, että työpalkat tälläkin alalla vielä nousevat. Allekirjoittaneen järjestön on vaikea arvioida, onko mahdollista saada aikaan jotakin helpotusta työvaatteiden ja työvälineiden samoin kuin eräiden tärkeiden elintarvikkeiden — varsinkin rasva-aineiden — hankinnassa metsätöiläisille. Mitä taas tulee työvoiman pakolliseen järjestämiseen metsätöihin, on allekirjoittanut järjestö ollut sellaista vastaan tietoisena siitä, että sillä tavalla hankitulla työvoimalla ei saada aikaan edullisia työtuloksia.

Edelläesitettyyn viitaten esitämme käsityksenämme, että kohtuullisiin paperipuun hintoihin pyrittäessä on kustannusten vähentäminen mahdollinen etusijassa kantohintojen ja jossakin määrin myös kuljetuskustannusten osalta. Työpalkkojen kohdalla kustannuksia ei mielestämme päästä nykyisestään alentamaan, koska päinvastoin nykytilanteessa niiden tarkistaminen elinkustannusten jatkuneen nousun huomioonottaen on mielestämme tarpeellinen.

9. Lausunto maitotaloustuotteiden hintojen koroittamisesta.

Kansanhuoltoministeriön pyydettyä SAK:n lausuntoa ehdotuksesta maitotaloustuotteiden hintojen koroittamiseksi, annettiin SAK:n lausunto lokakuussa seuraavana:

Pyydettyä lausuntona ja vastauksena Kansanhuoltoministeriön kirjelmään N:o 90795 maatalousneuvos V. O. Suonion puheenjohtajalla toimineen komitean ehdotuksista esittää allekirjoittanut järjestö seuraavaa:

Katsoen lausunnon antamisajan lyhyteen emme ole tilaisuudessa yksityiskohtaisesti syventymään maataloustuotannon kustannusten ja tuotteiden hintojen keskinäisten suhteiden kehittymiseen emmekä myöskään voi lausua käsitystämme komitean esittämistä tiedoista.

Erästä yksityiskohdasta haluamme kuitenkin huomauttaa. Toisaalta esiintyy vaatimus maitotuotteiden hintojen nostamisesta. Tätä vaatimusta perustellaan m.m. rehujen hinnan nousulla. Toisaalla taas torjutaan jyrkästi m.m. korsirehukaupan säännöstely. Tässä esiintyy mielestämme määrätynlainen ristiriitaisuus, johon ministeriön olisi kiinnitettävä huomiotaan.

Erityisesti haluaa allekirjoittanut järjestö korostaa, että eri aikoina tapahtunut eri maataloustuotteiden hintojen korotus on nyt osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi. Tuottajain taholta valitetaan nyt hintojen keskinäistä epäsuhdetta. On epäiltävää, saadaanko mitään turvaa sen suhteen, että jos maitotaloustuotteiden hintoja nyt huomattavasti korotetaan, jonkin ajan kuluttua viritetään kysymys toisten tuotteiden hintojen nostamisesta. Tosin maatalousneuvos Suonion puheenjohtajalla toiminut komitea päättyy määrätynlaiseen kokonaisehdotukseen, mutta senkin suhteen on kysyttävä, eikö tasapaino eri hintojen välillä voitaisi saavuttaa myöskin määrättyjä hintoja alentamalla.

Mitä erityisesti maitotaloustuotteisiin tulee, niin ne ovat elintarvikkeita, jotka ovat erikoisen tärkeässä asemassa kuluttajain ruokavaliossa. Voidaan tietenkin sanoa, että niiden saanti on turvattava ja sen vuoksi niiden hintoja nostettava, kuten tuottajain taholta sanotaan. Mutta toisaalta on myöskin otettava huomioon, että vähävaraiset, lapsirikkaat perheet joutuvat, jos maitotuotteiden hintoja vielä huomattavasti nostetaan, erittäin vaikeaan asemaan, sillä onhan käynyt jo nytkin niin, että suuret perheet eivät ole kyenneet ostamaan kaikkia annoksiaan vaikka ne henkeä kohden ovatkin niukat, jolloin varakkaampien taholta on pyritty hyötymään köyhien rahanpuutteesta ja ostamaan näiltä näiden käyttämättömiä elintarvikekorteja.

Palkannauttijain edustajana ei allekirjoittanut järjestö jaksa seurata sitä tuottajain taholta esitettyä perustelua, että ellei hintoja nosteta, seuraa siitä että maitoa ei tule ensinkään tai aivan vähän markkinoille. Me olemme pakotetut jyrkästi korostamaan sitä erilaista asemaa, mikä palkannauttijoilla ja tuottajilla on nykyisissä poikkeuksellisissa oloissa. Palkannauttijain työpalkat ovat helposti kontrolloitavissa. Eikä niitä olekaan tähän asti korotettu kuin osittain siihen hintojen nousuun verraten, joka sodan aikana on tapahtunut. Lisäksi tapahtuu palkkojen korotus pitkän aikaa hintojen nousun jälkeen, joten sitäkin tietä palkannauttijain reaali-ansiot supistuvat. Palkannauttijat eivät sodan poikkeuksellisissa oloissa voi myöskään uhkailla »tuotannon» t.s. työtehon alentamisella ja kääntämisellä toisiin suuntiin, sillä heitä varten on säädetty ankara työvelvollisuuslaki, johon turvautuen tai jota uhkana käyttäen palkkatyöläiset jo nyt on laajassa mitassa sidottu työpaikkoihinsa.

Palkannauttijain kannalta katsoen on sanottava, että maitotaloustuotteet edustavat sellaista menoerää, että niiden hintojen nousu merkitsee myöskin elinkustannusten nousua. Tämä antaa palkannauttijoille oikeuden vaatia työpalkkoihinsa parannuksia. Se jääneekin palkannauttijain ainoaksi keinoksi suojella toimeentuloaan, kun elintarviketuotannossa lähdetään sille tilelle, että tuotanto ja tuotteiden markkinoille saanti on yksinomaan riippuvainen jatkuvista hintojen korotuksista.

VIII. Liittojen toimintaselostukset.

Suomen Elintarvetyöläisten liitto.

Yleistä.

Sen jälkeen kun talvisodan aiheuttamat häiriöt liiton toimintapiirissä saatiin suureksi osaksi vuoden 1940 jälkipuoliskolla poistumaan ja toiminta pääsi hyvään vauhtiin, jota toimintavauhtia voitiin vielä lisätäkin vuoden

1941 alkupuoliskollakin, tapahtui sittemmin tilanteessa käänne huononpaan suuntaan Venäjän sotajoukkojen aloittaessa uudelleen hyökkäyksen kesäkuun lopussa maatamme kohtaan. Tällöin oli asekuntoisten miesten taas tartuttava aseisiin ja mentävä rajalle maata puolustamaan. Rintamalle lähtijäin joukossa oli suuri määrä liitonkin jäseniä ja joukossa osastojen toimihenkilöitä eri puolilta maata. Tästä aiheutui aluksi osastojen toiminnassa lamaanusta, mutta saatiin lamaanus pian kuitenkin poistumaan ja toiminta jatkui osaksi tyydyttävästikin kesääjastakin huolimatta. Joitakin liiton osastoja jäi kuitenkin toistaiseksi lepäämään.

Työttömyys.

Työtilanne elintarvetyöaloilla viimeisten pulavuosien jälkeisenä aikana on ollut yleensä hyvä. Mutta jo vuoden 1941 alkupuolella lihanjalostusteollisuuden alalla ilmeni huomattavaa työttömyyttä, johtuen se lihan saannin niukkuudesta. Syksyyn mennessä huononi sitten työtilanne erällä muillakin elintarvetyöaloilla raaka-aineiden niukkuuden johdosta. Täten joutui työttömäksi etupäässä naistyöläisiä, joiden oli pakko hakea työtä muilta työaloilta, mikäli sitä oli saatavissa.

Osastot ja jäsenmäärä,

Liiton jäsenmäärä alkupuolella vuotta lisääntyi yli tuhannella jäsenellä siitä, mitä se oli edellisen vuoden lopussa. Vuoden aikana liittyi uusia jäseniä liittoon yli 2,600. Myöskin liiton toimintapiiri laajeni. Uusia osastoja perustettiin 7. Jäsenmäärä ei kuitenkaan pysynyt siinä, mihinkä se vuoden alkupuolella kohosi, vaan siinä tapahtui alennusta varsinkin kesän aikana. Vuoden lopussa oli toiminnassa 60 liiton osastoa, joissa oli jäseniä yhteensä 3,685, ollen miehiä 1,327 ja naisia 2,358. Jäsenmäärän lisäys edelliseen vuoteen 1940 verrattuna oli siten 264.

Palkkaliikkeet ja työehtosopimukset.

Liiton piiriin kuuluvilla työaloilla oli palkkaliiketoiminta varsinkin keväthalvella ja keväällä vilkasta. Palkkaliikkeitä oli yli 50. Ne koskivat yli 6,000 työläistä. Palkkaliikkeet päättyivät yleensä myönteisesti, eräitä poikkeuksia lukuunottamatta. Palkkoja saatiin kohoamaan keskimäärin 15—20 %:lla.

Työehto- ja palkkasopimuksia oli liiton alaisilla osastoilla vuoden 1941 lopussa voimassa 64, joiden sopimusmääräysten alaisena työskenteli n. 6,500 työläistä eri elintarvetyöaloilta.

Valistustyötä

liiton piiriin kuuluvain työläisten keskuudessa hoidettiin entiseen tapaan. Liiton järjestäjä on tehnyt lukuisia tuloksellisia järjestelymatkoja kautta maan. Myöskin liiton sihteeri ja eräät liittotoimikunnan jäsenet ovat tehneet tilapäisluontoisia valistustyömatkoja. Kirjallista valistustyötä on tehty »Palkkatyöläisen» ja liiton kiertokirjeitten avulla. Liitto on kustantanut Työväen Sivistysliiton kirjeopintokurssin 20 liiton jäsenelle ja pohjoismaisille ammattiyhdistysnaisten päville osanottoa varten Tukholmassa myönsi liitto kolmelle liiton naisjäsenelle 1,000 markan apurahan.

Liiton edustajakokous

pidettiin vuoden 1941 pääsiäispäivinä Helsingissä. Kokouksessa oli täysivaltaisia edustajia 46 liiton osastosta 57. Ulkomaisia veljesjärjestöjen edustajia Ruotsista oli kutsuvieraina 6. Lisäksi oli läsnä SAK:n ja eri ammattiliittojen edustajia. Edustajakokouksessa käsiteltiin monia tärkeitä asioita. Kokouksen työ kulki hyvän yhteistoiminnan merkeissä ja tehdyt päätökset tulivat onnistuneita ja liiton toimintaa edistäviä.

Avustustoiminta.

Vuoden 1941 aikana maksoi liitto jäsenilleen avustusta seuraavasti: työttömyysavustusta 7,213: —, sairausavustusta 15,808: —, hautausavustusta 10,350: — ja ylimääräistä avustusta 19,213: 50. Yhteensä avustuksia maksettiin mk 52,584: 50. Edellämainitun ja vielä vuoden 1942 aikanaikin jatkettua ylimääräisen avustuksen jakamiseen on liitolla ollut mahdollisuus, kun liitto sai Ruotsin veljesjärjestöiltä tähän tarkoitukseen käytettäväksi lisävaroja.

Suomen Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto.

Osastot ja jäsenistö.

Käynnissä olleesta sodasta ja siitä johtuneista vaikeuksista huolimatta ylläpidettiin koko loppuvuoden liiton toimintaa niissä puitteissa kuin se oli mahdollista. Tosin sota keskeytti osastojen alkuvuodesta kunnostetun vilkkaan toiminnan muutamiksi kuukausiksi kokonaan, mutta kertomusvuoden loppuun päästäessä toiminta niissä suurin piirtein saatiin jälleen käyntiin, muutamia osastoja lukuunottamatta. Ylipäänsä selvisivät osastot toimintavaikeuksistaan paremmin kuin talvisodassa. Tämä johtui siitä, että niiden toiminta oli molempien sotien välisenä aikana kehittynyt elinvoimaisemmaksi ja että toimihenkilöistä olivat useat saaneet jäädä kotirintamatehtäviin, joten väliaikaisesti lamaunut toiminta saatiin ripein toimenpitein uudelleen käyntiin.

Kertomusvuoden alkupuoli osoitti kaikin puolin toiminnallista vilkastumista, mikä herätti ennen aikaisia toiveita tulevaisuuteen nähden. Uusia osastoja perustettiin 6, joten osastojen yhteinen määrä nyt on 21. Liiton jäsenmäärä, joka edellisen vuoden lopussa oli 1,276 kohosi kertomusvuoden ensi neljänneksen päätyttyä 1,810 jäseneseen. Vuoden päättyessä jäsenmäärä oli 704, joka määrä on epätäydellinen sen takia, ettei tätä kirjoitettaessa kaikista osastoista ole saatu vielä vuoden viime neljänneksen tilityksiä.

Palkkaliikkeet.

Ravintoloitsijain liiton sanottua irti 31 p:nä jouluk. 1940 liittojen välillä tehdyn palvelurahasopimuksen, ja kun luottamuksellisista neuvotteluista työnantajain kanssa ei tahtonut mitään syntyä, vaan sen sijaan uhkasi puhjeta avoin palkkataistelu, oli pyydettyä sosiaaliministeriön apua työnantajain pakottamiseksi neuvottelemaan. Neuvottelut sujuivat varsin hitaassa tahdissa ja vasta 30 p:nä toukokuuta saatiin neuvottelut suotuisaan päätökseen, jolloin allekirjoitettiin kaksi erillistä palkkasopimusta, toinen tarjoilukunnan palvelurahan suuruutta ja toinen keittiötyöntekijäin palkkausta koskevaksi. Keittiötyöntekijäin ennen v:n 1939 syysk. 1 p:ään olleisiin palkkoihin saatiin tällöin 10—20 % korotukset ja ensimmäinen palkkasopimus heihin nähden voimaan.

Yleistä.

Liiton taloudellinen asema muodostui sodan ansiosta varsin tukalaksi, mikä johtui siitä, että jäsenmaksutulot jäivät miltei kokonaan tulematta jo toiselta neljännekseltä lähtien, eikä niitä kertomusvuoden loppuun päästäessä useasta osastosta vielääkään oltu tilitetty. Lisäksi oltiin pakotettuja sulkemaan liiton kerhoravintolakin sodan ajaksi, joten liiton tulopuoli tyrehtyi kokonaan. Tämä tuotti suuria vaikeuksia liitolle, jonka taloudellinen asema ei muutenkaan ole koskaan ollut erikoinen.

Liiton julkaisua »Ravintolahenkilökunta»-lehteä on sodastakin huolimatta julkaistu, joskaan ei niin säännöllisesti kuin normaalioloissa.

Suomen Jalometallityöntekijäin Liitto.**Liiton jäsenistö.**

Liitossa oli vuoden alussa jäseniä 319. Vuoden aikana on jäsenluku lisääntynyt 47:llä, ollen vuoden päättyessä 366, joista naispuolisia 92 ja miespuolisia 274. Liitossa on 6 toimivaa osastoa ja sen lisäksi 3 jäsenkiinnekohtaa eli yhteensä 9 toimintakiinnekohtaa.

Palkkaliikkeet.

Vuoden aikana on tapahtunut 2 yleistä maatakäsittävää palkkaliikettä. Ensimmäinen tapahtui vuoden alkupuolella, jolloin liitto teki palkkojen koroitusesityksen työnantajain liitolle. Esityksen johdosta sovittiin liiton kesken siitä, että palkat jalometallialalla koroittuvat maalisk. alusta miehille 1: 50 tunnilta ja naisille 1: — tunnilta, sekä oppilaille mainittuja koroituksia suhteellisesti vastaavat koroitukset.

Elinkustannusten yhä noustessa tehtiin osastojen toivomuksesta syyspuolella vuotta toisen kerran palkkojenkoroitusesitys työnantajain liitolle. Tämän esityksen tuloksena palkat koroituivat marraskuun alusta yleisesti 5:llä prosentilla, kuitenkin siten, että alle 10: — tuntipalkat tuli koroittaa vähintään —: 50 pennillä.

Avustustoiminta.

Vuoden aikana suoritettiin työttömyysavustusta yht. mk 3,700: —. Sairaus- ja hautausapurahasto on suorittanut sairausavustusta mk 5,675: — ja hautausavustusta mk 2,750: —.

Sodan johdosta maanpuolustustehtäviin joutuneitten työntekijäin puolesta tehtiin heinäkuulla liiton taholta esitys työnantajain liitolle, että jalometallialan työnantajat ryhtyisivät suorittamaan sotatoimiin joutuneille palkanmenetyskorvausta. Työnantajain liitto yhtyi tähän esitykseen ja kehoitti työnantajia senmukaisesti huolehtimaan reserviin joutuneitten työntekijöittensä perheiden toimeentulosta. Tätä kehoitusta työnantajat ryhtyivätkin suurinpiirtein toteuttamaan ja ovat suorittaneet kyseessä oleville työntekijöille tai heidän perheilleen jatkuvasti palkkatiliä n.s. palkanmenetyskorvauksena, joka on yleisesti ollu 50 % työntekijän varsinaisesta palkasta.

Huoltoavustuksista on vielä huomioitava, että liiton taholta on sotatoimissa oleville jäsenille lähetetty liiton lahjapaketteja yli mk 5,000: — arvosta.

Valistus- ja järjestämistyö.

Liiton valistus- ja järjestämistyössä kiinnitettiin erikoista huomiota jäsenhankintaan. Sitä varten painatettiin erikoinen lentolehminen, jota vuoden aikana levitettiin 400 kpl. Liiton sihteeri on hoitanut liiton tehtäviä vakinaisesti palkattuna vuoden alku- ja loppupuolen, sensijaan kesäkuukaudet oltiin ilman vakinaista toimihenkilöä. Valistus- ja järjestämistyön merkeissä on sihteeri tehnyt matkan sekä alku että loppupuolella vuotta.

Kesällä pantiin toimeen liittojuhlat, jotka vietettiin helluntaipyhinä Tampereella. Juhlien yhteydessä pidettiin osastojen edustajain yhteinen neuvottelukokous, jossa käsiteltiin mm. liiton valistus- ja järjestämistyötä, ja jossa yhteydessä sitä kehoitettiin edelleen tehokkaasti jatkamaan. Nämä järjestämistyön jatkamissuunnitelmat teki sota kuitenkin siksi vaikeaksi toteuttaa, että niistä oli suurimmaksi osaksi toistaiseksi luovuttava.

Suppeammassa muodossa on valistus- ja järjestämistyötä pidetty loppupuolellakin vuotta silti jatkuvasti yllä.

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto.**Yleiskatsaus.**

45. toimintavuosi S. Kirjatyöntekijäin Liiton historiassa muodostaa jälleen yhden kaikkein vaiherikkaimpia ajanjaksoja. Alkuvuosi työskenneltiin ankarassa jälleenrakennustyössä vv. 1939—1940 puolustustaistelussa ja raskaassa rauhassa koettujen menetysten korjaamiseksi ja järjestövoiman lisäämiseksi.

Suurvaltain välinen sota muutti kuitenkin tilanteen aivan toiseksi vuoden jälkipuoliskolla, Neuvosto-Venäjän ja Saksan jouduttua sotaan kesäkuun loppupuolella. Liiton miespuolisista jäsenistä joutui ennen pitkää suurin osa — n. 1,300—1,400 miestä — kutsutuksi armeijan riveihin. Eräissä osastoissa tuotti kaikkein vaikeimman ratkaisun se, kun miltei kaikki os. toimikunnan jäsenet joutuivat maanpuolustukseen ja yhdistysasioitten hoitaminen jäi aivan »uusiin käsiin». Liiton ja osastojen yhteisponnistuksin saatiin tällaisetkin asiat suurin piirtein tyydyttävästi ratkaistuksi, niin että vain parissa, sotatoimialueella sijainneessa osastossa syntyi pitempiaikainen kertomusvuoden lopulle kestänyt toimintatauko.

Työpalkkojen kehitys ja työehtosopimukset.

Sopimuksiin liittyvän liukuvan palkkasopimuksen perusteella saatiin työpalkkoihin 14 % korotus marraskuun 1 päivästä.

Syyskesällä pidetyn liittoneuvoston kokouksen velvoittamana oli liiton toimikunta käynyt neuvotteluja vastaavien työnantajajärjestöjen kanssa, jotka neuvottelut olivat johtaneet siihen että työehtosopimusten voimassaoloaika oli päätetty pidentää yhdellä vuodella ja että työnantajat olivat lupautuneet toimeenpanemaan e.m. palkankorotuksen 1 kk. aikaisemmin kuin mihinkä työehtosopimukset olisivat heitä velvoittaneet.

Liiton osastot ja jäsenmäärä.

Liiton osastojen lukumäärä kasvoi kertomusvuoden kuluessa kahdella, osastojen tultua perustetuksi Tammisaareen ja Kokemäelle.

Jäsenmäärän kehitys, joka alkuvuodesta näytti sangen lupaavalta, jäi varsin heikoksi siitä huolimatta että uusia jäseniä yhtyiikin vuoden varrella

mukaan huomattavan runsaasti eli yhteensä 508. — Taistelurintamalla olevista liiton jäsenistä kaatui kertomusvuoden aikana 59 ja lentopommituksien uhreina menetti 4 jäsentä henkensä. — Liiton jäsenmäärä oli kertomusvuoden päättyessä 4,350 (edell. vuonna 4,172).

Valistus- ja opintotoimintaan

kiinnitettiin kevätkaudella suurta huomiota. Niinpä järjestettiin liiton piirien yhteisiä kokouksia Turussa, Lahdessa ja Seinäjoella. Samaten pidettiin onnistuneet opastus- ja neuvottelupäivät Kuopiossa ja Riihimäellä.

Sodasta aiheutuneita toimenpiteitä.

Liiton miespuolisen jäsenistön jouduttua suurimmalta osalta jo kesällä maanpuolustustehtäviin, päätti liiton toimikunta käännettäväksi graaf. alan työnantajaliittojen ja yksityisten sopimussuhteessa olevien työnantajain puoleen kirjelmillä, joissa toivottiin työnantajain myönteistä suhtautumista palkanmaksuun sotaväkeen kutsutuille. Mikäli liiton tietoon sittemmin tuli, suhtautuivat työnantajat useimmissa tapauksissa varsin suopeasti mainittuun aloitteeseen.

Kotiseutupommituksissa kotinsa menettäneille ja sotaväessä oleville perheenhuoltajajäsenille jaettiin liiton toimesta ylimääräisiä avustuksia niistä varoista, joita keväällä oli lahjoituksena saatu 15,000 kruunua Ruotsin graaf. liittojen yhtymältä.

Liiton lehti,

»Kirjatyö», on ilmestynyt entisen kokoisena kahdesti kuukaudessa, lukuunottamatta kesäaikaa, jolloin on annettu kaksoisnumerolta kerran kuukaudessa. — Painosmäärä on vaihdellut 4,600—4,800.

Avustustoiminta.

Vuoden 1941 aikana jaettiin liiton jäsenille erilaisia avustuksia seuraavasti: Sairausavustusta mk 115,266: 50, ylimäär. avustusta sodan johdosta kärsimään joutuneille ja sotaväessä olevien perheille mk 66,543: 65, hautausavustusta mk 38,750: —, vanhuus- ja työkyvyttömyysavustusta mk 2,300: —, matka- ja työttömyysavustusta mk 49,599: 50 (työttömyyskassan varoista). Jaettuja avustuksia kertomusvuoden aikana yhteensä mk 272,459: 65.

Suomen Kuljetustyöntekijäin Liitto.

Osastot ja jäsenmäärä.

Kertomusvuoden aikana tilityksensä suorittaneita osastoja oli I-nelj. 25 ja jäseniä 1,723, II-nelj. osastoja 14 ja jäseniä 1,033, III-nelj. osastoja 16 ja jäseniä 956 ja IV-nelj. osastoja 17 ja jäseniä 1,244.

Jäseniä liittyi vuoden aikana 1,410.

Vuoden alkupuoliskolla perustettiin 4 uutta osastoa, kaikki Lapin läänissä, mutta niiden toiminta ei päässyt, syntyneen sodan johdosta, perustamistoimenpiteitä pitemmälle.

Vuoden alkupuolella erosi liitosta Helsingin Vuokra-autoilijat r.y. jääden irralliseksi paikalliseksi järjestöksi. Toimintansa ainakin toistaiseksi lopettaneista osastoista oli valtavien enemmistö autoalan osastoja.

Avustustoiminta.

Hautausavustuksia suoritettiin kaikkiaan mk 4,700: —. Kuoleman kautta siirtyi pois riveistä 19 toveria, joista 10 kaatui rintamalla.

Työtaisteluavustuksia maksettiin mk 224: —, kolmelle jäsenelle, jotka joutuivat lakkoon erään toisen liiton palkkaliikkeen yhteydessä.

Palkkaliikkeet.

Merisatamien satamatyöläisten palkkojen tarkistuksesta tehtiin vuoden alussa esitys Suomen Lastauttajain Työnantajaliitolle. Neuvottelujen kautta päästiin sopimukseen asiassa ja palkat kohosivat kautta linjan. Tuntipalkat kohosivat vuoden 1939 sopimuspalkoista miehille, riippuen satamasta 28—73 %, ollen pienin korotus Reposaaari—Mäntyluodossa 28 % ja korkein Haminaassa 73 %. Naisille kohosivat palkat 29—64 %. Uusi sopimus astui voimaan huhtikuun alusta, kuten aikaisemmatkin sopimukset. Kesäkuussa sovittiin urakkahinnoista puutavaran ahtauksessa ja korotus oli noin 20 %. Lokakuussa esitettiin, että palkkoja jälleen tarkistettaisiin ja marraskuun 3 päivästä saatiin ammattityöläisille 1:— mk:n nousu tuntipalkkoihin.

Autoalalla oli palkkaliikkeitä enemmän kuin milloinkaan edellisinä vuosina. Näitä oli mm. Helsingissä, Turussa, Tampereella, Porissa, Riihimäellä ja Rovaniemi—Petsamo liikenteessä. Palkkaliikkeet näillä paikkakunnilla olivat entistä laajempia, käsittäen jopa useita kymmeniäkin liikkeitä samalla paikkakunnalla. Tulokset olivat yleensä myönteisiä. Suurin palkkaliike tällä alalla oli Pohjolan Liikenne OY:n kanssa, koskien autonkuljettajien palkkoja Rovaniemi—Petsamo linjalla. Palkat kohosivat 250: — mk:lla kuukaudessa ja päiväraha 25: — mk:lla.

Vientilautatarhityöläisten palkkaliikkeitä oli mm. Kaskisissa, Raumalla, Turussa ja Valkomissa. Kaikissa näissä palkkaliikkeissä päästiin työläisiä tyydyttävään tulokseen paikallisten neuvottelujen kautta.

Sisävesilastaustyöläisistä saivat Lahden satamatyöläiset korotetuksi entisiä urakkahintoja 30—35 %.

Ajuriostojen taholta oli myös esityksiä taksojen nostamisesta myönteisin tuloksin.

Toimintavuoden aikana käydyt palkkaliikkeet eivät johtaneet avonaisiin työtaisteluihin, vaikka useita palkkaliikkeitä olikin uhkavaatimusasteella.

Voimassaolevia työehtosopimuksia on liitolla 7 kpl.

Valistustyö.

Kun laajentunut palkkaliiketoiminta loi edellytyksiä valistus- ja järjestämistyön tehostamisesta otti liitto palvelukseensa kaksi järjestäjää kolmen kuukauden ajaksi, joista toinen työskenteli pääasiassa autonkuljettajien järjestämiseksi ja toinen satamatyöläisten keskuudessa. Liiton vakinaisen toimitsijan valistustyö rajoittui palkkaliikkeitten yhteydessä tapahtuvaan.

»Palkkatyöläistä» lähetettiin kuten ennenkin maksutta niille liiton jäsenille, joiden osoite on ollut liiton toimiston tiedossa ja »Arbetsbladeten» ammatillista numeroa on lähetetty ruotsinkielisille jäsenille.

Suomen Kunnantyöntekijäin Liitto.**Osastot ja jäsenmäärä.**

Kertomusvuoden aikana liittyi liittoon 15 osastoa, joten osastojen luku vuoden lopussa oli 65. Osastojen muodostamia keskusjärjestöjä oli edel-

leenkin toiminnassa 4, niistä Helsingissä kaksi sekä Tampereella ja Turussa yksi.

Uusia jäseniä liittyi vuoden aikana 2,544 ja erosi tai kuoli 1,318 joten nettolisäys oli 1,226. Liiton jäsenmäärä oli vuoden lopussa 7,280. Sodassa kaatuneiden jäsenten lukumäärästä ei vielä ole tarkkoja tietoja saatavissa.

Työehtosopimukset ja palkkaliikkeet.

Työehtosopimuksia uusittiin 2 ja uusia solmittiin 3, 6:n jatkuessa irti-sanomatta. Vuoden päättyessä oli siis voimassa 11 työehtosopimusta, joiden alaisena työskentelee n. 5,800 työntekijää, joista järjestyneitä n. 2,570.

Kertomusvuoden aikana käytiin liiton ja sen alaisten osastojen toimesta kaikkiaan 67 palkkaliikettä, joista 62 johti tuloksiin, 3 päättyessä tuloksettomana ja 2 ratkaisun siirtyessä seuraavalla vuodelle. Palkkaliikkeitten tuloksena saatiin n. 14,500 työntekijän sekä toimen- ja viranhaltijan palkkoja koroitetuksi n. 63 milj. markalla vuotta kohden laskettuna.

Valistus- ja järjestämistyö.

Kertomusvuoden aikana pyrittiin valistus- ja järjestämistyötä entistä enemmän tehostamaan ja tässä tarkoituksessa kiinnitettiin maaliskuussa liiton palvelukseen toinenkin järjestäjä. Järjestäjien työ jaettiin niin, että heistä toinen viipyi pitemmän ajan kullakin paikkakunnalla, toisen suorittaessa kiertokäyntejä osastoissa. Tämän lisäksi ovat myös liiton puheenjohtaja ja sihteeri tehneet useita matkoja osastoihin. Liikekannallepanon tapahtuessa joutuivat kuitenkin molemmat järjestäjät sotapalvelukseen, vapautumatta vielä vuoden loppuun mennessä. Täten jäi valistustyö kertomusvuonna suunniteltua heikommaksi. Syntyneen sotatilanteen vuoksi lamaan tui osastojen toiminta joksikin aikaa kokonaan, mutta saatiin se kuitenkin verraten pian lähes kaikissa osastoissa jälleen käyntiin, muodostuen tilanne tässä suhteessa huomattavasti paremmaksi kuin talvisodan aikana.

Liiton luentopäiviä, joita oli jo edellisen vuoden loppupuolella pidetty 4 paikkakunnalla, pidettiin kertomusvuoden alkupuolella Vaasassa, Hämeenlinnassa ja Porissa, 4 iltana kullakin paikkakunnalla. Luennot, joita pidettiin järjestötehtävistä, ammattiyhdistysliikkeestä ja perusjärjestöjen valistus- ja opintokerhotyöstä, suoritettiin liiton omin työvoimin.

Liiton tavanmukaiset retkeilypäivät pidettiin kertomusvuonna Hämeenlinnassa ja oli osanotto retkeilypäiville melkoisen vilkasta.

Apurahoja myönsi liitto SAK:n kesäkoulun ennako-opiskelukurssille 34, SAK:n kesäkouluun 5 ja pohjoism. ammattiyhd. naisten opintopäiville 8.

Kirjallista valistustyötä on edelleenkin suoritettu pääasiassa kiertokirjeillä ja »Palkkatyöläisessä», jossa kertomusvuoden aikana on m.m. julkaistu liiton omaa sivua. »Palkkatyöläinen» on edelleenkin jaettu kaikille jäsenille liiton kustannuksella, samoinkuin ruotsinkielisille jäsenille Ruotsin Kunnan-työntekijäin liiton julkaisu »Kommunalarbetaren» sekä »Arbetarbladet'in» ammattiyhdistysliite. Kaikille osastojen ja keskusjärjestöjen keskuudessa toimiville opintokerhoille on niinkään edelleen kustannettu haluamansa kirjekurssi T. Sivistysliitosta, samoin kirjanpidon kirjekurssi kaikille sitä halunneille perusjärjestöjen rahastonhoitajille. Kaikille perusjärjestöille on myös tilattu liiton kustannuksella »Työläisopiskelija»-lehti,

Avustustoiminta.

Kertomusvuoden aikana maksoivat liitto sekä työttömyyskassa jäsenilleen avustuksia seuraavasti:

Sodasta johtoneita avustuksia	76,708: 50
Sairausavustuksia	67,563: —
Hautausavustuksia	24,800: —
Työttömyysavustuksia	16,253: —
Yhteensä	185,324: 50

Suomen Kutomateollisuustyöväen Liitto,

Yleistä.

Teollisuuden alalla vallitsevasta epämääräisestä työtilanteesta huolimatta kertomusvuosi alkoi hyvin enteillä. Samoin kuin monilla muillakin aloilla, niin kutomatyöläistenkin keskuudessa ammattiyhdistysliike kulki voimakkain askelin eteenpäin. Kaikki merkit viittasivat niin toiminnan laajuudessa kuin jäsenmäärässäkin ennätyslukuihin. Kesäkuun lopulla puhjennut uusi sota keskeytti kuitenkin tämän erittäin edullisen kehityksen ja kun tämän lisäksi kutomateollisuuden työtilanne raaka-aineiden saanti-vaikkeuksien johdosta entisestäänkin huononi, osoitti vuoden loppupuoli hiljaista taantumista.

Työmarkkinat ovat kutomateollisuudessa olleet jatkuvasti epämääräiset ja vaikeat. Loppupuolella vuotta koko teollisuus siirtyi, eräitä pieniä silkki-tehtaita lukuunottamatta, 3—4 päiväisiin työviikkoihin.

Palkkaliikkeet.

V. 1941 aikana oli liitolla hoidettavana kaksi maata käsittävää palkkaliikettä, joiden vaiheet selviävät lähemmin allaolevasta taulukosta:

Palkkaliikkeitä kaikkiaan	68
Tuloksellisia palkkaliikkeitä	68
Työntekijäin lukumäärä	n. 23—24,000
Uusia sopimuksia tehtiin	4
Työnantajaliiton palkkalupaus	1
Sopimuksia yhteensä	10
Sopimusten alaisia työnantajia (työnantajaliitto mukaanluettuna)	34
Palkat kutoma-alalla kohosivat vuoden aikana	15 %

Osastot ja jäsenistö.

Vuoden aikana perustettiin liitolle 5 uutta osastoa, nimittäin: Hyvinkäälle Laitosmiesosasto, Ouluun, Harjuun, Lahteen ja Malmille. Samana aikana lopetti toimintansa Uudenkaupungin osasto. Liitolla oli vuoden lopulla 27 toimivaa osastoa.

Vuoden alussa liiton jäsenmäärä oli 4,198 ja vuoden lopussa 4,561, lisäyksen ollessa 363. Lukuihin sisältyvät vain sääntömääräiset jäsenet. Sodassa liitto menetti 26 jäsentä.

Avustukset.

Toimintavuoden aikana liitto myönsi jäsenille avustuksia seuraavasti: hautausavustuksia mk 7,375: — ja sairausavustuksia mk 20,700: —. Työttömyysavustuksia myönnettiin v. 1941 aikana yhteensä mk 24,207: 30.

Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto.

Osastot ja jäsenistö.

Vuoden alussa liitossa oli 8 osastoa. Yksi osasto perustettiin ja yksi lopetti toimintansa sodan aikana. Yhden osaston toiminta on sodan johdosta ollut keskeytyneenä.

Jäsenmäärä vuoden alussa oli 1,069 ja vuoden päättyessä 1,191.

Palkkaliikkeet.

Edelliseltä vuodelta jäi avoimeksi Helsingin lasinhiojain palkkaliike. Kertomusvuonna käytiin neuvotteluja valtion työriitain sovittelijan johdolla. Nämä neuvottelut johtivat myönteiseen tulokseen ja työntekijäin palkkoja saatiin korotetuksi 10—25 %:lla.

Helmikuun 17 p:nä esitettiin Lasiteollisuusliitolle lasitehtaiden työläisten palkkoja korotettavaksi 1: — tunnilta ja urakkapalkkoja 10 %:lla. Uhkavaatimuksen jälkeen saatiin naisten palkkoihin 75 pennin ja miesten palkkoihin 1:— korotus tunnilta. Urakkapalkat nousivat 5—10 %:lla. Alimmiksi tuntipalkkoiksi naisille saatiin 3: 75—4: 25 ja miehille 7: 7: 50 paikkakuntien kalleudesta riippuen.

Helmikuun 27 p:nä esitettiin koroitusta Helsingin lasinleikkaajain palkkoihin. Käytyjen neuvottelujen tuloksena oli, että tuntipalkkoihin saatiin 1:— ja urakkapalkkoihin 5 % korotus. Alimmiksi tuntipalkkoiksi tuli 13: 50—15: 50.

Maaliskuun 10 p:nä esitettiin Kera O/y:lle Kauniaisissa työläisten palkkoja korotettavaksi 25 %:lla. Neuvottelujen jälkeen saatiin naisten palkkoihin —: 75 ja miesten palkkoihin 1:— korotus. Alimmiksi palkkoiksi naisille tuli 4: — ja miehille 7: 50 tunnilta.

Huhtikuussa esitettiin O/y Airam sähkölampputehtaalle, että työntekijäin palkkoja korotettaisiin 26 %:lla v. 1939 palkoista. Käytyjen neuvottelujen tuloksena oli, että työläiset saivat esitetyt korotukset. Alimmiksi palkkoiksi naisille tuli 6: — ja miehille 7: 50 tunnilta.

Kesäkuun 17 p:nä esitettiin Työnantajain Keskusliiton yleiselle ryhmälle, että posliinityöläisten palkkoja korotettaisiin 50 p.—1:— tunnilta ja urakkapalkkoja 10 %:lla. Työnantajain Keskusliitolta tuli kielteinen vastaus. Samanaikaisesti alkanut sota esti palkkaliikkeen normaalian hoitamisen. Kun työnantaja jonkun ajan kuluttua koroitti työntekijäin palkkoja ja samalla ilmoitti näille, ettei tule sopimaan palkoista ammatillisen järjestön kanssa palkkauskysymyksen järjestämisestä, tehtiin SAK:n puolesta Työnantajain Keskusliitolle esitys asian selvittämisestä. Kertomusvuonna ei asiaa kuitenkaan saatu selvitettyksi, joten palkkaliike jäi jatkumaan seuraavalle vuodelle.

Elokuun 10 p:nä esitettiin jälleen Helsingin lasinleikkaajain palkkoja korotettavaksi 1: — tunnilta ja urakkapalkkoja 10 %:lla, sekä päivärahaa matkatöissä 5: — päivässä. Käytyjen neuvottelujen tuloksena oli, että tuntipalkkoihin saatiin 1: — ja urakkapalkkoihin noin 6 % korotus. Päivärahaa matkatöissä korotettiin 5: —. Alimmiksi palkkoiksi tuli 14: 50—16: 50.

Lokakuun 10 p:nä esitettiin O/y Airam sähkölampputehtaan työläisten palkkoja korotettavaksi 1: — tunnilta. Käytyjen neuvottelujen tuloksena oli, että naisten tuntipalkkoihin saatiin 50 p. ja miesten 75 p. korotus. Urakkapalkkoja korotettiin 6 %:lla. Alimmiksi tuntipalkkoiksi tuli naisille 6: 50 ja miehille 8: 50.

Marraskuun 5 p:nä esitettiin Lasiteollisuusliitolle lasitehtaiden työläisten palkkojen koroittamista 1: — tuntiöissä. Urakkahinnoitteluihin esitettiin 10 % koroitusta. Annetun hinta- ja palkkasulun perusteella työnantajain taholta viivyteltiin asian järjestämistä ja jäi palkkaliike siten kertomusvuonna avoimeksi.

Valistustyö.

Liiton valistustyötä syyspuolella haittasi alkanut sota. Sihteerin matkapäivien luku oli 25. Lokakuun 12 p:nä pidettiin Helsingissä liittoa käsittävät neuvottelupäivät. »Palkkatyöläinen» on lähetetty kaikille jäsenille joiden osoite on ollut tiedossa. Ruotsinkielisille jäsenille on tilattu »Arbetsbladeten» ammattiyhdistysnumerot.

Avustustoiminta.

Hautausavustuksia on liitto kertomusvuotena myöntänyt yhteensä 7,300: —.

Suomen Liiketyöntekijäin Liitto.

Jäsenmäärä ja osastot.

Liiton osastoverkosto on edelleen laajentunut. Kun v. 1940 päättyessä osastoja oli 126, niitä v. 1941 päättyessä oli 135, joten osastojen luku lisääntyi 9:llä.

Jäseniä liittyi enemmän kuin koskaan aikaisemmin eli 1,215 (ed. v. 850) miestä ja 1,217 (970) naista eli yhteensä 2,432 (1,820). Kun eronneita oli 159 (206) miestä ja 262 (389) naista eli yhteensä 421 (595) sekä kuolleita ja kaatuneita 93 (65) miestä ja 11 (3) naista eli yhteensä 104 (68), niin jäsenmäärä lisääntyi 1,907 (1,157) eli 31.2 (23.4) % ja oli vuoden päättyessä 8,019 (6,112). Jäsenistä oli vuoden päättyessä miehiä 4,152 (2,967) ja naisia 3,865 (3,145).

Palkkaliikkeet.

Liiton voimakkaasta jäsenmäärän lisäyksestä ja yleisistä olosuhteista johtui, että palkkaliikkeitä oli liitolla vuoden alkupuoliskolla enemmän kuin milloinkaan aikaisemmin, mutta sodan puhjettua tapahtui hiljentymistä.

KK:n osuusliikkeissä korotettiin työntekijäin palkkoja koko maassa 3 kertaa yhteensä 15 % niille, jotka saavat liikkeen puolesta asunnon, ja muille 16%. OI. Elannossa korotettiin palkkoja kaksi kertaa yhteensä 20 %. Palkat olivat vuoden vaihteessa kohonneet v. 1939 lähtien alle 1,500 markkaa ansaitseville 30—31 % ja yli 1,500 markkaa ansaitseville 25—26 %.

SOK:n osuusliikkeissä, Suomen Tukkukauppiain Liitossa ja Yksityisyrittäjäin Liiton piirissä toimivissa liikkeissä korotettiin liittomme esityksestä marraskuussa palkkoja siten, että korotukset yhteensä v. 1939 lähtien tekivät n. 30 %.

Eri liikkeissä käytiin kaikkiaan 81 päätökseen vietyä palkkaliikettä, jotka koskivat n. 3,507 työntekijää.

Edellyttämällä, että koko maata käsittävät palkkaliikkeet koskivat n. 40,000 työntekijää, niin liiton palkkaliikkeet koskivat kaikkiaan n. 43,500 työntekijää.

Liiton esityksestä tehtiin toukokuussa Suomen Tukkukauppiaiden Liiton ja Yksityisyrityksien Liiton kanssa sopimus neuvottelusuhdeiden järjestämisestä.

Vuoden aikana tehtiin kaikkiaan 7 työehtosopimusta, jotka koskivat 625 työntekijää. Vuoden päättyessä oli liitolla voimassa 81 työehtosopimusta, jotka koskivat 7,808 työntekijää; näistä oli ammatillisesti järjestyneitä 4,400. Liiton jäsenmäärästä työskenteli työehtosopimusten alaisina 54.9 %.

Valistustyö ja opintotoiminta.

Valistustyö oli varsinkin kevätkaudella varsin vilkasta ja tuloksia tuottavaa, mutta sodan puhkeaminen aiheutti pysähtymisen.

Liiton palveluksessa on ollut kaksi vakinaista järjestäjää, joista toinen on yksinomaan työskennellyt Helsingissä. Tämän lisäksi on kertomusvuonna avattu sivutoimistot Tampereelle ja Turkuun, joissa sikäläiset toimistonhoitajat ovat hoitaneet tehtäviä sivutoimena. Liiton toimitsijat tekivät yhteensä 240 matkapäivää ja osallistui järjestettyihin tilaisuuksiin 29,082 liiketyöntekijää, joista Helsingissä järjestettyihin 11,674 henkeä.

Liitto julkaisi kaksi lentolehtistä: »Onko liiketyöntekijä tämän hetken Don Quijote?» ja »Älä unhoita», joiden painos oli 20,000 kpl. Liitto on julkaissut omaa lehteä »Liiketyöläistä», jonka painos on ollut 10,300 kpl. Elokuvanäytännöt ovat edelleen olleet erittäin suosittuja valistustilaisuuksia.

Työväen Matkailuliiton lomanäyttelyssä oli liitolla oma osasto.

Talvella järjesti liitto hotelli Aulangossa Hämeenlinnassa talvikurssit, joihin oli sijoitettu myös luentoja. Kursseilla oli 20 liiton jäsentä.

Helluntaina järjestettiin Lahdessa liiton retkeilypäivät, joihin osallistui 800 henkeä.

Liitto järjesti myös kuusi opintopäivää, joille osallistui n. 350 kuulijaa. Vuoden vaihteessa oli Työväen Sivistysliiton Kirjeopistossa 40 opiskelijaa, jotka opiskelivat eri aineita. Kustannukset maksoi liitto.

Liiton valistustyökustannukset nousivat poikkeuksellisen aian vuoksi, ilman »Liiketyöläisen» kustantamisesta johtuvaa tappiota, 126,130 markkaan.

Sodasta johtunut toiminta.

Sodan puhjettua lähetettiin kaikille maan kaupan työnantajajärjestöille kirjelmä, jossa esitettiin, että työnantajat maksaisivat reservissä oleville työntekijöille palkkaa. Esitys johtikin valtavalta osalta myönteiseen tulokseen.

Reservissä oleville jäsenille lähetettiin liiton toimesta lahjapaketti, tilattiin sotilaille sanomalehtiä sekä järjestettiin eri osastoissa ompelutoimintaa naisjäsenille. Ompelukerhojen valmisteet lähetettiin rintamalla oleville jäsenille.

V. 1939 sodan orvoista liitto otti kuusi kummilapsikseen. Kaikille kaatuneiden jäsenten perheille on annettu avustusta ja samoin on avustettu lentopommituksissa kotinsa menettäneitä ja sodassa haavoittuneita jäseniä.

Avustustoiminta,

Työttömyysavustuksia	52	jäsenelle	19,146	—
Matka-avustuksia	119	»	13,121	50
Sairausavustuksia	194	»	55,242	—
Opintoavustuksia	72	»	25,868	—
Hautausavustuksia	59	»	26,100	—
Sotilasavustuksia	158	»	138,800	—
Evakuoitujen avustuksia	37	»	15,555	—
Pommitusvaurioavustuksia	15	»	9,600	—
Sotaorpoavustuksia	7	»	17,450	—
		713 jäsenelle	320,882	50

Suomen Merimies-Unioni.**Yleistä.**

Vuosi 1941 muodostui kohtalokkaaksi Suomen kauppamerenkululle. Kun heinäkuussa tapahtunutta diplomaattisten suhteitten katkeamista Suomen ja Englannin välillä joulukuun alussa seurasi Englannin sodanjulistus Suomelle, alettiin suomalaisia laivoja takavarikoida kaikkialla brittiläisessä imperiumissa ja myös Amerikan Yhdysvalloissa. Täten takavarikoitujen laivojen lukumäärä muodostui erittäin suureksi senkin vuoksi, kun Petsamon liikenteessä olleet laivat heti sodan puhjettua Saksan ja Venäjän välillä hakeutuivat pois Petsamosta ja joutuivat valtaosaltaan takavarikoitaviksi. Takavarikoitujen laivojen luku ja vetoisuus on seuraava:

		Luku.	Br. rekisteritonnia.	Painotonnia.
1939—40	Saksassa	15	21,994	30,875
1941	USA:ssa	16	47,895	76,214
1941	Brittil. imperiumissa	17	46,515	74,980
		48	116,404	182,069

Jäsenistö.

Kauppalaivaston suuri supistuminen on vastaavasti vähentänyt työmahdollisuuksia merimiehille, varsinkin, koska takavarikoidut laivat ovat olleet yleensä lukuisimmin miehitettyjä. Yksin viime vuoden takavarikkojen kautta menetettyjen laivojen kautta menetti n. 1,000 merimiestä työpaikkansa ja on joutunut siirtymään maille työaloille. Seurauksena tästä on ollut jäsenmäärän väheneminen ulkomaanliikenteessä. Mutta tehostettu järjestämistyö sisävesillä ja rannikkoliikenteessä on korvannut menetykset. Niinpä Unioniin kirjoitettiin uusia jäseniä v. 1941 2,062, kun v. 1938 kirjoitettiin 2,303, v. 1939 2,268 ja v. 1940 1,256. Jäsenmäärä on ollut vuoden lopussa 1938 3,832, 1939 4,048, 1940 3,342 ja 1941 3,588. Suomen jouduttua uudelleen sotaan kesäkuussa 1941, häiriytyi järjestötyö sisävesillä ja rannikkoliikenteessä.

Palkkaliikkeet.

Ulkomaanliikenteen palkkoja ja työehtoja koskeva sopimus päättyi syyskuun 30 päivänä 1941. Sopimuksen määräysten perusteella irtisanoi Unioni sopimuksen syyskuun 1 päivänä ja teki esityksen uudeksi sopimukseksi. Kun sopimuksen mukaisesti tehdyistä muutosesityksistä oli ensi tilassa ryhdyttävä neuvottelemaan, kieltäytyivät laivanvarustajat neuvottelemasta Unionin ehdotuksesta ennen joulukuuta, koska heidän mielipiteensä mukaan tilanne Suomen jouduttua uudelleen sotaan oli epävakainen. Valtion välitysmiehen johdolla ryhdyttiin kuitenkin neuvottelemaan ja sovittiin, että yksityiskohdista neuvotellaan viimeistään marraskuun 16 päivänä ja uusi sopimus on saatava astumaan voimaan joulukuun alusta 1941 ja on se oleva voimassa syyskuun loppuun 1942. Unioni nimittäin piti kiinni tällaisesta sopimuksen päättymisajasta. Kun marraskuussa aloitettiin neuvottelut uudesta sopimuksesta, vastustivat laivanvarustajat palkkojen korotuksia ja uhkasivat irtisanoa sodanvaaralisäsopimuksen, jos palkkoja on korotettava. Palkkaliikkeen ollessa uhkavaatimusvaiheessa, taipuivat laivanvarustajat korottamaan palkkoja keskimäärin 10 %:lla vaihdellen korotukset 6.6 ja 28.8 %:n välillä. Sodanvaaralisinä tulevat tulot nousivat vastaavasti ja laivanvarustajat sitoutuivat maksamaan sodanvaaralisät syyskuun loppuun 1942, vaikka sota sitä ennen päättyisikin.

Rannikko- ja sisävesiliikenteessä syntyi laaja palkkaliike, kun niiden väki järjestyi huomattavassa määrässä. Toukokuussa tehtiin sopimus Enso-Gutzeitin kanssa, joka on suurin työnantaja Saimaan alueella. Palkkoihin saatiin tuntuva korotus ja työsuhteisiin lukuisia parannuksia. Vasta uhkavaatimuksella saatiin muut yhtymät neuvotteluun. Pohjan liikenteenharjoittajat neuvottelivat alkukeväästä, mutta siirsivät myöhemmin neuvottelut S. Puujalostusteollisuuden Työnantajaliiton huoleksi. Kun kuitenkin töiden seisauttaminen kiellettiin, lujittui työnantajain asema huomattavasti. Nyt yhdistettiin Saimaan vesistön, Kotkan ja Pohjanlahden alueen palkkaliikkeet saman työnantajaliiton hoidettavaksi. Työnantajat esittivät, että annettaisiin vliationeuvoston ratkaista palkkariita ja sosiaaliministeriön taholta esitettiin, että asetettaisiin sellainen komitea, jossa sekä työntekijöillä että työnantajilla on edustajansa, sosiaaliministeriön johdolla selvittämään työriitaa. Unioni suostui tällaiseen menettelyyn ehdolla, että ne palkkojen korotukset, joista tultaisiin sopimaan, maksettaisiin kesäkuun alusta lähtien. Sodan puhkeamisen johdosta jäi sosiaaliministeriön välitystoiminta silleen, vaikka Unioni nimittikin laivaväen edustajan sovittelukomiteaan. Unionin oli tämän vuoksi pakko yksityisin ottein syyskesällä järjestää palkkojen korotuksia pitkin linjaa. Ja vuoden lopulla sitoutuivat Pohjan suuret työnantajat maksamaan jälkihyvityksinä päälliköille 1,000 mk, konemestareille 900 mk, miehistölle 750 mk, paitsi alle 18 vuotiaille 500 mk.

Raumalla saatiin rannikkolaivamiesten palkkoihin huomattava korotus ja elinkustannusten nousun perusteella korotukset myös Paraisten Kalkkivuori O/Y:n laivoilla. Tampereen vesistössä saatiin myös erinäisiä parannuksia.

Sosiaaliset olot.

Suurta tyytymättömyyttä meriväen keskuudessa on aiheuttanut se vitkastelu ja vastahakoisuus, jota valtiovallankin taholla on osoitettu merimiehille, kieltäytymällä jättämästä eduskunnalle jo 1938 valmistettua esitystä uudeksi merityöaikalaksi. Helmi- ja tammikuussa kävivät Unionin

ja päällystöjärjestöjen yhteiset lähetystöt sosiaaliministeriössä ja pääministerin puheilla vaatimassa uutta ja ajanmukaista merityöaikalakia. Ruokalojen huononnuksella on samoin aiheuttanut tyytymättömyyttä. Unionin toimesta on valtiovalle esitetty parannuksia merimiesten lomalakiin, tapaturmavakuutuslakiin, merimiesten sotatapaturmavakuutuslakiin ja ase-tukseen merirumassa menetetyt omaisuuden korvaamisesta. Viimeksimainittuun saatiin asianmukainen parannus.

Avustukset.

Vuoden 1941 aikana maksettiin erilaisina avustuksina yhteensä 53,549: 18 markkaa ja Unionin päätoimiston kautta perittiin merimiehille korvauksia yhteensä 394,364: 84 markkaa.

Myös paikalliset vakinaiset asiamiehet ovat perineet jäsenille melkoisia summia. Tällaisia vakinaisella palkalla olevia paikallisia asiamiehiä on ollut vuoden aikana 7 ja prosenttipalkkiolla työskenteleviä 18. Valistustyö on ollut ensisijassa toimistijain ja asiamiesten huolena. Kirjallinen valistustyö on tapahtunut yksinomaan »Merimies-Sjömannen-lehden kautta, joka kaksikielisenä on ilmestynyt joka kuukausi vähintään 24 -sivuisena.

Suomen Metallityöväen Liitto.

Osastot ja jäsenmäärä.

Kertomusvuoden aikana perustettiin 17 uutta osastoa, jotka ovat osoittautuneet varsin elinvoimaisiksi ja toimintakykyisiksi. Vuoden 1941 päättyessä oli liitossa 111 toimivaa osastoa.

Uusia jäseniä liittyi vuoden kuluessa yhteensä 9,737, suurin osa näistä vuoden alkupuoliskolla, ennen maamme joutumista uuteen sotaan, joka siten huomattavasti hidastutti uusien jäsenien liittymistä ja jäsenmäärän kohoamista. Liiton jäsenmäärä vuoden lopussa oli 17,283, jossa on lisäystä edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna 4,642 jäsentä, eli 36.7 %. — Taistelurintamalla kaatui tai ilmapommituksissa kotirintamalla menetti henkensä yhteensä 188 jäsentä.

Palkkaliikkeet.

Toiminta palkkojen korottamisen puolesta jatkui vilkkaana, varsinkin vuoden alkupuoliskolla, perustuen palkkojen korotukset ja niitä koskeneet liiton esitykset kauttaaltaan kohonneisiin elinkustannuksiin. Liiton ja työnantajajärjestöjen kesken onnistuttiin palkkakysymykset hoitamaan myönteiseen tulokseen neuvottelujen avulla, ilman yhtään työriitaa. Järjestymättömien työnantajain työpaikoissa puhkesi vuoden alkupuoliskolla muutamia pieniä, lyhytaikaisia lakkoja, mutta suurempia työriitaisuuksia ei sattunut. Työnantajaliittojen kanssa sovitut palkkojen korotukset on liiton toimesta yleensä saatu voimaan myöskin vastaavilla aloilla valtion laitoksissa ja järjestymättömien työnantajain omistamissa liikkeissä.

Palkkojen korotustoimenpiteet käsittivät välittömästi n. 35,000 työläistä ja välillisesti kaikkia metalliteollisuuden eri alojen työntekijöitä.

Valistustyö.

Liiton palveluksessa oli kertomusvuoden alussa kaksi vakinaista järjestäjää. Vuoden alkupuoliskolla otettiin lisäksi kaksi järjestäjää ja vuoden keskivaiheilla lisäksi yksi, joten liitolla oli vuoden loppupuoliskolla puheenjohtajan ja sihteerin ohella viisi vakinaisesti palkattua miespuolista toimihenkilöä, joista osa kuitenkin oli sodan vuoksi estynyt tointansa hoitamasta.

Valistus- ja kasvatustyöhön on liitossa kiinnitetty erikoista huomiota. Varsinkin vuoden loppupuoliskolla oli luento- ja kurssitoiminta vilkasta. Luento- ja järjestämisessä saatiin Suomalaisten Teknikkojen Seuralta arvokasta apua, useiden insinöörien pitäessä edustamiansa aloja koskevia teknillisiä esitelmiä.

Liiton jäsenet ovat edelleen saaneet »Palkkatyöläisen» vapaasti liiton laskuun. Liiton ruotsinkielisille jäsenille on aikaisempaa tapaa noudattaen jaettu »Metallarbetaren»-lehteä sekä »Arbetsbladet»-lehden ammattiyhdistysliittettä. Palkkatyöläisessä on säännöllisesti kerran kuukaudessa julkaistu liitolle omistettuja n.s. vaihtosivuja, kaksi sivua kerrallaan.

Avustustoiminta.

Liiton rahastosta maksettiin kertomusvuonna jäsenille tai näiden perheille seuraavat avustukset:

Sairausavustusta	mk	64,217: —
Hautausavustusta	»	79,000: —
Työtaisteluvastusta	»	4,895: —
Vainottujen avustusta	»	120: —
Ylimääräistä avustusta sodan johdosta	»	373,412: —
Yhteensä	mk	521,644: —

Mielisairaanhoitajain Liitto.

Yleistä.

Viime vuosikokouksen päätöksen mukaisesti on liitto liittynyt Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliittoon (SAK) huhtikuun 1 p:nä 1941. Tämä vuosikokouksen päätös tuli yllätyksenä useammallekin jäsenelle ja uhkasi aikaansaada suurtakin hajaannusta liiton toiminnassa. Asiaa ei keritty kylliksi selittää ennen päätöksen tekoa, joten jäsenistöllä oli aiheettomia ennakkoluuloja SAK:ta vastaan. Muutamien valistustilaisuuksien jälkeen saatiin hajaannus loppumaan ja jäsenistö ymmärtämään, että ainoastaan heidän oma etunsa on sanellut päätöksen SAK:n liittymiseksi. Niinpä kaikki osastot, Pitkämäen osastoa lukuunottamatta, ilmoittivat edelleen kuulumansa liittoon, eikä jäsenmääräkään ole osoittanut huomattavampaa alenemista. Viime vuosien poliittiset tapahtumat, kansamme taistelu olemassaolostaan ja SAK:n sekä sen jäsenistön suhtautuminen näihin, tulee aukaisemaan viimeistenkin epäilijäin silmät ja he tulevat uskomaan, että ainoastaan voimakkaan tuen turvin meillä on mahdollisuuksia ajaa asioitamme läpi, ja SAK tarjoaa meille tämän turvan.

Jäsenistö.

Uusia osastoja on vuoden aikana perustettu kaksi ja kahden osaston toiminta on lakannut. Toimintavuoden kuluessa on liittoon liittynyt 94 maksavaa ja 11 oppilasjäsentä, eronnut on 155 jäsentä. Jäsenmäärä vuoden lopussa oli 611, joista maksavia 572.

Palkkausasia.

Palkkausasiaa on liitto pitänyt vireillä koko vuoden ajan erittäin kiinteästi. N.s. Pienipalkkaisten Yhtymään on liittomme kuulunut ja ollut allekirjoittamassa yhtymän lähettämiä kirjelmia ja anomuksia, joita on tähdetty valtioneuvostolle, kansanedustajille ja muille tarpeelliseksi katsoluille-virastoille ja yksityisille henkilöille. Kunnallisten laitosten osalta on oltu yhteistoiminnassa etupäässä Piirimielisairaalan Keskusyhdistyksen kanssa.

Julkaisut.

Liitto on edelleen kustantanut ammatti- ja aikakauslehti »Mielisairaanhoidajaa». Lehden toimittajan jouduttua asepalvelukseen jäi kaksi numeroa syyspuolella ilmestymättä, muuten lehden toiminta on edelleen vilkastunut ja saanut kannatusta oman ammattikuntamme ulkopuoleltakin.

Yhteistoiminta.

Yhteistoiminnassa on liitto ollut enimmäkseen SAK:n ja Pienipalkkaisten Yhtymän kanssa. Pienipalkkaisten Yhtymän kokouksissa on kaikissa ollut liiton edustaja. Valtion Virkailijain Keskusliiton kanssa on edelleen jonkun verran ollut vielä yhteistoimintaa, samoin Ruotsin mielisairaanhoidon henkilökunnan kanssa, heidän oman liitonsa välityksellä.

Suomen Muurarien Liitto

Osastot ja jäsenistö.

V. 1941 alussa oli liitossa 2,577 jäsentä. Vuoden kuluessa jäsenmäärä hieman aleni osittain sentähden, että kuolemantapaukset olivat sodankin vaikutuksesta huomattavan runsaat osittain myös sentähden, etteivät ne osastot, joitten toimihenkilöt olivat kutsutut reservipalvelukseen, voineet hoitaa kaikkien reserviinkutsuttujen jäsenyyttä. Vuoden lopussa oli liitossa 2,295 jäsentä. Yksi uusi osasto, nimittäin Valkeakosken, kertomusvuonna liittyi liittoon, joten osastojen lukumäärä oli vuoden vaihteessa 42.

Sotatoimien johdosta menetti liitto 40 jäsentä.

Palkkaliiketoiminta.

Melkein kaikkien osastojen toimialueilla käytiin kertomusvuoden kuluessa palkkaliikkeitä, joskin niiden ratkaisu riippui huomattavalta osalta Helsingin palkkaliikkeen ratkaisusta. Palkkoja korotettiin kertomusvuoden helmikuussa 1 mk:lla tunnissa sekä urakkapalkkoja 5 prosentilla ja jälleen heinäkuussa tuntipalkkoja 75 pennillä sekä urakkapalkkoja —: 75 — 1: 15 mkilla ja urakkahintoja 7 prosentilla. Kertomusvuoden joulukuulla sovittiin uudestaan 75 pennin tuntipalkan korotuksesta, jota kuitenkin vasta 1/1 1942 ryhdyttiin käytännössä soveltamaan. Tuntipalkat ovat kertomusvuoden aikana

koroittuneet noin 2/3 yleisindeksin osoittamasta noususta, mutta urakkahinnat vain 22 prosentilla, vaikuttaen tähän lähinnä valtioneuvoston ohje päätöksen soveltaminen. Vuoden vaihteessa osoitti yleisindeksi 50 prosentin nousua verrattuna v. 1939 tasoon. Vuoden päättyessä oli liitossa voimassa 8 palkkasopimusta, kolme palkkalupausta sekä sopimuksettomilla alueilla liiton toimikunnan vahvistama hinnoittelu.

Avustustoiminta.

Kertomusvuoden aikana maksettiin liitosta sairausavustusta 174 jäsenelle 5,990 päivästä 68,434 markkaa sekä hautausavustusta 70 kuolleen oikeudenomistajille 44,900 mk eli yhteensä 113,334 markkaa.

Vain yhdessä tapauksessa kehittyi palkkaliike kertomusvuonna avoimeksi työtaisteluksi, nimittäin Turussa, jonka johdosta liitosta maksettiin työtaisteluvastusta 110 jäsenelle 792 päivältä 10,331 markkaa.

Kertomusvuoden joulukuussa sai liitto Ruotsin Muurarien liitolta 25,000 kruunua. Ne saatiin käyttää liittomme ja sen vaikeuksiin joutuneiden perheiden avustamiseksi. Tätä avustusta jaettiin kertomusvuoden kuluessa vain 78 tapauksessa 34,704: 50 markkaa.

Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto.

Yleiskatsaus.

Alkupuoli vuotta oli liitolle monessa suhteessa myönteistä kehityskautta. Liiton jäsenmäärä, joka vuoden alussa oli 1,970, kohosi jatkuvasti kuukausi kuukaudelta ollen kesäkuussa 2,885. Uusia osastoja oli samanaikaisesti voitu perustaa yhteensä 5 eri paikkakunnille.

Kesäkuussa alkanut sota vei kuitenkin pohjan tältä myönteiseltä kehitykseltä, aiheuttaen samalla sen, että jäsenmäärä vuoden loppuun mennessä tuntuvasti aleni. Vuoden lopulla jäsenmäärä osoittikin vain 1,574 jäsentä.

Jäsenmäärän aleneminen toisella vuosipuoliskolla on katsottava aiheutuneen, paitsi sodan jo sinänsä aiheuttamista toimintavaikeuksista, siitä että työtilanne raaka-ainevaikeuksista johtuen oli käynyt huonoksi, sillä mm. eräät pienemmät kenkä- ja nahkatehtaat olivat pakoitettuja lopettamaan toimintansa kokonaan ja osa jäsenistä joutui näin hakeutumaan töihin toisille teollisuuden aloille.

Toiminta pääsi osittain kärsimään myös sen takia, että Hiton sihteeri joutui olemaan sotatehtävissä yli kolme kuukautta.

Maanpuolustustehtäviin oli liiton jäseniä joutunut 400—500.

Uusia jäseniä liittyi vuoden aikana 1,766.

Palkkaliiketoiminta.

Palkkaliiketoiminta on vuoden aikana ollut laajempaa kuin yhtenäkkään aikaisempana vuotena, mikä lähinnä aiheutui jatkuneesta hintatason noususta.

Kenkä- ja kumiteollisuuden kohdalla on palkkakysymykset edelleen voitu hoitaa liiton kautta asianomaisten työnantajain järjestöjen kanssa ja palkat näillä aloilla on yleisesti katsoen saatu nousemaan 2/3 indeksissä tapahtuneesta noususta siten, että alemmissa palkoissa on sovellettu täyden korvauksen periaatetta. Sovituista palkka- ja työehdoista on työnantajilta saatu yksipuolinen kirjallinen lupaus.

Nahkateollisuuden alalla on palkkakysymyksen järjestäminen edelleen kohdannut vaikeuksia, lähinnä siitä syystä, että tämän alan työnantajat ovat edelleen osoittaneet haluttomuutta sopia palkoista työntekijäin järjestön kanssa ja toisaalta taas sen takia, että järjestyneisyys työntekijäin keskuudessa on tällä alalla yleisesti katsoen ollut heikkoa. Tosin liiton tekemien esitysten perusteella palkkoihin on voitu vaikuttaa parantavasti tälläkin alalla, mutta mitään kiinteämpää sopimusta ei kuitenkaan ole saatu aikaan.

Salkku- ja jalkinekorjaamoaloilla, joissa on saatu aikaan työehtosopimukset monilla paikkakunnilla ja joissa palkat on kytketty elinkustannusindeksiin, on ne saatu nousemaan kauttaaltaan sillä määrällä mitä elinkustannusindeksi osoittaa nousua.

Valistustyö.

Kesäkuun 1 päivään saakka oli liitolla vakinainen järjestäjä, joka teki lukuisia järjestelymatkoja eri puolille maata. Samoin liiton sihteeri kävi osastojen järjestämissä erilaisissa tilaisuuksissa. »Palkkatyöläisessä» on entiseen tapaan julkaistu toimintaa koskevia kirjoituksia.

Erilaisille järjestöväen kursseille on myönnetty apurahoja, joskaan kaikille kursseille ei ole ilmaantunut osanottajia Pohjoismaisten ammattiyhdistysten opintopäiville Tukholmaan myönnettiin kolme apurahaa, mutta sodan johdosta kursseille osallistui vain yksi naisjäsen.

»Palkkatyöläinen» on edelleen lähetetty vapaasti kaikille liiton jäsenille, samoin »Työläisopiskelija».

Maanpuolustustehtävissä oleville jäsenille, joiden osoite on saatu liittoon, on lähetetty »Palkkatyöläinen». Jouluksi lähetettiin joulupaketti.

Suomen Paperiteollisuudentyöntekijäin Liitto.

Osastot ja jäsenistö.

Vuoden alussa oli liitossa 30 toimivaa osastoa ja niiden yhteinen jäsenmäärä 1,916, joista miehiä 1,355 ja naisia 561. Vuoden kuluessa liittyi uusia jäseniä 3,296 ja erosi 1,497. Jäsenmäärä oli vuoden päättyessä, helmikuun puoliväliin mennessä saapuneiden tilitysten mukaan 3,448.

Osastoilta saatujen tietojen mukaan on 1,704 liiton jäsentä maanpuolustustehtävissä. Eri rintamilla käydyissä taisteluissa kaatui vuoden loppuun mennessä 82 liiton jäsentä.

Aikaisemmin »nukkuneista» osastoista aloittivat toimintansa Oulun, Voikaan, Mäntän, Jämsänkosken ja Vääräkosken osastot. Uusia osastoja perustettiin Tampereelle, (Haarlan paperitehtaan työläisille) Helsinkiin, Pietarsaareen ja Kajaaniin. Kaksi viimeainittua perustettiin kesäkuun puolivälissä, joten niiden toiminta ei päässyt alkuunkaan ennen sodan puhkeamista, vaan siirtyi se niin kauaksi kuin pääsemme jälleen rauhallisempiin oloihin.

Palkkaliikkeet.

Jatkuva elinkustannusten nousu aiheutti liiton toimialueella tavallista vilkkaamman palkkaliiketoiminnan. Osastojen toimesta tehtiin palkankorotusesityksiä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Näiden lisäksi teki liitto kaksi palkankorotusesitystä Suomen Puunjalostusteollisuuden Työnantajaliitolle. Ensimmäinen esitys tehtiin helmikuulla, jonka esityksen johdosta palkkoja korotettiin kaikissa mainittuun työnantajaliittoon kuuluvissa

tehtaissa niin, että korotukset tulivat v. 1939 palkkoihin olemaan 19,3—38,5 prosenttia. Toinen esitys tehtiin lokakuussa, jolloin palkkoja yleensä korotettiin n. 10 prosentilla, ja jonka korotuksen jälkeen työpalkat paperiteollisuudessa tulivat nousseeksi v:n 1939 palkkoihin verrattuna seuraavasti: 6: — mk tai sitä pienemmät tuntiansiot 48,5 %, 6: 01 — 8: — tuntiansiot 35,5 % ja yli 8: — mk olevat tuntiansiot 29,3 %. Muutamissa teollisuuslaitoksissa saattavat nämä korotukset olla joillakin työläisryhmillä hieman korkeammakin, mutta on tapauksia, joissa ne ovat jääneet jonkun verran vähäisemmiksi.

Osastot tekivät liiton välityksellä yksityisille työnantajille kaikkiaan 32 palkankorotusesitystä, joista useimmat johtivat tuloksiin ja erinäisille työntekijäryhmille saatiin vähäisiä palkankorotuksia.

Liiton ja osastojen toimenpiteiden ansiosta saatiin vuoden kuluessa palkankorotuksia kaikkiaan n. 16—17,000 työläiselle.

Valistus- ja järjestämistyö.

Valistus- ja järjestämistyötä suoritettiin aikaisempia menettelytapoja noudattaen. Liiton puheenjohtaja ja sihteeri matkustivat liiton toimialueella järjestäen ja ohjaten osastojen toimintaa. Tämän lisäksi oli liitolla Suomen Puutyöväen liiton kanssa yhteinen järjestäjä, jonka toimiaika päättyi huhtikuun 30 p:nä.

»Palkkatyöläinen» on tilattu liiton puolesta kaikille niille jäsenille, joiden osoitteet on ilmoitettu liiton toimistoon ja joiden jäsenyys on ollut sääntöjen mukaisessa kunnossa.

Työväen Sivistysliiton lehti »Työläisopiskelija» on tilattu kaikille osastoille ja liittotoimikunnan jäsenille.

Toukokuussa toimitettiin osastojen toimitsijoita varten monistettu »Tiedonantolehti» jossa annettiin toimintaohjeita sekä tietoja liiton toimintaa koskevista ajankohtaisista kysymyksistä. Lehteä oli aikomus toimittaa jatkuvasti 4—6 kertaa vuodessa, mutta kesällä alkanut sota keskeytti tämän yrityksen alkuunsa.

»Palkkatyöläisessä» julkaistiin liiton 5 erikoissivua.

Avustustoiminta,

Liitto on kertomusvuoden aikana maksanut jäsenilleen avustuksia seuraavasti: Sairausavustuksia 15,964: — mk, hautausavustuksia 9,250: — mk ja ylimääräisiä avustuksia 2,900: — mk. Yhteensä 28,114: — mk. Ylimääräisiä avustuksia maksettiin vain suurempaan puutteeseen joutuneiden sotapalveluksessa olevien jäsenten perheille. Ottaen huomioon liiton taloudellisen aseman voitiin niitä myöntää hyvin rajoitetusti ja ainoastaan vaikeimmissa tapauksissa.

Työttömyyskassa on maksanut työttömyysavustuksia 7,185: — mk ja matka-avustuksia 212: — mk yhteensä 7,397: — mk.

Kaikkiaan on liiton toimiston kautta anottuja avustuksia maksettu yhteensä 71,161: — mk.

Suomen Puutyöväen Liitto.

Yleistä.

Kertomusvuoden alkupuolella aina sodan puhkeamiseen saakka oli liiton järjestövoiman kehitys ilahduttavassa nousussa sekä toiminta kaikissa osastoissa vilkasta. Oli selvästi havaittavissa, että puutyöläiset olivat vakavasti

päättäneet ottaa 1939—40 talvisodan aiheuttamat menetykset »korkojen kanssa» takaisin. Tämä suotuista kehitys ei kuitenkaan saanut rauhassa jatkua, sillä kesäkuun 22 p:nä Saksan ja Neuvostoliiton välillä alkanut sota, jonka välittömänä seurauksena myös maamme tuli vedetyksi suursodan pyörteisiin, keskeytti tämän kehityssuunnan jyrkästi. Kun sodan alettua joutui suuri osa jäsenistä ja osastojen toimihenkilöistä siirtymään maanpuolustustehtäviin joko asepalvelukseen tai työvelvollisiksi, niin tämä yhdessä monien muiden vaikeuksien kanssa aiheutti usean osaston toiminnan lamaantumisen.

Osastot ja jäsenmäärä.

Uusia osastoja perustettiin kertomusvuoden ajalla 16. Näistä kuitenkin osa samoin kuin useat aikaisemminkin toimineista osastoista jättivät vuoden jälkipuoliskolla sodan kestäessä asiansa hoitamatta. Niinpä kertomusvuoden päättyessä selvittivät liitolle jäsenmaksunsa 82 osastoa, vastaavan luvun ollessa edellisen vuoden päättyessä 94, joten toimivien osastojen luku väheni 12:llä.

Uusia jäseniä liittyi kertomusvuoden ajalla kaikkiaan 6,316, eli siis enemmän kuin koskaan aikaisemmin saman ajan sisällä on tapahtunut. Tästä huolimatta jäsenmäärä lisääntyi vain 1,106:lla, eli 27.1 %:lla, joten vuoden alussa ollut 4,073 jäsenmäärä kohosi vuoden päättyessä 5,179:ään.

Liiton toimistoon tätä toimintaselostusta kirjoitettaessa saapuneiden ilmoitusten mukaan on nykyisessä sodassa ^kaatunut liiton jäseniä 96. Kun edellisessä talvisodassa kaatui liiton jäseniä 154, niin molemmissa sodissa kaatuneiden jäsenten luku nousee yhteensä 250:een.

Palkkaliikkeet.

Palkkaliiketoiminta oli liiton toiminta-alueella kertomusvuoden aikana vilkkaampaa kuin koskaan aikaisemmin. Tähän ilmeisesti vaikutti välttämättömien kulutus- ja elintarvikkeiden hintojen huomattava nousu sekä toisaalta järjestövoiman suotuista kehitys vuoden alkupuolella, jotka seikat kannustivat puutyöläisiä entistä päättävämpään toimintaan elämismahdollisuksiensa turvaamiseksi. Osastojen toimesta olikin 45:llä eri paikkakunnalla noin 70 palkkaliikettä vireillä, joista kolmessa tapauksessa jouduttiin avoimeen työtaisteluun. Voimassa olleet työehto- ja palkkasopimukset jouduttiin myös kertomusvuoden keväällä kaikki uusimaan, sillä kohonneiden elinkustannusten vuoksi olivat sopimuspalkat menettäneet käytännössä merkityksensä. Samalla sopimuksiin sisällytettiin ns. indeksipykälä, jonka mukaan sopimuspalkkoja voidaan sopimuksen voimassa ollessakin muuttaa virallisen elinkustannusindeksin vaihtelujen mukaisesti.

Osastojen toimenpiteitten lisäksi on mainittava, että liiton ja Suomen Puunjalostusteollisuuden Työnantajaliiton välisten neuvottelujen tuloksena koroitettiin mainitun työnantajaliiton jäsenyönantajien palveluksessa olevien työläisten palkkoja kertomusvuoden aikana kaksi eri kertaa, nim. maaliskuun alussa sekä lokakuun loppupuolella. Kaikkien näiden niin osastojen kuin liiton toimenpiteitten tuloksena kohosivat puutyöläisten palkat keskimäärin noin 30 %:lla. Palkkojen koroituksista osallistui summittaisen arvion mukaan noin 30,000 työläistä.

Työehto- ja palkkasopimuksia oli liiton toiminta-alueella kertomusvuoden päättyessä voimassa 13 eri paikkakunnalla kaikkiaan 18, käsittäen sopimukset 231 työnantajaa sekä 1,928 työläistä, joista järjestyneitä 994 sekä järjestymättömiä 934.

Valistus- ja järjestämistyö.

Suullista valistus- ja järjestelytyötä suoritettiin vuoden alkupuoliskolla varsin tehokkaasti. Liiton vakinaisten toimitsijain lisäksi tähän työhön osallistui Paperiteollisuudentyöntekijäin liiton kanssa huhtikuun loppuun saakka yhteisesti palkattu järjestäjä sekä toukokuun alusta liiton yksistään palkkaamana. Perä-Pohjolan metsä- ja uittotyöläisten keskuudessa toimi myös liiton palkkaama järjestäjä aina sodan alkamiseen saakka.

Liiton jäsenille lähetettiin edelleen vapaasti »Palkkatyöläinen» ja oli lehden tilausmäärä keskimäärin koko vuodessa 4,793, joten lehti lähetettiin 91.3 %:lle liiton jäsenistä. Kyseellisen lehden valistusviikon numerosta otettiin liiton omalla sivulla varustettuna 5,000 kpl suuruisen ylimääräinen painos, joka jaettiin osastojen välityksellä ammatillisen valistusviikon aikana järjestymättömille puutyöläisille. Samoin lehden joulunumeroa lähetettiin liiton kustannuksella 1,000 kpl. linnoitustyömaille jaettavaksi. Myös työväen päivälehtiä lähetettiin liiton kustannuksella rintamalla oleville jäsenille. Ruotsinkielisille jäsenille lähetettiin »Palkkatyöläisen» asemasta Arbetarbladet» lehti.

Avustustoiminta.

Eriluontoisina avustuksina suoritettiin jäsenille kertomusvuoden aikana seuraavat määrät:

Liiton avustuskassoista:

Sairausavustusta	27,425	—
Hautausavustusta	23,950	—
Työtaisteluvastusta	1,694	—
Oikeusavustusta	1,952	:
Ylim. avustusta	350	
Sota-ajan avustusta	3,500	

Työttömyyskassasta:

Työttömyysavustusta	10,488	—
Matka-avustusta	58	— 10,546: —
Yhteensä mk 69,417:—		

Liitto lähetti rintamalla oleville jäsenilleen 534 lahjapakettia. Paketteihin käytettiin liiton varoja yhteensä 17,622: 10.

Suomen Rakennustyöläisten Liitto.

Yleistä.

Liiton toiminta kertomusvuonna oli poikkeukselliset olosuhteet huomioon ottaen varsin vilkasta ja tuloksellista. Alkuvuodesta liittyi liittoon varsin runsaasti uusia jäseniä, joten liiton jäsenmäärä huhtikuun lopussa kohosi korkeammaksi kuin mitä se liiton toiminta-aikana oli ollut eli 10,817. Kesäkuun lopulla alkanut sota aiheutti kuitenkin vaikeuksia osastojen toiminnalle sen vuoksi, että liiton jäsenistä enemmän kuin puolet joutui maanpuolustustehtäviin. Kun useista osastoista joutuivat toimitsijat sekä toimikuntain jäsenetkin lähtemään, jäivät osastojen asiat aikanaan hoitamatta. Kun sitten vuoden loppupuolella miehiä kotiutettiin ja osastot sai-

vat toimitsijoitaan takaisin, pääsi toimintakin jälleen käyntiin ja vuoden loppuun mennessä olikin lähes kaikissa osastoissa saatu toiminta jo käyntiin.

Osastot ja jäsenmäärä.

Vuoden alussa oli liitossa 122 toimivaa osastoa. Kun vuoden aikana perustettiin 21 uutta osastoa ja kolme aikaisemmin toimintansa lopettanutta osastoa »herätettiin» uudelleen toimintaan, kohosi uusien osastojen lukumäärä kaikkiaan 24:ään. Poikkeuksellisten olojen vuoksi oli 10 osastoa vuoden lopussa toimimatta, minkä lisäksi kaksi ratarakennustyöläisten osastoa työvoiman paikkakunnalta siirtymisen ja osaston toiminnan käytyä tarpeettomaksi lopetettiin, joten osastojen lisäykseksi vuoden ajalta jäi vain 12 osastoa, ollen vuoden lopussa osastojen lukumäärä 134.

Jäseniä oli liitossa vuoden alussa 6 345. Vuoden aikana liittyi uusia jäseniä 6,809 ja erosi jäsenmaksujensa laiminlyönnin vuoksi 5,343, joten jäsenmäärä lisääntyi vuoden loppuun mennessä 1,466 jäsenellä eli 18.7 prosentilla, ollen vuoden lopussa 7,811.

Palkkaliikkeet

Palkkaliikkeitä kertomusvuonna oli liitolla 115 paikkakunnalla. Kun samalla paikkakunnalla oli kaksikin eri palkkaliikettä samalla ammattiryhmällä, kertyi palkkaliikkeitä kaikkiaan 167. Palkankorostuksia saatiin 1: 2: 50 tunnilta. Palkka- ja työehtosopimuksia saatiin myös lukuisilla paikkakunnilla. Avoimeen palkkataisteluun jouduttiin yhdeksällä paikkakunnalla. Lyhin lakko kesti kaksi työpäivää ja pisin lakko kuukauden, lukuunottamatta Kokkolan kivityöläisten lakkoa, joka alkoi viime vuoden huhtikuun lopussa ja jatkuu yhä edelleenkin.

Valistustyö.

Kertomusvuonna harjoitti liitto valistustyötä aikaisempaa tapaa noudattaen tilaamalla ammattiyhdistysväen lehteä »Palkkatyöläistä» vapaasti kaikille jäsenilleen. Ruotsinkielisille jäsenille lähetettiin »Arbetsbladerna» Palkkatyöläisen vastikkeena. Liiton toimitsijat ja järjestäjät tekivät osastoihin matkoja pitäen puheita ja antaen opastusta kaikissa toimintaa koskevista kysymyksistä. Liiton palveluksessa oli puheenjohtajan ja sihteerin lisäksi alkuvuodesta kolme vakinaista järjestäjää, minkä lisäksi Turussa oli liiton palkkaama järjestäjä, ja osallistui liitto järjestäjän palkkaamiseen Pohjolaa ja Vuoksenlaaksoa varten. Kun järjestäjistä osa joutui maanpuolustustehtäviin, supistui vuoden lopulla järjestäjiin lukumäärä yhteen vakinaiseen ja Turussa ja Vuoksenlaaksossa osapalkalla toimiviin järjestäjiin.

Avustukset.

Avustustoimintaa joutui liitto harjoittamaan varsin runsaasti, lisääntyen avustusmenot sairaus- ja hautausavustusten kohdalla huomattavammin. Liitto ei ollut tilaisuudessa jakamaan ylimääräisiä avustuksia huomattavammin varojen niukkuuden vuoksi, vaikka sellaiseen olisi tarvetta ollut. Sen sijaan rajoittui avustustoiminta sääntömääräisiin avustuksiin, jotka edelleen on maksettu vähentymättömänä.

Avustuksia maksettiin seuraavasti:

Sairaus- ja hautausavustuksia.	101,228: 50
Ylimääräisiä avustuksia	16,700: —
Työtaisteluavustuksia	10,434: —
Opinto- ym. avustuksia	4,336: —
Työttömyys- ja matka-avustuksia	74,675: 50
Yhteensä	207,374: —

Suomen Rautatieläisten Liitto,

Osastot ja jäsenmäärä.

Kertomusvuoden alkupuolella oli uusien osastojen perustamishalu liiton toiminta-alueella suuri ja silloin perustettiin 12 uutta osastoa. Sodan puhkeaminen kesäkuussa aiheutti tässä suhteessa pysähdysten. Vuoden päättyessä oli liitossa 35 toimivaa osastoa.

Samankaltainen kehitys, kuin osastojen perustamisessa, tapahtui myös liiton kokonaisjäsenmäärässä. Maalis—huhtikuun tilityskauden päättyessä oli liitossa 3,556 jäsentä ja vuoden lopussa 3,443 jäsentä ja kun edellisen vuoden lopussa jäsenmäärä oli 2,834, niin tulee lisäykseksi 467 jäsentä eli 21.13 %.

Palkkaliikkeet.

Yhä jatkuva elinkustannusten kohoaminen ja se, että valtionrautateiden rata- ja varasto-osastoilla, varsinkin vuoden alkupuolella, asianomainen päällystö koetti kiertää valtioneuvoston antamia ohjeita valtion töissä maksettavista palkoista, aiheuttivat näiden alojen työntekijöiden oikeuksien valvomisessa liitolle paljon työtä. Vasta sen jälkeen kun liittomme ja S. Rakenustyöläisten Liiton esityksestä, valtioneuvoston maaliskuun 27 päivänä tekemän päätöksen nojalla, Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö asetti yleisten töiden palkkalautakunnan tarkkailemaan valtion töissä maksettuja palkkoja, on rata- ja varastotyöntekijäin palkkauksia saatu yleisesti ja pysyväisemmin korjaantumaan. Vuoden päättyessä voitiin todeta, että kysymyksessä olevat palkat olivat vakiintuneet Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön minimipalkkamääräysten sekä yksityisten työnantajien sopimuksien perusteella maksamien palkkojen mukaisiksi. Näistä palkkojen korjauksista, jotka vaihtelevat 10—40 %:n, on tullut osalliseksi n. 5,000 työntekijää.

Valtionrautateiden pääkonepajojen ja varikkokonepajojen työntekijöiden palkkauksen hoitaminen edellä mainittuihin verraten on ollut selvempää sen takia, että näiden palkoista rautatiehallituksessa ja asianomaisessa ministeriössä päätetään kaikkien konepajojen ja varikkojen kohdalta yhtäaikaan. Tästä johtuu, että hankitut palkkojenkorotukset jakaantuvat viiemäksi mainittujen kohdalta tasaisemmin, eikä liiton tarvitse näiden palkkojen korotusesityksiä hoitaa työpaikoittain.

Kertomusvuoden helmikuussa teki liitto rautatiehallitukselle esityksen konepajojen ja varikkojen työntekijöiden palkkojen korottamisesta ja tuloksena oli, että Helsingin, Pasilan ja Turun konepajoissa korotettiin niille, jotka tekevät urakkatyötä, tuntipalkkaa 1 markalla ja niille, jotka tekevät yksinomaan tuntityötä mk 1: 10 tunnille sekä samojen paikkakuntien vari-

koissa mk 1: 10 tunnille. Muissa konepajoissa korotettiin urakkatyötä tekevien tuntipalkkaa 80 p ja yksinomaan tuntityötä tekeville 90 p. Näiden paikkakuntien varikkotyöläisille korotettiin tuntipalkkaa 90 p. Pääkonepajoissa oleville oppilaille korotettiin palkkoja samassa suhteessa kuin työntekijöillekin.

Lokakuussa teki liitto rautatiehallitukselle uuden esityksen pääkonepajojen ja varikkokonepajojen työntekijöiden palkkojen korottamisesta. Tämä esitys ei johtanut tuloksiin kertomusvuoden aikana.

Mainituista palkkojenkorotuksista tuli osalliseksi n. 4,000 työntekijää.

Edellisen vuoden lopulla myönsi Eduskunta valtion toimenhaltijoille kalliinajanlisää 300 markkaa kuukaudessa sekä korotti ns. lapsilisän määriä ja määräsi sitä maksettavaksi kaikille alle 16 v. toimenhaltijan elätettävänä oleville lapsille. Näiden, joskin liian pieniksi jääneiden korotusten saamiseksi liitossa työskenneltiin tarmokkaasti.

Avustustoiminta.

Sääntöjen ja edustajakokousmääräysten mukaisia avustuksia suoritettiin liiton varoista:

sairausavustuksia	29,324: 25
hautausavustuksia	30,150: —
työttömyysavust	371: 50

Yhteensä mk 59,845: 75

Sodan puhjettua, kun v. 1940 asetetun Rautatieläisten Avustustoimikunnan käytettäväksi vielä oli saatu vähäisiä avustusvaroja, jaettiin nykyisen sodan johdosta raskaimmin kärsimään joutuneille rautatieläisille tai heidän omaisilleen likimäärin saman suuruisia avustuksia kuin talvisodan johdosta oli jaettu. Tämä toiminta jatkui seuraavalle vuodelle.

Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto.

Yleistä.

Liiton toimintaa on kuluneena toimintakautena haitannut sotatilanne, mikä mm. on aiheuttanut sen, ettei liittotoimikuntaa ole voitu saada tarpeen mukaisesti koolle, kun erääseenkin aikaan oli liittotoimikunnan kuudesta jäsenestä neljä sotapalveluksessa.

Liiton jäsenmäärä I

on viime vuoden kuluessa hiukan noussut ollen nyt 75, joista naisia on kolme. Sotapalvelukseen joutui jäsenistä suunnilleen kolmas osa, ja vain muutamia on myöhemmin vapautettu. Ammattiin on sotien vuoksi parin viimeisen vuoden aikana työvoiman puutteen vuoksi lehdissä otettu useita naisia, jotka kuitenkin eivät vielä ole liiton jäseniä. Sääntöjen mukaan liittoon ei voida ottaakaan ennenkuin on vakinaisesti hoitanut toimittajan tehtäviä vähintään kaksi vuotta.

Palkkaliikkeet ja työrettelöt.

Viimeksi Tampereella pidetyssä vuosikokouksessa velvoitettiin liittotoimikunta tarkasti seuraamaan palkkatilannetta ja ryhtymään sopiviksi kat-

somiinsa toimenpiteisiin, jotta voitaisiin voimassa olevan palkka- ja työehtosopimuksen ulkopuolella saada parannusta aikaan työpalkkoihin. Liittotoimikunta onkin kääntynyt Työväen Kustannusliikkeiden Liiton puoleen ja pyytänyt neuvotteluja palkka-asiaassa, ja johtaneekin toimenpide toivotuun tulokseen.

Kustannustoiminta.

Liitto on vanhaan tapaan kustantanut Työväen Joulualbumi-nimistä joulukirjaa, minkä menekki nyt on saatu nousemaan entisestään, kun Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto on ryhtynyt levittämään sanottua julkaisua. Liitolla onlun tarkoitus vastaisuudessaakin olla yhä kiinteämmässä yhteistoiminnassa SAK:n kanssa sanotun julkaisun vuosittain levittämiseksi ammatillisesti järjestyneen työväen keskuuteen.

Avustustoiminta.

Viimeisessä vuosikokouksessa varattiin liittotoimikunnalle 10,000 mk käytettäväksi stipendeihin ja avustuksiin. Liittotoimikunta ei ole katsonut kuitenkaan tällä erää voivansa jakaa stipendejä. Sairausavustuksia on annettu yhdelle liiton jäsenelle 2,000 mk.

Sanomalehtimieskurssit.

Suomen Sanomalehtimiesten Liiton aloitteesta pidettiin viime keväänä sanomalehtimiehille kurssit, jotka kestivät parisen viikkoa ja joissa oli viitisenkymmentä luentoa sekä retkeilyjä. Sos.-dem. Sanomalehtimiesliiton sihteeri oli puheenjohtajana siinä komiteassa, joka laati ohjelman näille kurseille. Luennoitsijain joukossa olikin useita työväenliikkeessä tunnettuja nimiä mm. SAK:n puheenjohtaja Eero A. Vuori.

Suomen Työläisliitto.

Yleistä.

Kertomusvuoden alkupuoli merkitsi liiton toiminnassa huomattavaa nousua. Uusia osastoja syntyi huomattava määrä, joista varsinkin maatalous- sekä tie- ja vesirakennustyöläisten keskuudessa perustetut järjestöt aukaisivat liiton toiminnalle kokonaan uusia uria ja vaikuttivat muitten uusien mukaan tulleiden ryhmien lisäksi merkittävästi jäsenmäärän kehittymiseen. Vuoden alkupuoli kokonaisuudessaan oli aivan ennätyksellisen rakentelutyön aikaa ja antoi hyviä toiveita liiton toiminnan vakiinnuttamiseen entistä laajemmassa muodossa.

Sitä merkittävämmän tuntuikin se muutos, jonka sai aikaan yleistilanteen yhtäkkinen vaihtuminen. Noin 70 % liiton miespuolisista jäsenistä joutui heti sodan puhjettua rintamantehtäviin. Useissa osastoissa merkitsi tilanne tämän takia toiminnan kokonaan tyrehtymistä, näiden joukossa ne rajan läheisyydessä olevat osastot, jotka väestösiirtojen takia saivat keskeyttää toimintansa. Joskin työ monien osastojen kohdalta jäi vain yhteyksien ylläpitämiseksi, niin on suurin osa näistäkin uusista järjestöistä kuitenkin voinut säilyttää olemassaolonsa ja siten mahdollisuudet jäsenten palattua jatkaa juuri sodan kynnyksellä aloittamaansa työtä.

Osastot ja jäsenistö.

Kesäkuuhun mennessä perustettiin liittoon 40 uutta osastoa ja toiminnassa olevia osastoja oli vuoden lopussa kaikkiaan 55. Näistä oli maa- ja sekatyöväen osastoja 28, kemian alan 11, yleisiä osastoja 4, talonmiesten 5, pesijäin ja silittäjien 2, kylvettäjäin 2 ja tie- ja vesirakennustyöläisten osastoja 4.

Maksavia jäseniä oli vuoden lopussa 1,207.

Liitolle tulneiden ilmoitusten mukaan menetti liitto sodassa kaatuneina tähän mennessä 54 jäsentä.

Avustukset.

Ruotsin Ammattijärjestön lahjasta ovat liiton jäsenet saaneet avustusta 5,700: — mk ja muita avustuksia on jaettu 2,870: —.

Palkkaliikkeet.

Palkkaliikkeitä on kertomusvuoden aikana ollut liitolla 53. Kemian alalla on ollut 16 palkkaliikettä, talonmiesten 4, kylvettäjäin 2, vartijoilla 1, pesijöillä ja silittäjillä 4, maa- ja sekatyöläisillä 11, seurakuntain työntekijöillä 2, puutarhatyöntekijöillä 4, kaihdin- ja peitetyöntekijöillä 7 ja putkilotyöntekijöillä 2. Yhtä palkkaliikettä lukuunottamatta ovat esitykset johtaneet palkkojen koroitukseen, ollen keskimääräinen korotus palkkoissa n. 20 %.

Suomen Vaatetustyöläisten Liitto.

Yleistä.

Työmahdollisuudet olivat vuoden alkupuolella miesten tilaus- ja naisten leninki- sekä kappatyöalalla verrattain suotuisat. Mutta kesäkuun lopulla alkaneet sotatoimet siirsivät kaikki aseuntoiset miehet maanpuolustustehtäviin ja myöhemmin joutui joukko jällelle jääneistä ammattimiehistä työvelvollisuuskutsunnassa työmaille. Nämä toimenpiteet aiheuttivat vaatetustuotannon alalla hiljaisen ajan. Tästä johtuneena joutuivat tämän alan naistyöläisetkin menettämään ansiomahdollisuutensa hyvin vähiin.

Naisten kappa- ja leninkityöläisillä jatkuivat työmahdollisuudet koko vuoden normaalisesti.

Puku- ja alusvaatetehtaiden työläiset olivat monin paikoin koko vuoden hyvin vähillä töillä, johtuen se raaka-aineiden puutteesta. Tilannetta lieventääkseen järjestivät työnantajat kangastehtailijain kehoituksesta työläisilleen vuosilomien yhteydessä palkattomia lisälomia, saadakseen töitä siirtymään enemmän syystyökautta varten. Töiden vähyys näillä aloilla oli antanut aiheen työnantajille keskinäiseen kilpailuun töiden hankinnoissa tavalla, joka ei kestänyt arvostelua. He tekivät toinen toistaan halvempia hankintatarjouksia puolustuslaitoksen hankinnoista, joista aiheutui sekava tilanne työpalkkojen ylennystoimenpiteiden aikana, koska nämä työnantajat eivät pystyneet saamallaan hankintapalkkioilla tyydyttämään työläisille pyydettyjä työpalkkojen ylennyksiä.

Hattu- ja lakkiteollisuudessa vallitsi myös työnvähyys ja sen johdosta näilläkin aloilla tehtiin lyhennettyjä työviikkoja koko vuoden.

Palkkaliikkeet.

Kertomusvuoden aikana saatiin yleinen 10 % kalliinajan lisäkorotus palkkoihin, ollen korotukset vuoden lopulla 30 % vuoden 1939 elokuulla maksetuista aika- ja urakkapalkoista. Alotteita työ- ja palkkaehtojen parantamiseksi teki 13 osastoa, joista kaikista oli jäsenistölle hyödyllinen tulos.

Osastot ja jäsenluku.

Kertomusvuoden aikana oli toiminnassa 18 osastoa. Liiton jäsenluku oli vuoden alussa 1,419 jäsentä. Vuoden ajalla liittyi 1,194 uutta jäsentä. Vuoden lopulla oli jäsenluku 1,526. Tämän mukaan oli jäsenluvun lisäys 107. Kuoleman kautta jäsenyydestä poistui 8, joista sodassa kaatuneita 4.

Avustustoiminta.

Kertomuskaudella on liiton varoista maksettu avustuksina seuraavat avustukset:

Sairausavustusta mk 7,647: —, hautausavustusta mk 2,600: —, oikeusavustusta mk 564: — ja opinto-avustusta mk 3,650: —.

IX. Tilasto-osasto.**Liittojen maksamat avustukset vv. 1930—1941.**

Avustuksen laatu	1941	Yhteensä vv. 1930—1941
Työttömyys- ja matka-av	228,843: 80	5,447,373: 48
Sairausavustusta	518,596: 25	4,284,698: 70
Hautausavustusta	341,195: —	1,821,358: 14
Oikeusavustusta	38,471: 18	323,433: 91
Työtaistelu avustusta	32,826: 50	4,801,337: 55
Muita avustuksia	1)715,372:75	2)6,398,807: 84
Yhteensä	1,875,305:48	23,077,011:62

¹⁾ Sodan johdosta mk 714,327: 75

²⁾ » » vv. 1940—1941 mk 5,752,891: 44.

Liittojen jäsenluku vv. 1930—1941.

Liitto	Jäsenluku vuoden päätyessä											
	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939 30/9	1940	1941
Työläisliitto	8,403	2,817	1,161	1,353	2,362	3,071	2,287	243	479	436	703	3,270
Liiketoimintajien	2,375	2,230	2,185	2,210	2,515	3,007	3,528	4,177	4,817	4,593	6,112	8,019
Kutomateollisuustyöv.	1,448	1,351	1,310	1,402	2,228	2,777	3,503	5,798	4,912	4,661	4,198	4,397
Paperteollisuudentyönt.	1,382	1,142	1,035	1,049	1,165	1,083	1,346	1,874	1,891	1,214	1,916	3,448
Jalometallityöntek.	285	252	211	254	263	273	278	342	371	266	319	366
Lasi- ja posliinityöväen	218	148	290	281	403	431	616	695	756	534	1,069	1,191
Rautatieläisten	856	763	720	747	1,209	1,345	1,533	2,024	2,282	2,182	2,834	3,443
Metallityöväen	—	3,198	3,002	3,167	4,005	5,516	8,104	12,332	12,411	13,114	12,641	17,283
Rakennustyöläisten	—	1,820	1,787	1,966	2,844	3,370	4,773	6,744	8,703	9,690	6,345	7,811
Muurarien	—	851	680	681	850	1,570	1,830	2,300	2,663	2,835	2,577	2,290
Kirjatyöntekijäin	—	3,372	3,311	3,327	3,392	4,006	3,827	4,161	4,690	4,841	4,172	4,350
Puutyöväen	—	1,376	1,611	1,606	2,797	3,145	4,179	5,976	5,975	4,338	4,073	5,179
Sanomalehtimies	—	70	70	60	65	65	65	71	68	68	72	71
Kunnantöytäjäin	—	—	617	901	1,024	1,852	2,551	4,101	5,411	6,195	6,054	7,280
Elintarvetyöläisten	—	—	940	843	1,079	1,303	1,946	2,552	3,140	2,805	3,421	3,685
Merimies-Unioni	—	—	—	—	959	1,069	2,209	3,308	3,832	4,048	3,342	3,588
Kuljetustyöntekijäin	—	—	—	—	—	—	1,953	4,192	4,558	3,670	1,946	1,244
Nahka-, jalkine- ja kumit.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,395	1,569	1,574
Vaatetustyöläisten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,536	1,419	1,526
Hotelli- ja Ravintolahenkilök.	—	—	—	—	—	—	—	2,099	1,820	1,481	1,277	744
Mielisairaanhoidtajain	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	601
Yhteensä	14,967	19,390	18,930	19,847	27,160	33,883	44,525	64,384	70,348	68,507	66,383	81,360

Liittojen maksavat ja vapautetut jäsenet IV neljänneksellä v. 1941.

L i i t t o	Maksavia jäseniä			Vapautettuja jäseniä						
	I lk.	II lk.	III lk.	Yhteensä	Työttöm.	Sairaus	Vapaajäs.	Sotap.	Muu syy	Yhteensä
Elintarvetyöläisten	345	1,085	1,450	2,880	87	42	67	586	23	805
Hotelli- ja Ravintolahenkilök.	14	423	175	612	6	—	—	126	—	132
Jalometallityöntekijäin	118	42	3	163	17	5	23	168	28	241
Kirjatyöntekijäin	1,051	838	593	2,482	142	86	354	1,139	140	1,861
Kuljetustyöntekijäin	364	—	139	503	133	54	24	664	15	890
Kunnantyöntekijäin	2,136	1,046	1,272	4,454	35	57	65	2,400	269	2,826
Kutomateollisuustyöväen	804	1,354	1,106	3,264	289	91	87	578	88	1,133
Lasi- ja Posliinityöväen	144	32	485	661	58	19	20	311	4	412
Liiketyöntekijäin	1,118	1,937	2,260	5,315	73	61	30	2,540	—	2,704
Merimies-Unioni	1,132	1,041	—	2,173	283	152	3	859	118	1,415
Metallityöväen	6,950	—	3,889	10,839	55	233	443	5,511	202	6,444
Mielisairaanhoidtajain	—	—	572	572	—	—	14	15	—	29
Muurarien	935	80	—	1,015	553	24	165	1,164	122	2,028
Nahka-, jalkine- ja Kumityöv.	103	322	417	842	243	32	22	435	—	732
Paperiteollisuudentyöntek.	573	727	704	2,004	97	80	159	1,704	34	2,074
Puutyöväen	886	—	1,816	2,702	175	142	126	2,504	91	3,038
Rakennustyöläisten	1,030	1,093	264	2,387	157	142	158	—	4,967	5,424
Rautatieläisten	969	1,147	503	2,619	1	27	122	674	—	824
Sanomalehtimies	71	—	—	71	—	—	—	—	—	—
Työläisliitto	500	707	—	1,207	151	25	2	804	37	1,019
Vaatetustyöläisten	222	517	598	1,337	627	50	24	72	6	779
Yhteensä	19,465	12,391	16,246	48,102	3,182	1,322	1,908	22,254	6,144	34,810

Liittojen ja työttömyys- ja matka-apukassojen maksamat avustukset v. 1941.

Liiton tai kassan nimi	Työttömyyskassan varoista	Liiton varoista					Avustuksia yhteensä
		Työtälästelä avustusta	Sairausavustusta	Hautausavustusta	Oikeusavustusta	Muita avustuksia	
Elintarvetyöläisten	1) 7,213: —	—	15,808: —	10,350: —	—	19,213: 50	52,584: 50
Hotelli- ja Ravintolahenk.	1) 14,175: —	—	—	—	20,441: 75	—	34,616: 75
Jalometallityöntekijäin	1) 3,700: —	—	5,675: —	2,750: —	—	—	12,125: —
Kirjatyöntekijäin	21,934: —	—	115,266: 50	38,750: —	—	161,515: 75	337,466: 25
Kuljetustyöntekijäin	—	224: —	—	4,700: —	5,694: 25	—	10,618: 25
Kunnantöytäntekijäin	16,253: —	1,111: 50	67,563: —	24,800: —	500: —	78,954: 50	189,182: —
Kutomateollisuustyöväen	24,207: 30	—	20,700: —	7,375: —	—	—	52,282: 30
Lasi- ja Posliinityöväen	—	—	—	7,300: —	—	—	7,300: —
Liiketyöntekijäin	32,267: 50	—	—	10,600: —	—	—	42,867: 50
Merimies-Unioni	—	—	3,536: —	2,400: —	7,486: 18	—	53,549: 18
Metallityöväen	16,104: —	9,032: —	64,217: —	79,000: —	—	373,532: 50	541,885: 50
Melisaaraanhoidtajain	—	10,331: —	7,638: —	—	—	—	7,638: —
Muurarien	—	—	68,434: —	44,900: —	—	34,704: 50	158,369: 50
Nahka-, Jalkine- ja Kumiit.	—	—	4,244: —	2,375: —	—	575: —	7,194: —
Paperiteollisuudentyönt.	7,397: —	—	15,964: —	9,250: —	375: —	2,900: —	35,886: —
Puutyöväen	10,546: —	1,694: —	27,425: —	23,950: —	1,952: —	3,850: —	69,417: —
Rakennustyöläisten	74,675: 50	10,434: —	61,687: 50	39,545: —	1,458: —	—	187,800: —
Rautatiealäisten	1) 371: 50	—	29,324: 25	30,150: —	—	—	59,845: 75
Sanomalehtimies	—	—	2,000: —	—	—	—	2,000: —
Työläisliitto	—	—	1,467: —	400: —	—	—	1,867: —
Vaatetustyöläisten	—	—	7,647: —	2,600: —	564: —	—	10,811: —
Yhteensä mk	228,843: 80	32,826: 50	518,596: 25	341,195: —	38,471: 18	715,372: 75	1,875,305: 48

1) Liiton varoista.

Tietoja liittojen toimistoissa hoidettavista työttö

Kassan nimi	Kassan osakasten lukumäärä	T u l o t			
		Osakas- maksuja	Valtiolta	Korkoja	Yhteensä
		mk	mk	mk	mk
Kirjatyöntekijäin	4,350	105,996: 70	24,602: 95	18,053: 50	148,653: 15
Kunnantyöntekijäin ...	7,280	141,674: —	29,258: 95	12,456: 30	183,389: 25
Kutomateollis. työv	4,561	46,522: 55	40,971: 25	12,198: 60	99,692: 40
Liiketyöntekijäin	8,019	70,000: —	36,286: 45	4,851: 80	111,138: 25
Metallityöväen	5,105	152,933: 25	35,620: 25	12,403: 40	200,956: 90
Paperiteoll. työnt	3,852	51,329: 50	16,007: 15	3,742: 40	71,079: 05
Puutyöväen	4,986	69,668: 10	20,693: 45 ^{*)}	10,130: 25	100,491: 80
Rakennustyöläisten	7,811	130,862: 45	40,711: 25	21,857: 10	193,430: 80
Yhteensä	45,964	768,986: 55	244,151: 70	95,693: 35	1,108,831: 60
Edell. vuonna	36,270	529,372: 20	289,046: 25	89,609: 85	994,084: 90

^{*)} Korko- y. m. tuloja.

Liittojen jäsenistön jakautuminen sukupuolen mukaan v. 1941.

L i i t t o	miehiä	%	naisia	%	Yhteensä
Elintarvetyöläisten	1,327	36	2,358	64	3,685
Hotelli- ja Ravintolahenkilök	160	22	584	78	744
Jalometallityöntekijäin	274	75	92	25	366
Kirjatyöntekijäin	2,541	58	1,809	42	4,350
Kuljetustyöntekijäin	1,059	85	185	15	1,244
Kunnantyöntekijäin	5,222	72	2,058	28	7,280
Kutomateollisuustyöväen	1,151	26	3,246	74	4,397
Lasi- ja Posliinityöväen	582	49	609	51	1,191
Liiketyöntekijäin	4,154	52	3,865	48	8,019
Merimies-Unioni	3,520	98	68	2	3,588
Metallityöväen	15,941	92	1,342	8	17,283
Mielisairaanhoidajani	291	48	310	52	601
Muurarien	2,290	100	—	—	2,290
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen ...	885	56	689	44	1,574
Paperiteollisuudentyöntekijäin	2,590	75	858	25	3,448
Puutyöväen	4,070	79	1,109	21	5,179
Rakennustyöläisten	7,587	97	224	3	7,811
Rautatieväen	3,257	95	186	5	3,443
Sanomalehtimies	66	93	5	7	71
Työläisliitto	2,446	75	824	25	3,270
Vaatetustyöläisten	226	15	1,300	85	1,526
Yhteensä	59,639	73	21,721	27	81,360

myys- ja matka-apukassojen varoista v. 1941.

M e n o t				Varat	Velat	
Työttöm.-avustusta	Matka-avustusta	Hoitokustann. y.m. menoja	Yhteensä	Yhteensä	Velkoja	Puhdas omaisuus
mk	mk	mk	mk	mk	mk	mk
21,546 16,253 24,207 19,146 15,151 7,185 10,488 72,902	388: — 13,121:50 953: — 212: — 58: — 1,773: —	*)112,710: 90 40,617: — 39,310: 95 2)80,953: 15 2)63,582:20 24,082: 30 2)56,531: 70 2)55,280: 50	134,644: 90 56,870: — 63,518: 25 113,220:65 79,686: 20 31,479: 30 67,077: 70 129,956: —	557,076: 25 504,662: 15 329,932: 60 258,907: 27 428,743: 60 156,497: 35 381,204: 90 718,796: 45	1,674: 75 31.923: 35 8,000: — 26,500: —	555,401:50 504,662: 15 329,932: 60 226,983: 92 428,743: 60 148,497: 35 354,704: 90 718,796: 45
186,878	16,505: 50	473,068: 70	676,453: —	3,335,820: 57	68,098: 10	3,267,722: 47
348,111	31,118: 50	305.309: 75	684,539: 95	2.902,712: 37	67,368: 50	2,835,343: 87

²⁾ Omaisuudenluovutusvero sisältyy menoihin.

Liittojen jäsenluku v. 1941 verrattuna vuoteen 1940.

L i i t t o	Jäsenluku		Lisäys tai vähennys v. 1940 verraten	
	1940	1941	lukum.	%
Elintarvetyöläisten	3,421	3,685	+ 264	+ 8
Hotelli- ja Ravintolahenkilök	1,277	744	— 533	—42
Jalometallityöntekijäin	319	366	+ 47	+ 15
Kirjatyöntekijäin	4,172	4,350	+ 178	+ 4
Kuljetustyöntekijäin	1,946	1,244	— 702	—36
Kunnantyyntekijäin	6,054	7,280	+ 1,226	+20
Kutomateollisuustyöväen	4,198	4,397	+ 199	+ 5
Lasi- ja Posliinityöväen	1,069	1,191	+ 122	+ 11
Liiketyöntekijäin	6,112	8,019	+ 1,907	+ 31
Merimies-Unioni	3,342	3,588	+ 245	+ 7
Metallityöväen	12,641	17,283	+ 4,642	+ 37
Mielisairaanhoidajani	—	601	+ 601	—
Muurarien	2,577	2,290	— 287	—11
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen ..	1,893	1,574	— 319	—17
Paperiteollisuudentyöntekijäin	1,916	3,448	+ 1,532	+80
Puutyöväen	4,073	4,179	+ 1,106	+27
Rakennustyöläisten	6,345	7,811	+ 1,466	+23
Rautatieväen	2,834	3,443	+ 609	+ 21
Sanomalehtimies	72	71	— 1	— 2
Työläisliitto	703	3,270	+ 2,567	+ 365
Vaatetustöväen	1,419	1,526	+ 107	+ 8
Yhteensä	166,383	81,360	+ 14,977	+22.6

Liittojen ja SAK:n keskeiset tilitykset v. 1941.

Liitto	Jäsen- veroa	Palkka- työl.	Toiminta- välin.	Ed. kok.	Ilm. Onnitt. sekal.	Yhteensä	Maksettu liitoille sekal.
Elintarvetoilain	40,237: 05	31,695: —	54,738: 70	—	5,162: —	131,832: 75	40,220: —
Hotelli- ja Ravintolain	11,297: 65	—	—	1,044: —	2,200: —	14,541: 65	—
Jalometallityöntekijäin	4,922: 75	4,791: 25	8: —	1,064: —	1,310: 25	12,096: 25	—
Kirjatyöntekijäin	60,633: 60	300: —	2,025: —	19,364: —	5,856: 50	88,179: 10	—
Kuljetustyöntekijäin	17,218: 05	24,110: —	7,769: 90	14,680: —	600: —	64,377: 95	—
Kunnantustyöntekijäin	92,781: 90	85,778: 25	22,432: 30	24,780: —	39,322: 50	265,094: 95	6,801: —
Kutomateollisuustyöväen	51,374: 85	67,056: 25	499: —	18,644: —	2,461: 80	140,035: 90	—
Lasi- ja Posliinityöväen	9,041: 05	21,780: —	4,783: 05	—	4,098: 90	39,703: —	—
Liiketyöntekijäin	80,973: 75	5,492: 25	4,069: 75	18,372: —	4,314: 75	113,222: 50	39,100: —
Merimies-Unioni	43,869: 75	—	1,193: —	16,192: —	2,700: —	63,954: 75	450: —
Metallityöväen	193,527: 15	211,676: 65	134,687: 95	52,456: —	30,449: 10	622,796: 85	4,137: —
Mielisairaanhoidtajain	3,237: —	—	—	—	—	3,237: —	—
Muurarien	17,561: 40	36,168: 75	381: 10	—	2,647: 25	56,758: 50	5,165: 50
Nahka-, Jalkine- ja Kumi-	18,511: 10	21,090: 25	3,519: 20	6,144: —	38,600: 15	87,864: 70	3,225: —
Paperiteollisuudentyönt.	28,278: 75	52,164: 95	11,108: 55	4,856: —	2,879: 90	99,288: 15	—
Puutyöväen	54,089: 55	84,392: 50	61,350: —	17,352: —	22,476: 85	239,660: 90	4,192: —
Rakennustyöläisten	78,511: 65	112,315: —	75,836: 90	38,760: —	32,134: 10	337,557: 65	4,914: 75
Rautatieilain	46,022: 60	43,368: 75	2,705: 75	8,728: —	2,706: —	103,531: 10	—
Työläisliitto	24,434: 70	28,547: 50	22,859: 45	1,744: —	1,690: —	79,275: 65	2,138: 25
Vaatetustyöläisten	18,398: 10	15,476: 25	6,137: 15	—	14,515: —	54,526: 50	64,500: —
Sanomalehtimies	1,661: 40	—	—	—	1,000: —	2,661: 40	15,498: 75
Yhteensä mk	896,583: 80	846,203: 60	416,104: 75	244,180: —	217,125: 05	2,620,197: 20	190,342: 25

Palkkaliikkeet v. 1941.

L i i t t o	Palkka- liikkeitä kaikkiaan	Avoimia taisteluita	Tuloksel- lisia palk- kalilik- keitä	Ilman tuloksia	Työnteki- jain luku- määrä	Työnan- tajain lu- kumäärä	H u o m a u t u k s i a
Elintarvetyöläisten	52	—	49	3	6,000	162	
Hotelli- ja Ravintolahenkilök.	—	—	—	—	—	—	
Jalometallityöntekijäin	2	—	2	—	650	75	
Kirjatyöntekijäin	2	—	2	—	40	2	
Kuljetustyöntekijäin	67	—	67	—	3,800	140	
Kunnantyöntekijäin	67	—	62	3	14,500	39	
Kutomateollisuustyöväen	68	—	68	—	23,000	60	
Lasi- ja Posliinityöväen	9	—	7	2	3,900	25	
Liiketyöntekijäin	81	—	81	—	43,500	81	
Merimies-Unioni	9	—	8	1	4,900	98	
Metallityöväen	202	3	202	—	35,000	490	
Mielisairaanhoidtajain	2	—	1	—	—	—	
Muurarien	3	1	3	—	3,500	—	
Nahka-, Jalkine- ja Kumiit.	29	—	29	—	12,000	400	
Paperiteollisuudentyöntekijäin ..	34	—	27	7	17,000	36	
Puutyöväen	70	3	65	5	12,374	332	
Rakennustyöläisten	163	9	161	2	35,000	—	
Rautatieliäisten	18	—	18	—	6,500	1	
Sos.-dem. Sanomalehtimies-	—	—	—	—	—	—	
Työläisliitto	53	—	52	1	2,400	130	
Vaatetustyöläisten	14	—	14	—	11,000	—	
Yhteensä	945	16	918	24	235,064	2,071	

V. 1941 voimassaolleet kirjallisesti sovitut palkka- ja työehdot.

L i i t t o	Sopim. jatkui tai uusittiin	Uusia so- pimuksia tehtiin	Sopimuk- sia yh- teensä	Sopim. alaisia työnteki- jiä	Niistä järjesty- neitä	Sopim. alaisia työn- antajia	H u o m a u t u k s i a
Elintarvetyöläisten	58	6	64	6,500	2,500	108	
Hotelli- ja Ravintolahenkilök. ..	1	1	2	15,000	744	555	
Jalometallityöntekijäin	8	2	10	5,000	4,100	15	
Kirjatyöntekijäin	7	—	7	3,000	800	11	
Kuljetustyöntekijäin	8	3	11	5,800	2,570	10	
Kunnantyöntekijäin	5	5	10	20,000	4,500	34	
Kutomateollisuustyöväen	3	3	6	3,900	1,200	25	
Lasi- ja Posliinityöväen	74	7	81	7,800	4,400	427	
Liiketyöntekijäin	4	1	5	4,000	3,500	90	
Merimies-Unioni	32	4	36	6,000	5,000	460	
Metallityöväen	—	—	—	—	—	—	
Mielisairaanhoidtajain	9	—	9	1,500	1,342	—	
Muurarien	9	6	15	5,500	1,500	400	
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen ..	—	—	—	—	—	—	
Paperiteollisuudentyönt.	13	5	18	1,928	994	231	
Puutyöväen	66	9	75	22,500	7,200	—	
Rakennustyöläisten	—	—	—	—	—	—	
Rautatieläisten	1	—	1	70	70	15	
Sos.-dem. Sanomalehtimies-	2	5	7	540	400	23	
Työläisiitto.....	18	—	18	4,000	1,526	313	
Vaatetustyöläisten							
Yhteensä	318	57	375	110,438	42,346	2,717	

Osastot ja niiden toiminta v. 1941.

L i i t t o										
	Osastojen lukumäärä	Osaston kokouksia	Tällöin merkittiin pöytäkirjaan pykälää	Toimikunnan kokouksia	Tällöin merkittiin pöytäkirjaan pykälää	Agit. kokouksia ja valistusjuhlia	Niihin osallistui	Jäsenmaksujen kantajia	Osastolla oli työpaikkajärjestöjä	Niillä kokouksia
Elintarvetyöläisten	55	332	2,519	267	1,762	11	1,781	243	9	12
Hotelli- ja Ravintolahenkilök.	12	21	80	17	30	—	—	17	—	—
Jalometallityöntekijäin	5	31	220	42	252	1	70	31	—	—
Kirjatyöntekijäin	39	80	673	113	736	4	160	159	1	1
Kuljetustyöntekijäin	17	41	349	58	260	—	—	30	2	6
Kunnantustyöntekijäin	65	326	2,903	367	2,342	26	2,125	180	19	26
Kutomateollisuustyöväen	28	172	1,480	261	1,619	27	4,845	225	14	34
Lasi- ja Posliinityöväen	9	69	616	81	462	16	2,530	53	9	1
Liiketyöntekijäin	132	414	4,115	439	2,893	73	16,869	203	46	185
Merimies-Unioni *)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Metallityöväen	112	427	3,469	586	3,537	49	9,795	478	26	62
Mielisairaanhoidtajain	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Muurarien	42	134	1,022	126	702	—	—	24	—	—
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen	23	125	931	147	855	9	1,672	90	9	4
Paperiteollisuudentyöntekijäin	39	124	1,067	121	679	10	1,139	117	2	3
Puutyöväen	82	227	1,524	263	2,327	16	2,472	174	5	12
Rakennustyöläisten	133	665	5,128	632	3,291	24	2,668	288	4	7
Rautatieväen	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sos.-dem. Sanomalehtimiesten *)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Työläisliitto	66	235	1,699	213	991	14	2,393	119	1	—
Vaatetustyöläisten	19	84	798	107	706	6	340	48	5	4
Yhteensä	930	3,507	28,593	3,840	23,444	296	48,859	2,479	152	357

*) Liitolla ei ole paikallisia osastoja.

Ammatillisten paikallisjärjestöjen toiminta v. 1941.

Paikkakunta	Osastoja	Jäsenmäärä	Kokoustoiminta				Yleisiä valistus-tilaisuuksia	Niissä osanottajia	Opintokerhoja	Niissä opiskelijoita
			Työvaliok.		Edustajisto					
			Kokouksia	Merkitty pöytäkirjaksi	Kokouksia	Merkitty pöytäkirjaksi				
Forssa	5	600	—	—	—	—	—	—	—	—
Helsinki	85	15,987	22	233	4	27	8	3,430	—	—
Hyvinkää	11	637	3	18	4	31	—	—	—	—
Hämeenlinna	10	417	8	39	4	37	—	—	—	—
Imatra	11	860	6	52	5	38	—	—	1	5
Inkeroinen	6	481	2	5	4	24	—	—	—	—
Joensuu	8	366	4	16	5	41	2	300	—	—
Jyväskylä	23	2,000	13	73	2	22	—	—	—	—
Karhula	5	888	11	66	4	32	2	102	—	—
Kemi	15	600	5	45	4	35	—	—	—	—
Kerava	7	300	—	—	—	—	—	—	1	7
Kokkola	8	250	—	—	—	—	—	—	—	—
Kotka	17	1,824	14	112	2	30	2	140	1	—
Kuopio	18	371	13	62	2	26	3	1,400	—	—
Kuusankoski	—	—	—	—	4	40	—	—	—	—
Lahti	19	540	8	49	2	—	—	—	—	—
Lappeenranta	20	1,378	5	20	3	17	4	3,500	—	—
Lohja	15	723	11	68	2	32	6	2,350	—	—
Mikkeli	9	600	—	—	—	—	—	—	—	—
Oulu	21	2,000	27	163	2	34	1	60	—	—
Pietarsaari	—	856	10	44	2	12	2	400	—	—
Pori	22	1,860	11	74	2	25	3	280	1	10
Rauma	11	1,183	25	143	2	28	6	405	—	—
Riihimäki	11	544	15	141	4	48	1	30	—	—
Salo	11	917	10	74	9	90	4	1,300	—	—
Savonlinna	7	400	—	—	—	—	—	—	—	—
Seinäjoki	6	300	—	—	—	—	—	—	—	—
Tampere	50	4,542	19	175	3	29	10	3,500	—	—
Turku	50	5,000	18	298	2	28	22	3,300	2	50
Vaasa	23	802	24	136	2	33	3	900	—	—
Varkaus	10	1,007	8	38	2	24	2	350	—	—
Äänekoski	6	335	3	8	1	8	1	160	—	—
Yhteensä	520	48,568	295	2,152	82	791	82	21,907	6	72

Liite n:o 1.

Pöytäkirjaselostus Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton (SAK) r.y. Valtuuston kokouksesta, joka pidettiin 25 päivänä toukokuuta 1941 Helsingin Työväentalon E-salissa.

Kokouksen puheenjohtajana toimi SAK:n puheenjohtaja *Eero A. Vuori* ja sihteereinä SAK:n sihteerit *J. Tuominen* ja *A. Sumu*.

Kokouksen alkutoimet.

Kokous aloitettiin laulamalla »Työväen marssi».

Kokouksen avauksen toimitti SAK:n puheenjohtaja *E. A. Vuori* lausuen aluksi muistosanat riveistä poistuneille ammattiyhdistysliikkeen jäsenille mainiten heistä erikseen *Johan Tunturin*, *Paul Järvisen*, *Armas Karvosen-ojan* ja *Martti Vaahteran*. Kokous kunnioitti hetken hiljaisuudella vainajien muistoa.

Avauspuheessaan puheenjohtaja Vuori loi edelleen katsauksen ammattiyhdistysliikkeen kehitykseen edustajakokouksen jälkeisenä aikana, lausuen samalla uuden Valtuuston tervetulleeksi ensimmäiseen kokoukseensa.

Todettiin kokouksen laillisuus sekä toimitettiin osanottajain merkitseminen, jolloin saapuvilla oli 33 liittojen edustajaa sekä Työvaliokunnan jäsenet, tilintarkastajat, liittojen toimitsijoita y.m., nousten kokouksen osanottajain lukumäärä 70:een.

Merkittiin, että kokouksen puheenjohtajana toimii SAK:n puheenjohtaja sekä sihteereinä SAK:n sihteerit. Pikakirjoittajana toimii *Helvi Salo*.

Pöytäkirjan tarkistajiksi valittiin *O. Leskinen* ja *I. K. Björk*.

Toimintakertomus v. 1940.

Käsiteltiin kertomus SAK:n toiminnasta vuodelta 1940. Muutamien puheenvuorojen jälkeen kertomus niiltä osiltaan, joita ei vielä oltu käsitelty SAK:n edellisessä edustajakokouksessa, hyväksyttiin esitettäväksi seuraavalle edustajakokoukselle.

Tilikertomus v. 1940.

Ilman keskustelua hyväksyttiin Valtuuston jäsenille jaetut kertomukset SAK:n, Palkkatyöläisen ja ÖY. Työväentalon tileistä v. 1940 sekä niihin liittyvät tilintarkastajain lausunnot esitettäväksi SAK:n seuraavalle edustajakokoukselle.

Toimintakatsaus kuluvalta vuodelta.

Katsauksen toimintaan kuluvan vuoden aikana esitti puheenjohtaja Vuori.

Katsauksen johdosta syntyneessä keskustelussa kosketeltiin puheenvuoroissa eräitä Kuljetustyöntekijäin liiton ja automiesten välisiä järjestöllisiä kysymyksiä sekä käsiteltiin kysymystä merityöaikalain saamisesta. Keskustelun jälkeen Valtuusto valitsi valiokunnan valmistelemaan päätöslauselmaa merityöaikalakikysymyksestä.

Valtuusto hyväksyi valiokunnan valmistaman seuraavan päätöslauselman:

Kokoontuessaan toukokuun 25 päivänä 1941 sääntömääräiseen kokoukseensa Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton Valtuusto toteaa, että maamme kauppalaivaston miehistö ja päällystö työaikaan nähden yhä ovat takapajuisessa asemassa verrattuna huomattaviin merenkulkumaihin, ja että merimiesten järjestöt, niin Merimies-Unioni kuin päällystöjärjestötkin ovat yhtenäisesti esiintyen pitäneet välttämättömänä sellaisen merityöaikalain pikaisista säätämisestä, josta merityökomitea yli 2 vuotta sitten antoi esityksen hallitukselle.

SAK:n Valtuusto katsoo niin kohtuus- kuin sosiaalisten oikeudenmukaisuusnäkökohtienkin edellyttävän merityöaikalain uudistamista ja pitää tähdellisenä pikaisia toimenpiteitä asiassa sekä lausuu maan hallitukselle toivomuksen, että se jättää ensitilassa eduskunnalle esityksen uudeksi merityöaikalaiksi, joka ulotetaan myös rannikko- ja sisävesiliikenteeseen.

SAK:n jäsenmaksuluokitus.

Käsiteltiin SAK:n Työvaliokunnan ehdotus uudeksi jäsenmaksuluokitukseksi. Keskusteltun kuluessa tehtiin esitykseen useita muutosesityksiä, jotka kuitenkin äänestyksen jälkeen kaikki hylättiin. Valtuuston päätös asiassa oli seuraava:

1) SAK:lle suoritetaan jäsenverot uuden luokittelun edellyttämässä järjestyksessä siitä alkaen kun liitoissa on alettu periä koroitettuja liittomaksuja, ei kuitenkaan aikaisemmin kuin vuoden 1941 alusta lukien.

2) Liittojen jäsenet sijoitetaan SAK:n maksuluokkiin allaolevan taulukon mukaisesti.

Liittojen luokat sijoitettuna	SAK:n I lk.	SAK:n II lk.	SAK:n III
Elintarvetyöläisten liitto	I—II	III—IV	V
Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto	I—II	—	III
Jalometallityöntekijäin liitto	I—II	III	IV
Kirjatyöntekijäin liitto	I—II	—	III
Kuljetustyöntekijäin liitto ...	I—II	—	III
Kunnantyöntekijäin liitto ...	I—II	III	IV
Kutomateollisuustyöväen liitto	I	II	III
Lasiteollisuustyöväen liitto...	I—II	III	IV
Liiketyöntekijäin liitto	I—II	III	IV—V
Metallityöväen liitto	I—II	—	III
Merimies-Unioni	I—II	III	—
Mielisairaanhoidtajain liitto ..	—	—	I—II
Muurarien liitto	I—II	—	—
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen liitto	I—II	III	IV
Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto	I—II	III	IV
Puutyöväen liitto	I—II—III	—	IV—V
Rakennustyöläisten liitto	I—II	III	IV
Rautatieläisten liitto	I—II—III	IV	V—VI
Sos.-dem. Sanomalehtimiesliitto	I	—	—
Vaatetustyöläisten liitto	I—II	III	IV
Työläisliitto	I—II	III	—

Palkat ja palkkiot.

Käsiteltiin Työvaliokunnan ja Valtuuston jäsenten sekä tilintarkastajain palkkioiden ja matkakulujen määrääminen sekä perusteiden määrääminen SAK:n toimihenkilöiden palkkausta varten. Asiassa hyväksyttiin seuraava päätös:

Työvaliokunnan jäsenille maksetaan palkkiota 30 mk kokoukselta. Valtuuston kokoukseen osallistumisesta maksetaan sama palkkio kuin Valtuuston helsinkiläisille jäsenille.

Valtuuston jäsenille maksetaan Valtuuston kokouksista ja kokouspäivistä palkkiota 150 mk maaseutulaishenkilöille ja 125 mk helsinkiläisille.

Tilintarkastajain yhteispalkkioksi määrätään 2,000 mk. Tämän palkkion lisäksi suoritetaan tilintarkastajain matkakulut ja päivärahat tarkastustehtävään liittyvästä matkasta. Läsnaolosta Valtuuston kokouksessa maksetaan samojen perusteiden mukaan kuin Valtuuston jäsenille.

Valtuusto oikeuttaa Työvaliokunnan tarkistamaan toimihenkilöiden palkkoja sekä korottamaan niitä mikäli elinkustannukset ovat sillä tavalla kohonneet, että Työvaliokunnan harkinnan mukaan palkkojen korottamista edellyttävä tarkistaminen näyttää tarpeelliselta.

Talousarviot.

Valtuuston kokoukselle jaetut keskusliiton ja Palkkatyöläisen talousarviot hyväksyttiin sellaisenaan.

SAK:n ja KK:n välinen sopimus.

Käsiteltiin Työvaliokunnan esitys SAK:n ja KK:n välisen sopimuksen irtisanomisesta. Valtuusto hyväksyi asiassa ilman keskustelua seuraavan päätöksen:

Edustajakokouksen tekemän päätöksen mukaisesti sanottaessa irti S. Ammattiyhdistysten Keskusliiton (SAK) r.y. ja Kulutusosuuskuntien Keskusliiton (KK) r.y. väliset sopimukset esitetään, että nyt voimassa oleva periaatteellinen sopimus pidetään edelleen pääpiirtein voimassa, mutta että sopimuksen 9. § muutetaan niin, että sen sisältämä määräys periaatteelliseen sopimukseen liittyvästä sovittelumenettelystä poistetaan samoin kuin että neuvottelu-aika määritellään nykyistä yksityiskohtaisemmin, sekä vihdoin että sovittelulautakunnan ohjesääntö yhdenmukaisesti edellä esitetyn kanssa poistetaan.

Ehdotus lopullisessa muodossaan alistetaan kirjeellisesti Valtuuston jäsenten vahvistettavaksi.

Taloudellinen valtalaki.

Käsiteltiin Merimies-Unionin hallituksen esitys toimenpiteistä lakko- ja työnseisausvaltuuksien poistamiseksi sotatilalaista ja taloudellisesta valtalasta.

Keskustelun jälkeen Valtuusto päätti hyväksyä muilla äänillä neljää vastaan Työvaliokunnan lausunnon, jossa perustelujen jälkeen esitettiin, että Merimies-Unionin esitys ei tässä vaiheessa anna aihetta erikoisiin toimenpiteisiin.

Y. Forsströmin esitys.

Käsiteltiin Valtuuston jäsenen Y. Forsströmin esitys, jossa ehdotettiin Valtuuston hyväksyttäväksi erikoinen päätöslauselma erinäisistä ajankohtaan liittyvistä kysymyksistä.

Esitystä ei kannatettu, joten Valtuusto hyväksyi Työvaliokunnan asiasta antaman lausunnon, jonka mukaan Y. Forsströmin esitys ei aiheuttanut enempää toimenpiteitä Valtuuston taholta.

Kokouksen lopettaminen.

Kokouksen päättäjäissanat lausui puheenjohtaja Vuori. Kokous lopetettiin laulamalla »Vala».

SISÄLLYSLUETTELO:

I. Poliittinen tilanne:	sivu
1. Kansainvälinen tilanne	3
2. Suomen ulkopoliittinen asema	4
3. Suomen poliittinen elämä	6
4. Sosiaalisia oloja koskeva lainsäädäntö	6
5. Poikkeuksellisen ajan lait ja asetukset	7
II. Talouselämä:	
1. Maailmantalous	8
2. Suomen talouselämä	11
Teollisuus	12
Maa- ja metsätalous	14
Ulkomaankauppa	15
Kotimaankauppa	16
Hintataso	16
Raha- ja pääomamarkkinat	20
Työmarkkinat	22
Palkkataso	23
III. SAK:n jäsenistö ja hallintoelimet:	
1. Liitot ja jäsenistö	29
2. SAK:n Työvaliokunta	31
SAK:n henkilökunta	31
Talousjaosto	32
Valistusjaosto	32
Työttömyysjaosto	32
Avustustoimikunta	33
Naisjaosto	33
Ruotsalainen jaosto	34
3. SAK:n Valtuusto	35

IV. Valistustyö:

1. Yleistä.....	37
2. Luento- ja neuvottelutilaisuudet sekä kurssit.....	38
3. Toiminta kesäkuukausina.....	39
4. Syyskauden valistustyö.....	40
5. Palkkatyöläinen.....	41
6. Liittojen lehdet.....	42
7. Kustannustoiminta.....	42
8. Opintokerhotyö.....	43
9. Vakinaisten toimitsijain luennot.....	44
10. Järjestäjien työskentely.....	44
11. Ammatilliset paikallisjärjestöt.....	45

V. Palkkaliikkeet.....46**VI. Yhteistyö kotimaisten järjestöjen kanssa:**

1. Kotimaiset järjestöt.....	52
2. Kotimainen edustus.....	54
3. Edustus eräissä lautakunnissa, laitoksissa ja yhtymissä.....	55

VII. SAK:n esityksiä ja lausuntoja virastoille:

1. Lausunto vuosilomalain muutosehdotuksista.....	56
2. Neuvottelu- ja sopimussuhteet valtion työvirastojen kanssa.....	60
3. Esitys maataloustyöläisten palkkojen määrittelystä.....	61
4. Lausunto naistyöttömyyden raha-avustusjärjestelmästä.....	62
5. Palkkataso eräissä valtion tilauksia suorittavissa tehtaissa.....	66
6. Esitys työvelvollisten asioista.....	67
7. Huonerakennustoiminnan elvyttäminen.....	68
8. Lausunto paperipuuvaltuuskunnalle.....	69
9. Lausunto maitotaloustuotteiden hintojen koroittamisesta.....	71

VIII» Liittojen toimintaselostukset:

Elintarvetyöläisten liitto.....	72
Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto.....	74
Jalometallityöntekijäin liitto.....	75
Kirjatyöntekijäin liitto.....	76
Kuljetustyöntekijäin liitto.....	77
Kunnantyöntekijäin liitto.....	78
Kutomateollisuustyöväen liitto.....	80
Lasi- ja Posliinityöväen liitto.....	81
Liiketyöntekijäin liitto.....	82
Merimies-Unioni.....	84

Metallityöväen liitto.....	86
Mielisairaanhoidtajain liitto.....	87
Muurarien liitto.....	88
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen liitto.....	89
Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto.....	90
Puutyöväen liitto.....	91
Rakennustyöläisten liitto.....	93
Rautatieläisten liitto.....	95
Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto.....	96
Työläisliitto.....	97
Vaatetustyöläisten liitto.....	98

IX. Tilasto-osasto:

Liittojen maksamat avustukset vv. 1930—1941.....	99
Liittojen jäsenluku vv. 1930—1941.....	100
Liittojen jäsenluku neljännesvuosittain v. 1941.....	101
Liittojen maksavat ja vapautetut jäsenet IV neljänneksellä v. 1941	102
Liittojen ja työttömyys- ja matka-apukassojen maksamat avustukset v. 1941.....	103
Tietoja liittojen toimistoissa hoidettavista työttömyys- ja matka-apukassojen varoista v. 1941.....	104—5
Liittojen jäsenistön jakautuminen sukupuolen mukaan v. 1941 ...	104
Liittojen jäsenluku v. 1941 verrattuna vuoteen 1940.....	105
Liittojen ja SAK:n keskeiset tilitykset v. 1941.....	106
Palkkaliikkeet v. 1941.....	107
V. 1941 voimassaolleet kirjallisesti sovitut palkka- ja työehdot ...	108
Osastot ja niiden toiminta v. 1941.....	109
Ammatillisten paikallisjärjestöjen toiminta v. 1941.....	110
<i>Liite:</i> SAK:n Valtuuston pöytäkirja 25. 5. 1941.....	111

Järjestötoimitsijan

KÄSIKIRJA

Uusittu ja täydennetty painos.

Sidottu kluuttikansiin. Siv. 219.

Hinta 30 mk.

Tietokirja jokaiselle työväenjärjestön toimihenkilölle ja jäsenelle niissä kysymyksissä, jotka koskevat järjestöelämää ja toimintaa.

Kustantaja

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y.

Helsinki P, Paasivuorenk. 5. Puh. 74 709.

